

ÖNSÖZ

Her insan bir çok yetenek ve ihtiyaçlarla dünyaya gelir. Varolan bu ihtiyaçların karşılanabilmesi, yeteneklerin geliştirilebilmesi için bir ömür boyu eğitim-öğretim sürecinden geçer.

Eğitim hiç kuşkusuz bir toplumun en önemli unsurlarından biridir. İnsanlarımızı iyi eğitebildiğimiz , onlara gereken davranışları kazandırabildiğimiz ölçüde başarılı olabiliriz. Eğitim sürecinin içinde en aktif şekilde rol oynayan öğelerden biri de öğretmenlerdir. Öğretmen, öğrenme ortamının ve yaşantılarının planlanması, düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumludur. Ayrıca mesleki bilgilerini geliştirmek için, mevcut olanaklardan en geniş şekilde yararlanarak kendini sürekli olarak yenilemek de öğretmenin sorumlulukları arasında görülebilir.

Öğretim yaşantılarının en çok gerçekleştiği yer olan sınıf da eğitim-öğretim sürecinin bir parçasıdır. Ancak sınıf içindeki yaşamın, önceden belirlenmiş amaçlara uygun şekilde planlanmasından öğretmen sorumludur. İyi planlanmış bir ders; öğretim amaçlarına ulaşmada kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca dersin amacına uygun hazırlanmış materyaller, hedeflenen davranışların daha kısa sürede öğrenilmesine yardımcı olacak ve kalıcılığı arttıracaktır. Yapılacak etkinliğe göre sınıf yeniden düzenlemek, öğrencilerin motivasyonunu arttıracak ve etkinliğin işlevselliğini arttıracaktır.

Bu çalışmanın amacı; eğitim-öğretim sürecimizin kilit noktası olan öğretmenlerimizin ders konularına uygun olarak dersi planlamaları, sınıf ortamını düzenlemeleri ve materyal hazırlamadaki yeterliliklerini ortaya koymaktır. Her bireyin farklı öğrenme stili ve ihtiyacı vardır. Öğretmen dersi planlarken bunları düşünmeli ve dersin anlatımından, yapılacak etkinliklere kadar her aşamada bunları göz önünde bulundurmalıdır.

Günümüzde öğretmen, yalnızca bilgi aktaran ve not veren kişi değildir. Bilmenin yeterli olmadığı, üstelik bilginin ve bilmenin sınırlarının çizilemeyeceği bilgi çağında, her şeyi çok iyi bilen öğretmen anlayışı yerini bilginin kazanılması ve kullanılmasının yollarını öğretmen öğretmen anlayışına bırakmıştır.

Bu çalışma; eğitim-öğretim süreci içerisinde en önemli etken olan öğretmenlerin dersi planlama, sınıf ortamını etkin bir şekilde düzenleme ve konulara uygun materyal hazırlamada dikkat etmeleri ve göz önünde bulundurmaları gereken hususlar hakkında öneriler sunmaktadır.

Çalışma süresince; değerli fikirleriyle, her aşamada karşılaşılan problemlerin aşılmasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Semra Ünal 'a, desteği ve görüşleriyle yol gösteren Yrd.Doç. Dr. Sait Taş'a, anketlerin ortaya çıkmasında katkıda bulunan öğretmen arkadaşlarıma, istatistiksel değerlendirmelerdeki yardımları için Araştırma Görevlisi Sibel Cengizhan' a ,aileme ve eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Şubat 2006

FERHAN ÇOKSAK

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ	X
TABLO LİSTESİ.....	XI
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	1
1.1 PROBLEM DURUMU.....	1
1.2 PROBLEM CÜMLESİ.....	3
1.3 ALT PROBLEMLER.....	3

1.4 DENENCELER.....	4
1.5 SAYILTILAR.....	4
1.6 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.7 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.8 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	5
1.9 TANIMLAR.....	5
BÖLÜM II İLGİLİ KAYNAKLAR.....	7
2.1 EĞİTİM VE ÖĞRENME.....	7
2.1.1.Eğitim.....	7
2.1.2 Eğitimin Öğeleri.....	9
2.1.3 Öğrenme Ve Öğretim.....	10
2.2 EĞİTİM VE ÖĞRETİM ORTAMLARI.....	12
2.2.1 Eğitim Ortamı Nedir?.....	12
2.2.2 Eğitim Ortamının Öğeleri.....	14
2.2.3 Eğitim Ortamının Fiziksel Boyutu	15
2.2.4 Öğretim Ortamları.....	15
2.2.5 Öğretim Ortamlarının Planlanması İlkeleri.....	15
2.3 ÖĞRENME – ÖĞRETME ORTAMLARI.....	16
2.3.1 Öğrenme-Öğretme Ortamlarının Düzenlenmesi.....	16
2.3.1.1 Sınıf Ortamı.....	16
2.3.1.2 Fiziki Ortam.....	17
2.3.1.3 Okulun konumu ve çevre özellikleri.....	17
2.3.1.4 Okulun mimari ve yapısal özellikleri.....	19
2.3.1.5 Okulun Donatımı.....	20
2.3.1.6 Okulda Bulunan Eğitim Yerleri Ve Eğitime Yardımcı Birimler.....	21
2.3.1.7 Sınıflar.....	22
2.3.1.8 Atölyeler.....	24
2.3.1.9 Laboratuvarlar.....	26
2.3.1.10 Okul Kitaplığı.....	26
2.3.1.11 Eğitsel Kol Odası.....	27
2.3.1.12 Rehberlik Odası.....	27
2.3.1.13 Çok Amaçlı Salon.....	28
2.3.1.14 Okul Bahçesi.....	28
2.3.2 Yerleşim Düzeni.....	29
2.3.2.1 Sınıfta Yerleşim Düzeni.....	29
2.3.2.2 “U” Şeklinde Yerleşim Şekli.....	32
2.3.2.3 Ekip Çalışması Yerleşim Şekli.....	32
2.3.2.4 Konferans Masası Yerleşim Şekli.....	33
2.3.2.5 Daire Şeklinde Yerleşim.....	33
2.3.2.6 Grupların Gruplanması Yerleşim Şekli.....	34
2.3.2.7 Çalışma İstasyonu Yerleşim Şekli.....	35
2.3.2.8 Proje veya Özel Çalışma Grupları Yerleşim Şekli.....	35
2.3.3 Fiziki Ortam.....	35

SAYFA NO

2.3.3.1 Fiziki Ortamın Değişkenleri.....	35
2.3.3.2 Öğrenci Sayısı.....	36
2.3.3.3 Aydınlatma.....	36
2.3.3.4 Renk.....	37
2.3.3.5 Ses ve Akustik.....	38
2.3.3.6 Gürültü.....	38
2.3.3.7 Temizlik.....	39
2.3.3.8 Görünüm.....	40
2.3.3.9 Isıtma.....	40
2.3.3.10 Havalandırma.....	40
2.4 EĞİTİM ORTAMININ İNSAN GÜCÜ BOYUTU.....	42
2.4.1 Personel Ortam.....	42
2.4.2 Öğretmen.....	42
2.4.3 Öğretmenlik mesleği ve Öğretmen rolleri.....	43
2.4.4 Öğretmenlerde Aranılan Nitelikler.....	44
2.4.5 Öğretmenlerin Eğitimi.....	49
2.4.6 Hizmet içi eğitim.....	50
2.4.7 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi.....	50
2.5 EĞİTİMDE PLANLAMA.....	52
2.5.1 Eğitim Planları.....	52
2.5.2 Eğitim Programı.....	54
2.5.3 Öğretim Etkinliklerinin Planlanması.....	57
2.5.4 Planlama Etkinlikleri.....	58
2.5.5 Öğretim Yaşantısının Uygulanması.....	60
2.6 MATERYAL HAZIRLAMA.....	61
2.6.1 Öğretim Materyali.....	61
2.6.1.1 Öğretim Materyali Nedir?.....	61
2.6.1.2 Öğretim Materyali Hazırlama.....	63
2.6.1.3 Öğretim Materyali Tasarımı.....	67
2.6.1.4 Öğretim Materyali Tasarım Öğeleri.....	70
2.6.1.5 Öğretim Materyali Tasarım İlkeleri.....	73
2.7 ÖĞRETİM MATERYALLERİ ve SINIFLANDIRILMASI.....	74
2.7.1 Öğretim Araçları ve Sınıflandırılması.....	74
2.7.2. Materyal Türleri.....	76
2.7.2.1 Görsel Araç-Gereçler.....	76
2.7.2.2 Kitaplar.....	77
2.7.2.3 Öğretmen kitabı.....	79
2.7.2.4 Yardımcı ve alıştırma test kitapları.....	79
2.7.2.5 Dergiler.....	79
2.7.2.6 Yazı tahtası.....	80
2.7.2.7 Çok amaçlı tahta.....	80
2.7.2.8 Bülten Tahtası.....	80
2.7.2.9 Resimler.....	81
2.7.3 Projektörler.....	81
2.7.3.1 Tepegöz ve Tepegöz Yansıları.....	81
2.7.3.2 Yansılarının hazırlanması.....	81
2.7.3.3 Yansılarının Tasarımı.....	82
2.7.3.4 Slayt Projektörü.....	83

2.7.3.5 Film şeridi projektörü.....	84
2.7.3.6 Opak Projektörü.....	84
2.7.3.7 Video Projektörü.....	84
2.7.3.8 Data Show (LCDplate=Liquid-Crystal Display).....	84
2.7.3.9 Konferans Projektörleri.....	84
2.7.3.10 Gerçek Eşyalar, Modeller ve Yansıtılmayan Görseller.....	85
2.7.4 İşitsel Araç-Gereçler.....	86
2.7.4.1 Radyo.....	86
2.7.4.2 Pikaplar ve Plaklar.....	86
2.7.4.3 Teyp, Ses Bantları ve CD'ler.....	86
2.7.5 Görsel Ve İşitsel Araç Gereçler.....	86
2.7.5.1 Film Makinesi ve Hareketli Filmler.....	86
2.7.5.2 Kapalı Devre Televizyon.....	87
2.7.5.3 Teleteks.....	87
2.7.5.4 Video.....	87
2.7.5.5 Videoteks.....	87
2.7.5.6 Etkileşimli Video.....	87
2.7.5.7 İletişim Uyduları.....	88
2.7.5.8 Öğretim Aracı Olarak Bilgisayar ve Uygulamaları.....	88
 BÖLÜM III YÖNTEM.....	 90
3.1 Araştırmanın Yöntemi.....	90
3.2 Evren ve Örneklem.....	90
3.3 Verilerin Toplanması ve Analizi.....	90
 BÖLÜM IV BULGULAR.....	 92
4.1 Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	92
4.2 Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapma Bulguları....	115
4.3 Öğretmenlerin Dersi Planlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapma Bulguları.....	118
4.4 Öğretmenlerin Materyal Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapma Bulguları.....	120
 BÖLÜM V SONUÇLAR.....	 123
5.1 Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçlar.....	123
5.2 Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar.....	124
5.3 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Değişkenine İlişkin Sonuçlar.....	124
5.4 Öğretmenlerin En Son Mezun Oldukları Okul Değişkenine İlişkin Sonuçlar.....	124
5.5 Öğretmenlerin İçinde Bulunduğu Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Sonuçlar...	124
5.6 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Almaları Değişkenine İlişkin Sonuçlar.....	125

SAYFA NO

BÖLÜM VI TARTIŞMALAR

6.1 Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Tartışmalar.....	126
6.2 Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tartışmalar.....	129
6.3 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Değişkenine İlişkin Tartışmalar.....	129
6.4 Öğretmenlerin En Son Mezun Oldukları Okul Değişkenine İlişkin Tartışmalar.....	130
6.5 Öğretmenlerin İçinde Bulundukları Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Tartışmalar.....	130
6.6 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Almış Olma Değişkenine İlişkin Tartışmalar.....	131

BÖLÜM VII ÖNERİLER.....132

KAYNAKLAR.....135

EKLER.....139

ÖZGEÇMİŞ153

ÖZET

ÖĞRETMENLERİN DERS KONULARINA UYGUN ORTAM HAZIRLAMA YETERLİLİKLERİ

Bu araştırmada, ilköğretim okulları, 2.kademede görev yapan öğretmenlerin ders konularına uygun olarak dersi planlama, sınıf ortamını düzenleme ve konuya uygun materyal hazırlama alanlarındaki yeterlilikleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Öğretmenlerin dersi planlama, düzenleme ve yürütülmesindeki etkililiği araştırılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma anketi, Burdur ve Isparta illeri merkezindeki üçü özel okul olmak üzere toplam 26 ilköğretim okulunda uygulanmıştır. Anket, ilköğretim okullarının sadece 2.kademe öğretmenlerine uygulanmıştır. Ankete toplam 297 branş öğretmeni katılmıştır. Anket formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler ve bağımsız sorular yer almaktadır. Anketin üçüncü bölümünde 15, üçüncü bölümünde 14, dördüncü bölümünde ise 16 tane soru vardır. İlk bölümdeki sorular, öğretmenlerin cinsiyet, kıdem, branş, mezun olunan okul, haftada verdikleri ders saati, aldıkları hizmet içi eğitim, sınıftaki öğrenci sayısını kapsamaktadır.

Bu çalışma 6 bölümden oluşmaktadır. Bunlar; giriş, ilgili yayınlar, yöntem, bulgular, sonuçlar ve önerilerdir. Elde edilen verilerin istatistiki çözümlemelerinde $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunan sonuçlar tablolarla gösterilmiş ve değerlendirilmiştir. Anlamlı bir farklılık göstermeyen gruplar araştırma dışı bırakılmıştır.

Şubat 2006

Ferhan ÇOKSAK

ABSTRACT

TEACHERS' CAPABILITIES TO PREPARE APPROPRIATE MEDIA ACCORDING TO THE CLASS SUBJECTS

In this research, Teachers' preparations before the lesson and during the class time and material development have been tried to find out. Teachers who are working in the secondary level of primary schools have been included in the research. Effectiveness of teachers in planing, organising and teaching the lesson have been tired to be searched.

In this study survey method has been used. Research questionnaire were applied to the primary school second level teachers in Burdur and Isparta. The questionnaire was applied in the twenty-six primary schools, three of them were private colleges. 297 teachers answered the questionnaire. The questionnaire consists of four parts. In the first part, there are eight questions dealing with the personel information and independent questions about the teachers. Other parts included dependent questions . in the second part there are fifteen questions, in the third part there are fourteen questions, in the last part there are sixteen questions. In the first part the sexes, the year they are in service, the school they graduated from, the number of the hours they are teaching in a week, their in-service training and the number of the students in their classes have been questioned.

This study consists of six parts. These are; introduction, related boks and articles, method, findings, results and proposals. The results which are meaningful an p.05 level are evaluated and shown in the tables. The groups which have not had significant differences are not included in the research.

February 2006

Ferhan ÇOKSAK

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
Şekil 1.1 Formal-İnformal Eğitim.....	9
Şekil 2.1 Geleneksel Yerleşim Düzeni.....	30
Şekil 2.2 U Şeklinde Yerleşim Düzeni.....	32
Şekil 2.3 Ekip Çalışması Yerleşim Düzeni.....	32
Şekil 2.4 Konferans Masası Yerleşim Düzeni.....	33
Şekil 2.5 Daire Şeklinde Yerleşim Düzeni.....	34
Şekil 2.6 Grupların Gruplanması Yerleşim Düzeni.....	34
Şekil 2.7 Çalışma İstasyonu Yerleşim Düzeni.....	34
Şekil 2.8Proje veya Özel Çalışma Grupları Yerleşim Şekli.....	35
Şekil 2.9 Renklerin Dağılımı.....	72

TABLO LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 1 Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı.....	92
Tablo 2 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Değişkenine Göre Dağılımı.....	93
Tablo 3 Öğretmenlerin En Son Mezun Olduğu Okul Değişkenine Göre Dağılımı.....	93
Tablo 4 Öğretmenlerin Görev Yapmakta Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı.....	94
Tablo 5 Öğretmenlerin Ders Verdikleri Branşlara Göre Dağılımı.....	94
Tablo 6 Öğretmenlerin Haftada Verdikleri Ders Saatine Göre Veri Dağılımı.....	95
Tablo 7 Öğretmenlerin İçinde Bulunduğu Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Veri Dağılımı.....	95.
Tablo 8 Öğretmenlerin Aldıkları Hizmet İçi Eğitime Göre Veri Dağılımı.....	96
Tablo 9 Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı.....	96
Tablo 10 Öğretmenlerin Cinsiyet Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Bulgular.....	97
Tablo 11 Öğretmenlerin Plan Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	97
Tablo 12 Öğretmenlerin Cinsiyet Bağımsız Değişkenine Göre Dersi Planlamaya İlişkin Bulgular	98
Tablo 13 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	98
Tablo 14 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	99
Tablo 15 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Dersi Planlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	100

Tablo 16 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Dersi	
Planlama Yeterliliğine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	100
Tablo 17 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Ders Konularına	
Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	102
Tablo 18 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Ders Konularına	
Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	102
Tablo 19 Öğretmenlerin En Son Mezun Olunan Okul Bağımsız Değişkenine Göre	
Fiziki Ortam Hazırlamaya İlişkin Bulgular.....	103
Tablo 20 Öğretmenlerin En Son Mezun Olunan Okul Bağımsız Değişkenine Göre	
Fiziki Ortam Hazırlamaya İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	104
Tablo 21 Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Fiziki	
Ortamı Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular.....	105
Tablo 22 Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Fiziki	
Ortamı Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar...	106
Tablo 23 Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Dersi	
Planlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular.....	107
Tablo 24 Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Dersi	
Planlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	107
Tablo 25 Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Materyal	
Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular.....	108
Tablo 26 Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Materyal	
Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	109
Tablo 27 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Göre; Fiziki Ortam	
Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	110
Tablo 28 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Fiziki	
Ortam Hazırlama Yeterliliğiyle İlgili Çoklu Karşılaştırmalar.....	110
Tablo 29 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak	
Ders Planı Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Bulgular	111
Tablo 30 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak	
Ders Planı Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	111

Tablo 31 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Ders Konularına Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Bulgular.....	112
Tablo 32 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Ders Konularına Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar.....	113
Tablo 33 Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama, Ders Planı Hazırlama ve Materyal Hazırlama Konularındaki Yeterliliklerine İlişkin Ortalama Değerleri.....	113
Tablo 34 Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına Göre Dağılımı.....	115
Tablo 35 Öğretmenlerin Dersi Planlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına Göre Dağılımı.....	118
Tablo 36 Öğretmenlerin Materyal Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına Göre Dağılımı.....	120

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Psikolojik yönü ağır basan bir canlı olan insan, içinde bulunduğu sosyal çevreden oldukça fazla etkilenmektedir. Bu etkileşim kişiden kişiye farklılık göstermekte ve farklı şekillerde dışa yansımaktadır. Öğrencini sosyal anlamda etkileşime girdiği ilk kurum olan okul, aynı zamanda onun topluma uyumundaki ilk tecrübesinin gerçekleştiği, kontrollü ve sistemli eğitimsel bir çevredir.

Eğitim bir sistem olarak ele alındığında en temel ögesi öğretmen, öğrenci ve öğrenmedir. Bu temel öğeler birbirleriyle çok ilişkili ve birbirini etkileme oranı en yüksek gruptur. Eğitim sisteminin amacına uygun öğrenciler yetiştirmesi, yani hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip, bağımsız, araştırmacı, yapıcı, üretken.... Kısaca vatandaşlık bilinci kazandırılmış demokratik insanların varolması mesleğinde iyi yetişmiş, söz sahibi öğretmenlere bağlıdır(Gözütok, 1993, s.2).

Planlı eğitim sürecinde bireyin etkileşimde bulunduğu eğitsel çevrenin, eğitim hedefleri doğrultusunda, gereksinmelere uygun biçimde düzenlenmesi gerekir. Eğitim hedeflerinin öngördüğü istendik davranış değişiklikleri, ancak eğitim programlarının uygulanmasına elverişli bir çevrede gerçekleşebilir.

Eğitsel etkinliklerin oluştuğu, bireyin iletişim ve etkileşimde bulunduğu, personel, araç, gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin oluşturduğu bu çevre eğitim ortamı olarak tanımlanmaktadır. Eğitim ortamını, insan gücü ve insan gücü dışı kaynaklar oluşturmaktadır. İnsan gücü kaynakları; yöneticiler, öğretmenler, öğrenci ve veliler oluşturmaktadır. İnsan gücü dışı kaynaklar ise, öğretme ve öğrenmeye yardımcı olan araç-gereç ve eğitim etkinliklerinin meydana geldiği bina ve tesisler, atölyeler, derslikler, laboratuvarlar, kütüphaneler v.b öğelerdir.

Alkan' a göre eğitim ortamı, öğretme- öğrenme etkinliklerinin meydana geldiği, eğitsel iletişim ve etkileşimin gerçekleştiği çevredir. Aynı zamanda eğitim ortamının temel karakteristiği diğer ortamlara göre iletişim kaynak ve süreçlerinin zenginliğidir. Yeni beceri, duygu yada bilgi kazanmak anlamında eğitim sürecinin verimliliğini arttıracak temel

gereklik iletişim yeterliliğidir. İletişimin yetersiz olduğu ortamlarda eğitim amaçlarının yeterli düzeyde gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır (Akyıldız, 1998, s.80).

Eğitim ortamları öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilgi iletme işleminin meydana geldiği, öğrencinin konu ile ilgili etkileşimde bulunduğu personel araç-gereç, tesis ve organizasyon öğelerinden oluşmaktadır. Öğrenme, öğrenci ile onu saran bu çevre ile karşılıklı etkileşimi sonucu oluşacağından tüm bu öğeler belli eğitim hedefleri doğrultusunda ve bir sistem bütünlüğü içinde kullanıldığında öğretme-öğrenme süreçlerinden daha iyi sonuçlar alındığı bir gerçektir (Alkan,1992, s.393).

Eğitim ortamlarında, ders kitabı ve geleneksel öğretim yöntemleri uzun süre bu ortamın temel öğeleri olmuştur. Bugün ise çağdaş öğretme-öğrenme kaynakları; öğretmen, seminer, sınıf öğretmeni, rehber, konferansçı ve çeşitli alanlarda uzmanlaşmış eğitim personeli, temel ve yardımcı ders kitapları, çeşitli okuma gereçleri, dergi ve gazeteler,broşürler,teksirler, mikro kart ve mikrofilmler, programlı öğretim gereçleri,slaytlar, tepegöz,ortamlar arası uygulamalar ve çoklu ortamlar, grafik ve fotoğraf araç ve gereçleri, eğitim oyunları, koleksiyonlar, sergiler, müzeler, alan gezileri, uzaktan öğretim çeşitli laboratuvar ve laboratuvar araç gereçleri gibi çok zengin bir görünüm arz etmektedir (Alkan, 1995, s.158).

Çağdaş eğitim herhangi bir ortamda geliş güzel etkileşimleri değil, tam tersine, belli ortamlarda düzenli, planlı ve yönetimli etkileşimleri gerektirir. Saptanan eğitim hedefleri yönünden tasarlanan eğitim etkinlikleri ve öğrenme-öğretme süreçleri, özel olarak düzenlenmiş ve donatılmış bir ortamda gerçekleştirilmelidir.Öğrenme- öğretme süreçlerinin niteliği, büyük ölçüde bu ortamın ve ortamı oluşturan öğelerin her birinin niteliği ile doğrudan ilişkilidir.

Günümüzde meydana gelen gelişmeler, eğitimi önemli ölçüde etkilemekte eğitim ve eğitimin yapıldığı ortamda önemli ölçüde değişikliklere neden olmaktadır. Eğitimcilere göre öğrenme fiziksel, sosyal ve psikolojik yönden uygun ve hoş bir çevrede oluşturulabilir.Eğitimci için sorun, bu çevrenin öğrenme-öğretme için uygun bir biçimde düzenlenmesidir. Bu da çevre ile birey arasında söz konusu çeşitli etkileşim boyutlarının eğitim hedefleri doğrultusunda organize edilmesi ve yönlendirilmesini gerektirmektedir.Eğitimciler bu nedenle çeşitli eğitim ortamlarından yararlanma yoluna gitmektedirler(Alkan,1995,s.160).

Eğitim ortamı, bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmelerle geleneksel yapısı dışında yeni boyutlar ve işlevler kazanmaktadır. Diğer taraftan, eğitime artan talepler her geçen gün öğrenci sayısındaki artış, eğitim ortamlarının niteliğini de önemli ölçüde etkilemektedir.

Ayrıca öğretmenlerin derse girmeden önce yaptığı çalışmalar da öğretimin kalitesini etkilemektedir. İyi planlanmış ve organize edilmiş bir ders hiç şüphesiz istenilen amaçlara daha kolay ulaşılmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada, kalıcı öğrenmelerin sağlanması ve öğrencilerin öğrenme ortamlarından olabildiğince yararlanabilmesi için devlet ve özel ilk öğretim okulu 2. kademe öğretmenlerinin ders konularına uygun materyal hazırlama, fiziki ortam hazırlama ve ders öncesini planlama konularındaki yeterlilik düzeyleri araştırılmıştır.

1.2 Problem Cümlesi

Devlet ve özel ilk öğretim okulu 2. kademe öğretmenlerinin ders konularına uygun materyal hazırlama, fiziki ortam hazırlama ve ders öncesini planlama konularındaki yeterlilik düzeyleri nelerdir?

1.3 Alt Problemler

1. 3. 1. Öğretmenlerin ders konularına uygun fiziki ortam hazırlama yeterliliğiyle;

1.3.1.1. Cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.2. Mezun oldukları okul arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.3. Ders verdikleri branşlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.4. Sınıftaki öğrenci sayısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.5. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.6. Araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitim arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.7 Haftada girdikleri ders saati arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1. 3. 2. Öğretmenlerin ders konularına uygun materyal hazırlama yeterliliğiyle;

1.3.2.1. Cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.2. Mezun oldukları okul arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.3. Ders verdikleri branşlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.4. Sınıftaki öğrenci sayısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.5. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.6. Araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitim arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.7. Haftada girdikleri ders saati arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1. 3. 3. Öğretmenlerin ders konularına uygun olarak dersi planlama yeterlilikleriyle;
 - 1.3.3.1. Cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3.3.2. Mezun oldukları okul arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3.3.3. Ders verdikleri branşlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3.3.4. Sınıftaki öğrenci sayısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3.3.5. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3.3.6. Araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitim arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - 1.3.3.7. Haftada girdikleri ders saati arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4 Denenceler

1. 4. 1. Öğretmenlerin ders konularına uygun fiziki ortam hazırlama yeterliliğiyle öğretmenlerin cinsiyetleri, kıdemleri ve sınıftaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterebilir. Ancak branşları, mezun oldukları okul, araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitim arasında anlamlı bir farklılık bulunmayabilir.
- 1.4. 2. Öğretmenlerin ders konularına uygun materyal hazırlama yeterliliğiyle mezun oldukları okul, mesleki kıdem, branş ve araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitim değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunabilir. Ancak; cinsiyetlerine, sınıftaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermeyebilir.
- 1.4. 3. Öğretmenlerin ders konularına uygun olarak dersi planlama yeterlilikleriyle; öğretmenlerin mesleki kıdemleri, mezun oldukları okul ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterebilir. Ancak, branşları, sınıftaki öğrenci sayısı ve araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitime göre anlamlı bir farklılık bulunmayabilir.

1.5 Sayıtlar

- 1.5.1 Geliştirilen anket ilgili uzmanların görüşü alındıktan sonra uygulamaya konmuştur.
- 1.5.2 Bilgi toplama formları ön araştırmalarla geliştirilmiş, uzman görüşleri doğrultusunda geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.
- 1.5.3. Araştırma yöntemine uygun olarak elde edilen verileri test etmek için seçilen istatistiki teknikler araştırmaya uygun olarak seçilmiştir.
- 1.5.4. Denekler ankete gönüllü olarak cevap vermiştir.
- 1.5.5. Örneklem evreni temsil edebilecek büyüklüktedir.

1.6 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; bilimsel düşünce gücüne sahip, demokratik, üretken, kişilikli, pozitif kişiler yetiştirmede sorumlu olan öğretmenlerin, öğretim öncesi ders konularına uygun materyal hazırlama ve dersi planlama, öğretim öncesi ve öğretim sürecinde fiziki ortamı hazırlama konusundaki yeterliliklerini belirleyerek öneriler geliştirmektedir.

1.7 Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, öğretim hizmetine yönelik olarak öğretmenlerin dersi planlama, ders konusuna uygun materyal hazırlama ve fiziki ortamları hazırlama konusundaki yeterlilik düzeylerini belirleyecektir. Bu da; öğretim kalitesinin yükselmesine ve öğretmenlerin daha etkili öğretmen olma yolunda gerekenler konusunda onlara fayda sağlayacaktır.

1.8 Araştırmanın Sınırlılığı

1.8.1 Bu çalışmada; öğretmenlerin sadece fiziki ortam hazırlama, materyal hazırlama ve ders öncesi hazırlık ve planlama konularındaki yeterlilikleri ölçülmüştür.

1.8.2. Öğretmenlerin psikolojik ortam hazırlama ve özel öğretim yöntemleri konusundaki yeterlilikleri ölçülmemiştir.

1.8.3 Araştırmaya katılan deneklerin 2004-2005 öğretim yılındaki görüş ve bilgileri ile sınırlandırılmıştır.

1.8.4. Araştırma; ilk öğretim okulları ikinci kademe öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.

1.8.5 Burdur ve Isparta ili merkezinde bulunan özel ve devlet ilk öğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır

1.9 Tanımlar

Eğitim : Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecine denmektedir (Demirel; 2003, s. 6).

Eğitim ortamı : Eğitsel etkinliklerin oluştuğu, bireyin iletişim ve etkileşimde bulunduğu, personel, araç, gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin oluşturduğu bu çevreye eğitim ortamı denir(Alkan; 1992,s.6).

Öğretim materyali : Genel olarak hedefleri gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanarak yapılan ders sunum içerikleridir (Yanpar; 2005).

Öğretmen : Öğrenci özellikleri, öğretim süreci nitelikleri ve konu alanına sahip, öğretim etkinliklerini kılavuzlayan kişidir (Bilen, 1993, s.15).

Sınıf : Eğitim ve öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir yaşama alanıdır (Aydın; 1998,s.1).

Öğretmen yeterliliği: Öğretmenlerin yeterlik ölçütleri, öğrencilerin öğrenme problemlerini değerlendirme, öğrencilerle ilgili planlamaların öğrencileri kapsamı, sınıfı etkili bir biçimde organize etme ve yönetme, başarılı bir şekilde soru sorma ve öğretim için kaliteli materyalleri değerlendirme olarak belirtilmiştir(Thomas; Kay; 1974,s.160).

BÖLÜM II

2. ÖĞRETMENLERİN DERS KONULARINA UYGUN ORTAM HAZIRLAMA YETERLİLİKLERİ

Bu bölüm 7 kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; eğitim ve öğrenme, eğitim ve öğretim ortamları, öğrenme ve öğretme ortamları, eğitim ortamının insan gücü boyutu, eğitimde planlama, materyal hazırlama ve öğretim materyalleri ve sınıflandırılmasıdır.

2.1 EĞİTİM VE ÖĞRENME

2.1.1 Eğitim

Eğitim, pek çok eğitimci ve düşünür tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Varış (1981), eğitim yoluyla kişinin amaçları, bilgileri, davranışları, tavırları ve ahlak ölçülerinin değiştiğini ifade etmektedir. Eğitim sürecine giren kişilerde bu değişimin istenilen yönde olması beklenir. Bu anlamda Ertürk(1972), eğitimi, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci olarak ifade eder. Bu tanımlardan yola çıkarak eğitim, bireyin kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürleme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme sürecidir denebilir.(Demirel; 2003, s.6).

Eğitim sözcüğünün yüklendiği anlamları şöyle örneklendirilmektedir (Başaran; 1983,s.4)

- Eğitim toplumsal bir hizmet anlatır.
- Eğitim terimi öğretim terimi yerine kullanılmaktadır.
- Eğitim toplumsal bir kurumu ifade eder.
- Eğitim terimi yapılan eğitimin konusunu belirler.
- Eğitim terimi, eğitilecek kitleyi belirler(Yetişkinler eğitimi vb..)
- Eğitim terimi, eğitim yöntem ve araçlarını belirler (Televizyonla eğitim, radyoyla eğitim vb...)
- Eğitim terimi sistemi tanımlamak için kullanılır (örgün eğitim, mesleki teknik eğitim vb...)

Eğitim kavramının tanımında pek çok değişik tanım olsa da hepsinin ortak yönü bireyin tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getiren bir faaliyet olarak kabul edilmesidir. Bu

noktadan hareketle, bireyin tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getiren her faaliyetin eğitim olduğu söylenebilir. Genelde her öğrenmenin, farklı ölçülerde de olsa, bireyin tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getirdiği söylenebilir. Bu sebeple, öğrenme ile eğitim arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Ancak, eğitimde dikkat edilmesi gereken öğrenmeden çok, öğrenmenin bireyin tutum ve davranışlarında meydana getirdiği değişimlerdir(Ergun ve diğerleri; 1999,s.2).

Eğitim, tüm ideallere ulaşmanın sihirli bir anahtarı olmamakla birlikte, daha uyumlu ve daha derin bir kalkınmanın mevcut temel araçlarından biri olarak görülmekte; yoksulluk, dışlanma, ihmal, zulüm ve savaş da azaltma yönünde olumlu katkıları olduğu düşünülmektedir(Önal; 1997,s.50).

Toplumun gelişmesinde hayati öneme sahip olan eğitimin bazı temel işlevleri vardır. Bunlar;

1. İnsanın kalıtımla doğuştan getirdiği güçler, eğitim yoluyla ortaya çıkar, gelişir ve davranışa dönüşür.
2. Toplumda yaşayan bireylerin, toplumun etkin bir üyesi olmasını sağlayacak yeterlikler eğitim yoluyla kazanılır. Eğitim bireyin, içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini benimseyerek bu değerlerin gerektirdiği davranışları kazanmasını sağlar. Eğitim bu yolla kültürün korunarak ve geliştirilerek yeni kuşaklara aktarılması işlevini de üstlenir.
3. Eğitim toplumun üyelerinin küçük yaşlardan başlayarak devlete bağlı, devletin koyduğu kuralları uygulayan yasal davranış kalıplarını benimseyen yurttaşlar olarak yetişmesini sağlar. Böylece sistemin yaşatılmasını güvence altına alır.
4. Ülke ekonomisinin ve kalkınmanın ihtiyacı olan insan gücü eğitim yoluyla yetişir. Bireyler bir iş, meslek edinerek yaşamlarını sürdürmek için düzenli bir gelire ve toplumda statüye kavuşurlar. Böylece bireylerin kazandıkları mesleki yeterlilikler hem toplum hem de bireyler için kazanç sağlar(Kayhan, Eroğlu; 1997,s.4).

Toplumlar kendilerine uygun, insanı kendilerine özgü eğitim süreci içinde yetiştirirler. Toplumlar üyelerine, birlikte yaşamının gereği olan toplum bilincini vermek için eğitim sürecinin amaçlarını ve içeriğini belirlemişler ve kontrol altına almışlardır. Bu suretle eğitim bir kamu hizmeti olarak kurumlaşmıştır (Fidan; 1986, s.9).

2.1.2 Eğitimin Öğeleri

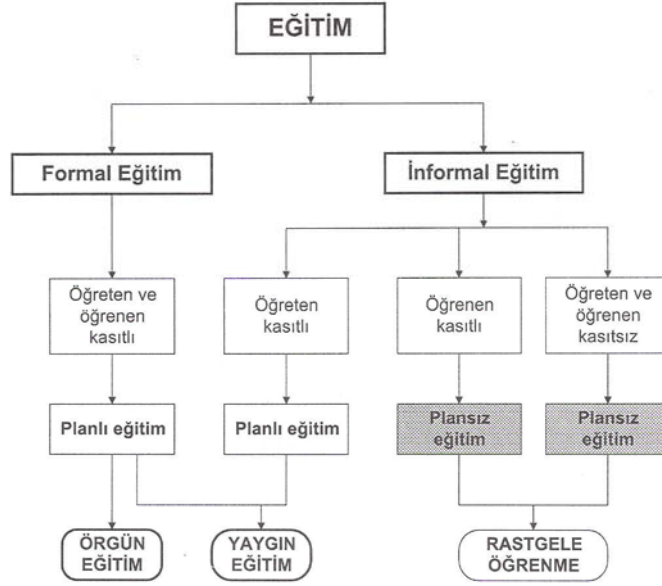
Eğitimin temel öğeleri öğrenci, öğretmen ve programdır. Bazı durumlarda program olmadan eğitim gerçekleşebilir, ancak öğrenci (öğrenen) ve öğretmen (öğreten) öğelerinden herhangi

birinin bulunmaması halinde eğitim olayı meydana gelmez.

Öğrencinin bir programla belirlenmiş amaçlara ulaşması için öğretmenin katkı ve katılımıyla gerçekleştirilen faaliyetlere "formal eğitim" denilmektedir. Formal eğitimde öğrenci ve öğretmenin eğitim faaliyetlerine katılımı kasıtlıdır. Her iki taraf eğitim faaliyetinin hangi amaca ulaşmak için düzenlendiğini ve kendisinin bu süreçteki rolünü bilmektedir. Formal eğitimin belirgin diğer bir özelliği, eğitim sonuçlarının ölçülebilir olmasıdır. Öğrenen ve öğreten kasıtlı olsa dahi, eğitimin sonuçları ölçülebilir olma özelliğini taşııyorsa, formal eğitimin kapsamı dışında kalır.

Formal eğitim dışındaki eğitim öğrenci ve öğretmenden sadece birinin kasıtlı olarak katıldığı veya her ikisinin kasıtsız olarak yer aldığı eğitim faaliyetlerine "informal eğitim" denilmektedir.

Bunun yanında öğretmenin kasıtsız, öğrenenin kasıtlı olduğu eğitim türü de vardır. Geleneksel çıraklık bu türe iyi bir örnek teşkil eder. Geleneksel çıraklıkta usta kendi işlerini yaparken çıraklar onu seyreder. Çoğu zaman ustanın çıraklara işin nasıl yapıldığını öğretme gibi bir amacı yoktur. Usta kendi işini yapar. Ancak çıraklar ustalarını işi nasıl yaptığını öğrenmek için izlerler. Bu durumda çıraklar kasıtlı olarak öğrenme süreci içinde bulunmuş olurlar. Öğretenin eğitsel amacı olmayınca, öğrenen kasıtlı da olsa, gerçekleşen öğrenme (eğitim) plansızdır. Çünkü eğitim belli bir dizin izlemez, eğitsel. amaçlar için düzenlenmemiştir.

Şekil 1.1 Formal-İnformal Eğitim

Şekil 1.1’ de görüldüğü gibi formal eğitim ile öğrenenin kasıtlı katıldığı informal eğitim; planlı programlı bir faaliyettir. Okul öncesinden yüksek öğretimin sonuna kadar tüm eğitim kademelerini kapsayan örgün eğitimde formal eğitim verilir. Buna okul eğitimi de denilmektedir. Yaygın eğitim ise tüm planlı eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır. Formal eğitimin yanında, öğretmenin kasıtlı katıldığı informal eğitim de yaygın eğitimin kapsamı içersindedir(Ergun ve diğerleri; 1999, s.3-6).

2.1.3 Öğrenme ve Öğretim

İnsanın eğitimi öğrenmesi yoluyla olur. Bir başka deyişle, insan hemen hemen tüm kişilik özelliklerini öğrenerek edinir. Doğuştan getirilen davranışlar refleksler ve içgüdülerdir. Sonradan edinilen davranışlar ise öğrenme sonucu gerçekleşen davranışlardır. Öğrenme; tekrar yada yaşantı yoluyla organizmanın davranışlarda meydana gelen oldukça kalıcı değişikliklerdir(Bacanlı; 2000,s.12).

Öğrenme; yaşantı ürünü ve az çok kalıcı izli davranış değişikliğidir(Fidan; 1996, s.6). Öğrenme; bireyin olgunlaşma düzeyi ve çevresiyle etkileşimi sonucu davranışlarında oluşan kalıcı değişimlerdir (Tan; Erdoğan; 2001,s.8).

İnsanı sosyal bir varlık yapan ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinden biri öğrenme yeteneğine sahip olmasıdır. Öğrenme değişik biçimlerde tanımlanmasına rağmen eğitimcilerin çoğu öğrenmenin bireyin çevresiyle etkileşim kurması sonucu oluştuğunu ve

bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşünde birleşmektedir. Bireyin çevresi ile etkileşim kurması çevresindeki uyarıcıları duyu organları yardımıyla alarak onlara bir tepkide bulunmasıdır. Etkileşim birey ve çevresi arasında kurulan iki yönlü ilişkidir.

Öğrenmenin oluşabilmesi için şu noktalara dikkat edilmelidir;

- Öğrenmeye hazır olmak,
- Öğrenmeye güdülenmek,
- Öğrenilecek konuyu irdelemek,
- Öğrenmek için eyleme geçmek,
- Öğrenmenin ürününü elde etmek,
- Öğrenme eylemini değerlendirmek,
- Öğrenilenleri unutmayı engellemek,
- Öğrenilenlerin başka alanlara geçişini sağlamak(Özdemir ve diğerleri; 2003,s.5-6).

Okulda gerçekleşen eğitim öğretim hizmeti ve bu hizmetin niteliğinde bilgiyi üretme, kullanma, yeni bilgilere ulaşma gibi ilerlemelerin önemli bir yer teşkil etmesi öğrencilerin öğrenmedeki başarılarıyla eşdeğerdir. Öğrenciler ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda, fizik, sosyal ve psikolojik olarak almaya açık olduklarında öğrenirler. Öğrenme sonucunda öğrenci davranışları gitgide değişecektir.

Öğrenme bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda ve kalıcı olan davranış değişmesidir. Öğretim ise öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür (Hesapcıoğlu; 1998, s.16).

Öğrenme- öğretim süreci içinde öğrencilere kazandırılacak davranışlar bir sistem içinde öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Öğretim; öğrencilerin gelişim sürecinde ulaşmaları gereken hedefleri onlara bir şekilde vererek ilerlemelerini sağlayan etkinlikler sistematığıdır.

Öğretim; öğrenmenin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecidir. Bu süreci yöneten kişi ise öğretmendir. Öğretmenin öncelikle sorumlu olduğu husus eğitim yaşantılarını düzenlemek ve düzenlenen çevrede eğitim durumunda örnek oluşturacak biçimde yer almaktır. Bu iki önemli görev öğretmeni bir bilim adamı ve bir sanatkar gibi davranmaya yöneltmektedir. Bu sebeple öğretmen; belli konuları, belli bir gruba öğreten ve davranışlarıyla öğrenen gruba örnek oluşturan kişidir (Bilen; 1993, s.1).

2.2 EĞİTİM ve ÖĞRETİM ORTAMLARI

2.2.1 Eğitim Ortamı Nedir?

Planlı eğitim sürecinde bireyin etkileşimde bulunduğu eğitsel çevrenin, eğitim hedefleri doğrultusunda, gereksinmelere uygun biçimde düzenlenmesi gerekir. Eğitim hedeflerinin öngördüğü istendik davranış değişiklikleri, ancak eğitim programlarının uygulanmasına elverişli bir çevrede gerçekleşebilir.

Eğitsel etkinliklerin oluştuğu, bireyin iletişim ve etkileşimde bulunduğu, personel, araç, gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin oluşturduğu bu çevre **eğitim ortamı** olarak tanımlanmaktadır.

Eğitim ortamı; sınıfın fiziksel, davranışsal ve öğretim ortamlarının birleşimiyle oluşur. Amaçlara ulaşmaya en uygun fiziksel düzenlemeler, çok yönlü hazırlıklara dayalı etkili bir eğitim planı, bu planın uygulanışında gözlenmek istenen öğretmen ve öğrenci davranış örüntüleri, ortamın öğeleri olarak görülebilir (Başar; 1997, s.18).

Alkan' a göre eğitim ortamı, öğretme- öğrenme etkinliklerinin meydana geldiği, eğitsel iletişim ve etkileşimin gerçekleştiği çevredir. Aynı zamanda eğitim ortamının temel karakteristiği diğer ortamlara göre iletişim kaynak ve süreçlerinin zenginliğidir. Yeni beceri, duygu yada bilgi kazanmak anlamında eğitim sürecinin verimliliğini arttıracak temel gereklilik iletişim yeterliliğidir. İletişimin yetersiz olduğu ortamlarda eğitim amaçlarının yeterli düzeyde gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır (Akyıldız, 1998, s.80).

Eğitim ortamı, etkinliklerin meydana geldiği yer, öğrencinin bilgiyle etkileşimde bulunduğu çevredir. Bu anlamda eğitimde geleneksel ortamı sınıf temsil etmektedir. Oysa gerçekte personel, araç, yer, gereç ve özel düzenleme yaklaşımlarından oluşan eğitim ortamı bugün geleneksel dersliğe kıyasla büyük bir nitelik değişimine uğramaktadır. Eğitim mimarisinden düzenlemelere ve ortamın kapsamından içinde yer alan donanım unsurlarına ve genel iklimine kadar uzanan bu gelişmeler, eğitimde yepyeni bir ortam anlayışı ve uygulamasını gündeme getirmiştir.

Bugün eğitim mimarisinde çeşitli işlevsel yapılar yer almakta; derslik yerine öğretim istasyonları, öğrenme merkezleri, çok amaçlı salonlar, sosyal etkinlik merkezleri, gerçek çalışma ve yaşam ortamının eğitim ortamının kapsamı içine alınması, işlevsel, pratik, sade donatım tarzlarının uygulanması gibi gelişmeler bu yeni anlayışın tipik göstergeleridir. Ayrıca; öğretim araç ve gereçleri tür ve işlev olarak zenginleşmekte; bireysel ve kitlesel

öğretim süreçleri geliştirilmekte; yeni çevre ayarlamaları ve ortam düzenleme yaklaşımları geliştirilmektedir(Alkan; 1992, s.11).

Eğitim ortamları öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilgi iletme işleminin meydana geldiği, öğrencinin konu ile ilgili etkileşimde bulunduğu personel araç-gereç, tesis ve organizasyon öğelerinden oluşmaktadır. Öğrenme, öğrenci ile onu saran bu çevre ile karşılıklı etkileşimi sonucu oluşacağından tüm bu öğeler belli eğitim hedefleri doğrultusunda ve bir sistem bütünlüğü içinde kullanıldığında öğretme-öğrenme süreçlerinden daha iyi sonuçlar alındığı bir gerçektir (Alkan,1982, s.393).

Eğitim ortamlarında, ders kitabı ve geleneksel öğretim yöntemleri uzun süre bu ortamın temel öğeleri olmuştur. Bugün ise çağdaş öğretme-öğrenme kaynakları; öğretmen, seminer, sınıf öğretmeni, rehber, konferansçı ve çeşitli alanlarda uzmanlaşmış eğitim personeli, temel ve yardımcı ders kitapları, çeşitli okuma gereçleri, dergi ve gazeteler,broşürler,teksirler, mikro kart ve mikrofilmler, programlı öğretim gereçleri,slaytlar, tepegöz,ortamlar arası uygulamalar ve çoklu ortamlar, grafik ve fotoğraf araç ve gereçleri, eğitim oyunları, koleksiyonlar, sergiler, müzeler, alan gezileri, uzaktan öğretim çeşitli laboratuvar ve laboratuvar araç gereçleri gibi çok zengin bir görünüm arz etmektedir (Alkan, 1995, s.158).

Çağdaş eğitim herhangi bir ortamda geliş güzel etkileşimleri değil, tam tersine, belli ortamlarda düzenli, planlı ve yönetimli etkileşimleri gerektirir. Saptanan eğitim hedefleri yönünden tasarlanan eğitim etkinlikleri ve öğrenme-öğretme süreçleri, özel olarak düzenlenmiş ve donatılmış bir ortamda gerçekleştirilmelidir.Öğrenme- öğretme süreçlerinin niteliği, büyük ölçüde bu ortamın ve ortamı oluşturan öğelerin her birinin niteliği ile doğrudan ilişkilidir.

Öğrenme durumlarında, hedeflerin, içeriğin, öğretme-öğrenme ortamının, yöntem ve tekniklerin, araç ve gereçlerin, uyarıcıların, öğrenci katılımının ve pekiştireçlerin belirli bir işlevsel bütünlük arz edecek biçimde kararlaştırılması gerekir. Bu belirlemelerde hedefe görelilik, öğrenciye görelilik, süreklilik, yatay ve dikey ilişkililik, çok yönlü iletişim gibi ölçütlerin göz önünde bulundurulması zorunluluğu vardır (Alkan; 1992, s.32).

Günümüzde meydana gelen gelişmeler, eğitimi önemli ölçüde etkilemekte eğitim ve eğitimin yapıldığı ortamda önemli ölçüde değişikliklere neden olmaktadır. Eğitimcilere göre öğrenme fiziksel, sosyal ve psikolojik yönden uygun ve hoş bir çevrede oluşturulabilir.Eğitimci için sorun, bu çevrenin öğrenme-öğretme için uygun bir biçimde düzenlenmesidir. Bu da çevre ile birey arasında söz konusu çeşitli etkileşim boyutlarının eğitim hedefleri doğrultusunda organize edilmesi ve yönlendirilmesini gerektirmektedir.Eğitimciler bu nedenle çeşitli eğitim ortamlarından yararlanma yoluna gitmektedirler(Alkan,1995,s.160).

Eğitim ortamı, bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmelerle geleneksel yapısı dışında yeni boyutlar ve işlevler kazanmaktadır. Diğer taraftan, eğitime artan talepler her geçen gün öğrenci sayısındaki artış, eğitim ortamlarının niteliğini de önemli ölçüde etkilemektedir.

2.2.2 Eğitim Ortamının Öğeleri

Eğitim ortamı, birbiriyle ilişkili ve birbirini etkileyen çok sayıda öğeden oluşur. Ancak bu öğeler, eğitim hedefleri doğrultusunda örgütlenip işe koşulduğunda eğitsel değer kazanır. Öğelerin her birinin niteliği, eğitim ortamının niteliğini, eğitim ortamının niteliği de sonuçta, yapılan eğitimin niteliğini oluşturur.

Bir eğitim ortamı, birbirinden farklı özellikler taşıyan ama birbiriyle ilişkili çok sayıda öğenin, ortak amaçlarla bir araya getirilip örgütlenmesinden oluşmuştur.

Yapılan gruplamada öğeler iki ana kümede toplanmakta “insan gücü” ve “insan gücü dışı” kaynaklar olarak tanımlanmaktadır. Eğitim ortamında personel olarak adlandırılan insan gücü diğer öğelere anlam kazandıran ve öğretme-öğrenme süreçlerinin yürütülmesini sağlayan ve ürünün oluşumunda büyük etkisi olan bir öğedir(Alkan, 1979,s.61-63). Buna göre başta öğretmen olmak üzere eğitime doğrudan yada dolaylı olarak katkısı olan bireyler bu grubu oluşturmaktadır. Eğitim ortamının ikinci öğesi olan insan gücü dışı boyutu ise eğitim araç-gereçleri ile eğitim etkinliklerinin doğrudan gerçekleştirildiği, okul binası, derslik laboratuvar, atölye, kütüphane, oyun alanı ve eğitime yardımcı olan yemekhane,ambar, arşiv, koridor, öğrenci yurdu gibi yerleri kapsamaktadır(Bayraktar, 1991,s.193).Ancak bu araçların amaca hizmet etmesi gereklidir. Yani bu araç-gereçler ne kadar özelliğe sahip olursa olsun istenen amacı gerçekleştirme yi başaramıyorsa hiçbir anlam ifade etmez.

Terminolojik ve kavramsal açıklamalar ışığında bakıldığında eğitim ortamlarının düzenlenmesi kavramının ifade ettiği anlamı : Eğitim olgusunun meydana geldiği çevre, mekân ya da alandaki insan gücü dışı öğelerin ön görülen hedefler doğrultusunda en verimli ve sağlıklı biçimde işe koşulması olarak tanımlamak mümkündür.

Eğitim ortamının düzenlenmesi işinin kapsamı ise, eğitim sitelerinden dersliklere kadar uzanan tüm fiziki mekân ile öğrenci, uzman, öğretmen, veli ve diğer ilgililer olmak üzere tüm iş görenleri kapsayan sosyal ortamı içermektedir. Eğitim ortamını oluşturan öğeler üç başlık altında toplanarak incelenebilir. Bunlar;

1. Eğitim Ortamının Fiziksel Boyutu (Fiziki Ortam),

2. Eğitim Ortamının İnsan Gücü Boyutu (Personel Ortam),
3. Eğitim Ortamının Eğitim Araç Gereçleri Boyutu (Araç-Gereç Ortam).

2.2.3 Eğitim Ortamının Fiziksel Boyutu

Eğitim ortamının bu boyutu eğitimin gerçekleştirildiği yer ve bu yerin donanımı ile ilgili öğeleri kapsamaktadır. Fiziksel ortamı oluşturan başlıca öğeler şunlardır:

- Okul binası,
- Derslik,
- Atölye,
- Laboratuvar,
- Kitaplık,
- Spor salonu,
- Yönetici ve öğretmen odaları,
- Hizmet büroları,
- Kantin,
- Yemekhane v.b.

Bu yerlerin yerleşim, temizlik, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma gibi fiziki koşulları da yine ortamın fiziki boyutu kapsamında incelenmektedir(Kayhan ; Eroğlu; 1997, s.7).

2.2.4 Öğretim Ortamları

Öğretimin gerçekleştirilmesinde yararlanılan ders kitabı, televizyon programı, deney, bilgisayar destekli öğretim, seminer, okul, sınıf gibi araç - gereç ve etkinliklerin her birine öğretim ortamları denir.

2.2.5 Öğretim Ortamlarının Planlaması İlkeleri

1. Ortamın sağladıkları yaşantıların etkinlik derecesi.
2. Ortamın duyu organlarını etkileme biçimi.
3. Öğretme - öğrenme süreçlerindeki işlevler.
4. Ortamın yapı niteliği.
5. Ortamın kullanma süreleri.
6. Ortamın sağladığı yaşantı biçimi.
7. İletişim - etkileşim biçimi.

2.3. ÖĞRENME ÖĞRETME ORTAMLARI

2.3.1. ÖĞRENME VE ÖĞRETME ORTAMLARININ DÜZENLENMESİ

2.3.1.1 Sınıf ortamı

Sınıf ortamı; sınıfı oluşturan fiziksel düzenlemeler, psikolojik durumlar ve öğrencilerin duyuş ve değerlendirmelerini etkileyen sosyal ve kültürel öğelerin etkileşiminin ürünüdür. Bu yönüyle ortam, bir mekanı diğerinden ayıran içsel özelliklerin tamamıdır denilebilir. Sınıf ortamı bir sınıfı diğerinden ayıran o sınıfa özgü özelliklerin tamamıdır. Sınıf ortamı sınıfta bulunan herkesin yaşadığı, sınıftakilerin davranışlarını etkileyen değer ve normlar olarak ifade edilebilecek özelliklerin tümüdür. Bir benzerlik kurmak gerekirse “ Bir insan için kişilik ne ise sınıf için ortam odur.” denilebilir.

Araştırmalar, öğrenci başarısının sınıftaki öğrenme ortamından oldukça etkilendiğinin ortaya koymaktadır. Bugün, öğrenmenin gerçekleşmesi için bilginin aktarılmasının yeterli olmadığını, öğrenmenin önceki bilginin üzerine yeni bilgilerin istiflenmesi ile gerçekleşmediğini çok iyi biliyoruz. Öğrenme sürecinde her öğrenci kendi sürecini yaşamakta, öğrenciler öğretmenden olduğu kadar birbirlerinden de etkilenmektedir. Sınıfın havası öğrenmemizi, eğitime, okula, hayata ilişkin bakışımızı şekillendirebilmektedir. Bu süreçte bir öğrenciyi içinde bulunduğu ortamdan soyutlamak mümkün değildir. Öğrenme süreci sınıftaki havadan etkilendiği için, öğrencilerin sınıftaki havaya rağmen bir öğrenme süreci yaşaması imkansız hale gelmektedir.

Araştırmalar, sağlıklı iletişimin kurulduğu, birlikteliğin egemen olduğu, düşünselliğin öne çıktığı, başarının teşvik edildiği ve ödüllendirildiği ortamlardaki öğrencilerin; katı kuralların egemen olduğu, soğuk ve heyecandan yoksun, başarının fark edilmediği ortamlardaki öğrencilere göre birkaç kat daha başarılı olduklarını ortaya koymaktadır. Hatta olumlu öğrenme ortamının bulunduğu sınıflardaki durum sadece öğrenci başarısı ile sınırlı kalmamaktadır. Olumlu ortamlarda öğrencilerin devamsızlığı azalmakta, problem çıkarma olasılığı zayıflamakta, okula bağlılıkları artmaktadır(Karip ve diğerleri; 2003, s. 33-34)

Sınıftaki olumlu öğrenme-öğretme havası oluşturma'nın bazı öğeleri vardır. Bunlar:

- Kural ve beklentilerin açıklığı,
- Ödül ve teşvik,
- Öğretme yeteneği,
- Yüksek beklenti,
- Öğrencilerin derse katılımı,
- Öğrenci- öğretmen ilişkileri,
- Okul aile ilişkileri,
- Grup normları,
- Öğretmenlerin kendi aralarındaki ve yönetimle ilişkileri
- Fiziksel çevredir.

2.3.1.2 Fiziki Ortam

Planlı eğitim sürecinde fiziki ortam, bir okul binasının içinde bulunduğu çevredeki konumundan mimari özelliklerine, teknik yapısından donanımına kadar uzanan çok çeşitli öğelerden ve özelliklerden oluşur.

1. Okulun konumu ve çevre özellikleri,
2. Okulun mimari ve yapısal özellikleri,
3. Okulun fiziki koşulları,
4. Okulun donatımı,
5. Okulda bulunan eğitim yerleri ve eğitime yardımcı birimler, bu öğeleri oluşturmaktadır(Kayhan; Eroğlu; 1997,s.13).

2.3.1.3 Okulun konumu ve çevre özellikleri

Okul, öncelikle kurulduğu çevrenin eğitim ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur. Bu yüzden okulun inşa edileceği yerin, yoğun yerleşim bölgeleri olması ve çevre nüfusunun okul yapımına gereksinim yaratacak sayıda ve nitelikte olması gerekmektedir.

Okul binasının yapımına karar verirken, bölgedeki mevcut nüfusun sayısı ve özellikleri, alt yapı durumları öncelikle dikkate alınması gereken konuların başında gelmektedir.

Okul yerinin belirlenmesinde bir diğer önemli husus da güvenlik konusudur.Okul, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı bir çevrede kurulmuş olmalıdır. Okul binalarının yapımı için fazla meyilli olmayan, su basması, deprem gibi afetlerden korunabilecek alanlar tercih

edilmelidir. Bu, hem binanın hem de binadan yararlananların güvenliği için gerekli bir koşuldur.

Okul binaları öğrencilerin eğitsel faaliyetlerini engelleyecek ortamlardan uzak yerlerde kurulmalıdır.Okul çevresinde bulunan bazı doğal ve organize ortamlar, okulun eğitsel faaliyetlerini engelleyeceği gibi öğrencilerin etkileşimleri yoluyla, onlarda istenmeyen davranışların gelişmesine de neden olabilir. Buna göre okul;

- Çöplük, kanalizasyon, dere kenarı ve su kanallarından,
- İtfaiye, karakol, hastane, mezarlık, tren istasyonu ve hava alanı gibi hizmet birimlerinden ve alanlarından,
- Havayı ve doğayı kirleten sanayi kuruluşlarından,
- Bar, pavyon, gazino ve hapisane gibi ahlaki değerler üzerinde olumsuz etki yapabilecek yerlerden uzak olmalıdır(Ünal; Ada; 2001,s.82).

Sayılan tüm bu birimler ve alanların sağlığı tehdit edici etkileri yanı sıra iletişimi engelleyici etkilerinden dolayı da okul binasından uzakta olmaları tercih edilmelidir. Örneğin; itfaiye, emniyet ve sağlık örgütlerinin hizmet araçlarının siren sesleri, öğrencinin ilgi ve dikkatinin dağılmasına aynı zamanda da ders esnasında, sözel mesajların iletilmesinde güçlükler neden olabilmektedir.

Okul binasının bazı çevre koşullarından uzak olması istenirken, bazı örgüt ve birimlere de yakınlığı tercih edilmelidir. Öğrencinin eğitsel ve kişisel ihtiyaçlarını karşılayabileceği alışveriş yerlerinin (eczane, kırtasiye, tuhafiyeler..vb.) ulaşımını kolaylaştıracak taşıt durakları ve trafik ve trafik lambalarının okulun yakınında bulunması ortaya çıkabilecek bazı sorunları önlemesi yada çözüm getirmesi açısından yararlı görülmektedir. Bunun yanı sıra okul, eğitim sürecine katkıda bulunacak yada okulun işleyişini kolaylaştıracak kütüphaneye, spor tesislerine, parklara ve diğer eğitim kurumlarına da yakın olmalıdır. Bu yakınlık, mevcut tesislerin, kaynakların ve araç gereçlerin ortak kullanımını sağlama, paylaşma gibi yararlarının yanı sıra, ortak etkinliklerin planlanması açısından da yararlı olacaktır.

Yukarıda sayılan tüm bu çevre özelliklerinin yanı sıra okul gerek öğrencilerin gerekse çalışanların güvenli ve ekonomik olarak kolayca ulaşabilecekleri bir yerde kurulmalıdır(Kayhan, Eroğlu, 1997,s. 13-14).

2.3.1.4 Okulun mimari ve yapısal özellikleri

Okul binaları hizmet etmek için düzenlenen eğitim programlarının mimari bir ifadesidir. Günümüze gelinceye kadar geçirdiği değişim sürecine rağmen okul binaları, geleneksel bir mimari ve yapı özelliğini korumaktadır.

Okul binaları eğitim sistemine iki yoldan kazandırılır. Ya seçilen arsalar üzerine, hazırlanmış projelere uygun olarak inşa edilir yada kamu binaları okul amacıyla kullanılır. Her iki durumda da okulun istenilir niteliklere sahip olması beklenir. Mevcut binaların eğitime uygun hale getirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması ve eğitim amaçlarına uyarlanması zorunludur.

Okul projelerinin hazırlanması ve okul binalarının yapımı konusu çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliğini ve eş güdümünü gerektirir. Başarılı bir okul inşaatı, bir çok birimin katılımı ile verilecek doğru kararlar uzamanlar tarafından oluşturulacak gerçekçi projeler ile ortaya konabilir. Türkiye’ de okul binaları yapımı M.E.B ile Bayındırlık Bakanlığının ortaklaşa çalışmaları sonucunda gerçekleştirilmektedir(Kayhan; Eroğlu; 1997, s.14).

Okulun mimari projelerinin hazırlanması konusunda yapılan bazı araştırmalarda okulun yapılacağı çevre ve o okuldan hizmet alacakların görüşlerine başvurma yararlı olacağı belirtilmiştir. Okul planına karar verirken sadece okulun yönetimi değil, potansiyel velilerin iş sahibi olanların, öğretmenlerin ve hatta öğrencilerin görüşlerinin alınmasının gerektiği savunulmuştur(Fielding; 1999).

Okulun mimari ve teknik özelliklerinin belirlenmesinde çeşitli etkenler rol oynamaktadır. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

- Okulun bulunduğu bölgenin doğa ve iklim koşulları,
- Okulun hizmet vereceği eğitim kademesi (ilk öğretim, orta öğretim)
- Okulda uygulanacak eğitim programının özelliği (genel, mesleki)
- Okul yapımına ayrılan parasal kaynak.

Bir okul binası inşa edilirken, uzun yıllar hizmet verebilmesi esas alınmalıdır. seçilen yapı türü ve kullanılan inşaat malzemeleri bir okulun en az 50 yıl hizmet edebileceği düşünülerek seçilmelidir. İhtiyaç halinde okulun genişletilmesine ve ek bina yapımına olanak tanıyacak koşullar önceden tasarlanmalıdır. Okul sadece bugünün gereksinmelerine cevap verecek şekilde değil, yarının gereksinimleri de dikkate alınarak planlanmalıdır. Okul binalarının yapımında dikkate alınması gereken konular şöyle sıralanabilir. Bir okul binası;

1. Verilecek eğitim hizmetinin ve uygulanacak eğitim programlarının amaçlarına uygun olmalıdır.

2. Uzun yıllar hizmet verebilecek sağlamlıkta ve dayanıklılıkta olmalı, dış etkenlerden en az zarar görmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır.
3. Okul güvenli olmalıdır. Tehlike anında en etkili önlemlerin alınabilmesini sağlayacak koşullara sahip olmalıdır. (tahliye çıkışlar, yangın merdivenleri, sığınaklar, vb.).
4. Kullanışlı ve kolay işitilebilir bir özellik taşınmalıdır. Bina içinde iletişim, ulaşım ve taşıma kolaylıkla sağlanabilmelidir.
5. Her yönden sağlıklı bir ortam olmalıdır. Dış etkenlere karşı gerekli önlemler alınmalıdır (ısı, ses yalıtımı vb.)
6. Eğitim görmekte olan özürli öğrenciler için gerekli düzenlemeler uygun bir ortam özelliğine kavuşturulmalıdır(Kayhan; Eroğlu; 1997,s.14-16).

2.3.1.5 Okulun Donatımı

Bir okul binasının eğitime elverişli duruma getirilmesi diğer koşulların yanı sıra gerekli eşyalarla donatılmasını da gerektirir.

Bir eğitim ortamında bulunan masa, sıra, sandalye, perde, halı, dolap gibi eşyaların tümü donanım kavramı içinde yer almaktadır.Sayılan bu eşyalar eğitimle doğrudan ilgili olmasalar bile bulunmadığında yada istenilen nitelikte olmadığında okuldaki eğitimin üretim ve yönetimini aksatabilirler.

Donanım eşyaları, okulun demirbaş eşyalarıdır. Donanım eşyaları seçilirken kullanım amaçları ve nitelikleri esas alınmalıdır. İşlevsel olmayan bir donanımdan gerekli yarar sağlanamadığı gibi kimi zaman da işlerin aksamasına neden olabilir. Donanımların seçilmesinde ve satın alınmasında şu noktalar göz önünde tutulmalıdır;

1. Bir donanım, bulunmadığında yokluğu hissedilecek ve işlerin aksamasına neden olacak kadar gerekli olmalıdır.
2. Uzun süre işlevini yitirmeden kullanılabilecek sağlamlıkta ve dayanıklılıkta olmalıdır.
3. Kullananların ve kullanıldığı alanın ölçüsüne uygun olmalıdır.
4. Güvenle, tehlikesizce kullanılabilecek nitelikte olmalıdır.
5. Kullanışlı olmalı, temizliği, bakımı, taşınması kolaylıkla yapılabilmelidir.
6. Bulunduğu ortamdaki diğer eşyalarla uyumlu ve estetik olmalıdır.
7. Ekonomik olmalıdır. Sağladığı yarar maliyetinden yüksek olmalıdır.

Donanımlar, okul binasında bulunan bölüm ve birimlerin kullanım amaçlarına uygun olarak seçilmeli ve kullanılmalıdır. Her birimde gereksinim duyulan donanımların sayıları ve nitelikleri farklılık gösterir. Buna bağlı olarak, donanımların üstlendiği işlevler ve nitelikler

kullanım amaçlarına göre ayrı ayrı incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Örneğin; bir derslikteki öğretmen masası ile bir atölyedeki öğretmen masası farklı işlevleri gereği farklı özellikler taşır(Kayhan, Eroğlu,;1997,s.19-20).

2.3.1.6 Okulda Bulunan Eğitim Yerleri Ve Eğitime Yardımcı Birimler

Eğitim-öğretim etkinlikleri genel olarak okul denilen binada ve onun çevresinde yer alan eğitime yardımcı birimlerde gerçekleşir(Ünal; Ada; 2001,s.81) Bunlar;

- Sınıflar,
- Atölyeler,
- Laboratuvarlar,
- Eğitsel kol odaları,
- Okul kitaplığı,
- Çok amaçlı salon,
- Okul müzesi,
- Okul bahçesi,
- Koridor ve merdivenler,
- Müdür odası,
- Müdür yardımcısı odası,
- Öğretmenler odası,
- Rehberlik odası,
- İdari büro,
- Arşiv,
- Depolar,
- Okul yemekhaneleri,
- Öğrenci yatakhaneleri,
- Kantin,
- Hizmetli odası,
- Tuvaletler.

Okul sadece mimari bir yapı değildir. Okullar iyi planladığında ve planlama sürecine çevre de katıldığında, halka açık bir öğrenme merkezi haline gelebilir. Farklı kültürel yapılardan gelen insanların kaynaşması ve kültürel alışverişin sağlanması açısından bu önemli bir yer tutar.

Sadece öğrencilerin değil aynı zamanda velilerin de okula gelmesi okulun ciddi havasını kırarak velilerin ve öğrencilerin okulu benimsemeleri sağlanacaktır.

Yapılan araştırmalar küçük okulların büyük okullara oranla daha fazla okul dışı aktiviteye katılma şansı ve lider rolü alıştırması yapma şansı verdiğini ortaya koymuştur(Barker; Gump; 1964).öğrenci sayısını az olduğu okullarda yapılan sportif ve kültürel aktiviteler daha fazladır. Dahası, mevcudu az olan okullarda, öğrencilerin daha uyumlu ve suçtan uzak olduğu ortaya çıkmıştır(Irmsher; 1997).

2.3.1.7 Sınıflar

Türk eğitim sisteminde içinde okul denildiğinde akla ilk gelen sınıflardır. Çünkü sınıflar en yaygın ve en geleneksel eğitim yerleri olarak bilinir. Sınıflar öğrencilerin oturacakları belli sayıdaki sıra, oturma bankı, üst kısmında Atatürk portresinin asılı olduğu yazı tahtası ve öğretmen masası gibi temel donanımlardan oluşmuş dikdörtgen şeklindeki mekanlardır.

Sınıf denince ilk akla gelen niteliklerden birisi, uygulanan eğitim programının amacına hizmet eden ve ideal öğrenci sayılarına uygun şekil ve büyüklüktür.

Sınıflar öğretmenin öğrencisini çok iyi takip edebilmesine imkan vermeli, zorluk çekmeden iletişim kurmasına elverişli nitelikte tasarlanmalıdır. Bunun için dersliklerde serbest sandalye ve masalar kullanarak farklı düzenlemeler veya küçük gruplar oluşturulabilmelidir. Öğretmenin ikna ediciliği, rehberliği ve aynı zamanda öğrencinin aktif katılımının sağlanması bu sayede mümkündür. Oturma yerlerinin hareketliliği sınıfta çeşitli yöntemlerin ve etkinliklerin uygulanmasına elverişli olmalıdır.

Çeşitli yaş grubundaki öğrencilerin oturdukları oturma bankı veya sandalyelerin boyutlarını öğrencilerin fiziksel boyutlarına göre saptamak gerekir. Bunun için statik antropometri yaklaşımından faydalanılmaktadır. Antropometri; insan vücudunun boyutları ile ilgilenen özel bir bilim dalıdır. Bu boyutlar; uzunluk, genişlik, yükseklik, ağırlık, çevre boyutları gibi farklı teknikleri içerir (Erkan; 1995, s.100)

Oturma yüksekliği ayarlanamayan bir sandalye veya oturma bankında oturan ve ayakları yere değmeyen yada bacakları masanın altına sığmayan öğrencilerin verimlerinin yüksek olması söz konusu değildir. Oturma yüksekliğinin ayarlanmasına kadar, bacakların kolayca sığabileceği hacimlerin de düşünülmesi zorunludur. Bu öğrencinin kendisini rahat hissetmesi ve dikkatini derse yöneltmesi açısından önemlidir. Uzun süre uygun olmayan oturuş biçimleri çeşitli bedensel rahatsızlıklara ve gelişim bozukluklarına neden olabilmektedir. Ayrıca masaların yüksekliğinin saptanmasında en önemli ölçülerden biri, masa üzerinde optimal

erişim ve yazı yazma alanının saptanması bir diğeri ise; oturma yüzeyi ile çalışma yüzeyi arasındaki yükseklik farklarıdır.

Okullarımızdaki öğrenci sıralarının büyüklüğü 45X120 cm dir. Bir sırada iki öğrencinin oturduğu düşünülürse, öğrenci başına 45X60 cm alan düşmektedir. Eğer bir sırada ikiden fazla öğrenci oturuyorsa bu alan daha da daralmaktadır. Bu da öğrencini performansını olumsuz yönde etkilemektedir.

Sınıflarda mümkün olduğunca gün ışığından yararlanılarak aydınlatma sağlanmalıdır. Bunun için dersliklerin büyüklüğü, döşenmesi, pencerelerin büyüklüğü veya küçüklüğü, gün ışığının geliş yönü önceden planlanmalıdır.

Öğretim etkinliklerinin yapıldığı sınıf; görsel ve işitsel eğitim araçlarının kullanılabilmesi için gerekli olan düzene imkan sağlayacak nitelikte olmalıdır (Araç kullanımı için uygun yükseklikte bir sehpa, karartma perdeleri, elektrik donanımı vb...)

Sınıflarda, eğitim programına uygun eğitimi destekleyici araç gerecin kolayca ulaşılabilceği, işi bittikten sonra kaldırılabilceği dolaplar olmalıdır. Eğitim esnasında ortaya çıkabilecek eğitimle ilgili her hangi bir ihtiyacın kısa sürede temini için dahili haberleşme hattının da olması eğitime kolaylık sağlar.

Uygulanan eğitim programı ne olursa olsun, dersliklerde en fazla kullanılan eğitim araçlarından yazı tahtasının önemi büyüktür. Yazı tahtasının derslik içindeki konumu; ışıktan parlamayacak biçimde ve ön sıraya olan uzaklığı en az 1.70 m olacak şekilde yerleştirilmelidir.

Sınıflarda öğrencilerin giysilerini asabilecekleri askılıklar bulunmalıdır. Ayrıca yer döşemeleri ve duvar kaplamalarında seçilen malzemenin sağlıklı, ekonomik, kullanışlı ve estetik olmasına dikkat edilmelidir. her derslikte ortaya çıkabilecek basit sağlık sorunlarını çözebilecek yeterlikte bir sağlık dolabı da bulundurulmalıdır (Kayhan; Eroğlu; 1997, s.20-21).

Öğrenme ve öğretme sürecinin gerçekleştiği içinde pek çok etkinliğin yapıldığı sınıfın fiziksel koşullarının uygun olması amaçlara ulaşmayı da kolaylaştıracaktır. Sınıfta bulunması gereken bazı araç gereçler dersin işlenmesine nasıl yardımcı oluyorsa, sınıf içindeki bazı fiziksel değişkenler de dersin verimli işlenmesine katkı sağlamaktadır. Fiziksel ortamın bazı değişkenleri şunlardır; sınıftaki,

- Öğrenci sayısı,
- Işık,
- Isı,
- Aydınlatma,

- Renk ve görünüm,
- Yerleşim düzeni,
- Gürültü,
- Temizlik.

Öğretmen- öğrenci ilişkileri, geniş ölçüde bu fiziksel değişkenlerden etkilenmektedir. Eğitim türü ve düzeyi, dersin amacı gibi değişkenlere göre, yapılandırılmış sınıf ortamı, öğrencilerin güdülenmesini kolaylaştırır. Yapılandırılmış ortam, sınıfta yer alan fiziksel özelliklerin amaca uygun düzenlenmesini tanımlamaktadır. Her durumda eldeki olanaklarla düzenlenebilecek en uygun sınıf ortamının sağlanması amaçlanmalıdır. Çünkü fiziksel ortamın uygunluğu, etkili öğrenme-öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır(Aydın; 2000,s.28).

Geleneksel eğitim anlayışı, sınıf ortamının düzenlenmesini daha ağırlıklı olarak çevresel, fiziki koşulların düzenlenmesi olarak değerlendirir. Gerçekten de fiziksel düzenlemeler sınıf ortamı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Başta sınıf yerleşim düzeni olmak üzere, aydınlatma, havalandırma, ses ve renk düzeni sınıf ortamının fiziki belirleyicileri arasındadır. Bunlardan her biri eğitimin amacına uygun olarak düzenlenebilir. Eğitim amacı farklılaştıkça ve eğitim kademesi değiştikçe bu değişkenler de farklı şekillerde düzenlenebilir. Aynı şekilde, her öğretim düzeyinde öğrencilerin yaşlarına uygun sıra ve sandalyeler kullanılabilir. Sınıf ortamının düzenlenmesinde, sınıf içindeki oturma düzeni bizim eğitim anlayışımızın bir yansımasıdır. Ayrıca oturma düzeni ve diğer yapısal düzenlemeler sınıf ortamını büyük oranda etkiler(Karip ve diğerleri; 2003, s.42).

2.3.1.8 Atölyeler

Atölyeler, mesleki ve teknik eğitim vermekte olan eğitim kurumlarında, programları doğrultusunda gerekli teçhizat, takım, tezgah, makine ve malzemelerle donatılmış öğrencinin uygulamalı olarak beceri kazanması için kullanıma hazır mekanlardır.

Atölyeler büyüklükleri, yapısal özellikleri, şekilleri, mesleki ve teknik eğitimin özelliklerine ve bu atölyeden yararlanılarak öğrenci sayısına göre farklılıklar gösterir. Tüm atölyelerde:

1. Yapılması planlanan etkinlikler için yeterli alan,
2. Etkinlik türüne göre kararlaştırılacak yeterli aydınlatma, bazı meslekler diğerlerine göre daha fazla aydınlatma gerektirir,
3. Tehlikeli gazları dikkate alan yeterli havalandırma,
4. Yeterli ısıtma ve soğutma,

5. Öğrencilerin olağanüstü durumlarda atölyeyi kolaylıkla ve çabuk terk edebileceği açık aralıklar(aralar, koridorlar),

6. Koruyucu güvenlik önlemleri alınmalıdır(Ünal, Ada; 2001, s.87)

Atölyelerde, bu atölyeden yararlanacak öğrenci sayısına göre eksiksiz donanım bulunmalıdır. Atölyelerin planlama; üretim anında izleme, ürünlerin teşhir ve depolanmaları gibi ihtiyaçları karşılayacak düzenlemelere de sahip olmaları amaçlarının gerçekleşmesi için gereklidir.

Ergonomik yapıda oluşturulacak atölyelerde aynı anda birbirine bağlı veya bağımsız bir çok faaliyetin sürdürüleceği unutulmamalı ve çalışma ortamı buna göre düzenlenmelidir.

Rahat çalışma ortamları düşünülerek çeşitli yükseklikteki masa, tezgah ve sandalyelerle becerili ve kolay iş yapabilme yaklaşımına dikkat edilmelidir. Bu arada, gözle izleme, incelikli işlerde motor koordinasyonu, ellerin ve kolların serbestçe hareket ettirilebilmesi, gerçek çalışma yüzeyi, malzeme yüksekliği ve en verimli işlem noktası gibi durumlar da göz önünde bulundurulmalıdır (Erkan; 1995, s.111)

Atölyelerde öğrenciler devamlı hareket halindedir. Öğrencilerin ayakta dururken ya da oturarak çalışırken çevrelerindeki malzemelere, araç-gereçlere ve çeşitli işlem noktalarına uzanabilmeleri için; eğilme, uzanma ve dönme gibi hareketlerinin sınırlarını ölçerek atölye tasarımlarında statik ve dinamik antropometri ile iş akışının kolay sağlanabileceği düzenlemeler dikkate alınarak yapılmalıdır.

Her atölyede bulunması zorunlu olan lavaboların sayıları ve kullanım yerleri, atölyenin hangi amaç için düzenlendiğine bağlı olarak konumlandırılmalıdır. Lavaboların kolay temizlenebilmesi için gerekli önlemler önceden alınmalıdır. Atölyelerde koruma altına alınması gereken araç gereç ve malzemelerin kaldırılabilceği kilitli dolaplar veya depolar olmalıdır. Bunların dışında öğrencilerin özel eşyalarını koyabilecekleri dolaplar da bulunmalıdır. Eğitim programına doğrudan ya da dolaylı olarak kaynak oluşturabilecek nitelikte kitaplar, dökümental bilgiler, kataloglar, broşürler vb... rahatça ulaşabilecekleri biçimde kitap dolapları da olmalıdır.

Atölye tasarımlarında elektrik tesisatı ve prizler güvenli kullanılabilecek biçimde yerleştirilmelidir. Şarteller kolayca ulaşılabilir yükseklikte olmalıdır. Yangın ve olabilecek iş kazalarını önleyici güvenlik önlemleri düşünülmeli ve hazır bulundurulmalıdır (yangın söndürme araçları, yangın çıkışları, ilk yardım malzemeleri vb..) . Yer döşemlerinde kolay temizlenebilen, kaygan olmayan malzemeler kullanılmalıdır(Kayhan, Eroğlu; 1997, s.23-24).

2.3.1.9 Laboratuvarlar

Laboratuvarlar da öğrencilerin bizzat kendilerinin öğretim etkinliklerini deneyerek, yaparak öğrendikleri ortamlardır.

Özellikle fizik, kimya, biyoloji gibi fen bölümlerinde ve yabancı dil alanlarında en çok kullanılan eğitim ortamlarıdır.

Öğrencilerin çok sayıda duyu organının öğrenme işine katılması ve kendilerinin etkinlikleri bizzat gerçekleştirmeleri nedeniyle öğrenme kolay ve kalıcı olur (Ünal, Ada; 2001, s. 88).

Laboratuvarlar çok yönlü faaliyetlere olanak sağlayacak nitelikte olmalıdır. Öğrenciler için serbest çalışma alanlarının donatımı ve düzenlenmesi esas alınmalıdır. Aydınlatma, gün ışığının yönü, ısıtma ve havalandırma amaca uygun planlanmalıdır. Laboratuvarların yer döşemesi kimyasal maddelerden etkilenmeyen, su geçirmeyen, ısı iletmeyen, yanmayan, elektrik akımını iletmeyen ve kolay temizlenebilen malzemelerden seçilmelidir.

Eğitime yönelik uygulamaların yapıldığı laboratuvarlar düzenlenirken deney yada testin yapıldığı anda diğer öğrenciler tarafından izlenmesine imkan sağlayacak anfi düzenlemeleri de yapılmalıdır(Kayhan, Eroğlu; 1997, s. 25).

2.3.1.10 Okul Kitaplığı

Çağdaş bir okulda bütün öğrenci ve öğretmenlerin kolayca yararlanacakları bir okul kitaplığının bulunması şarttır. Okul kitaplığı okulda uygulanan eğitim programını desteklemesi yanında öğretmen ve öğrencileri araştırmaya, okumaya kendilerini geliştirmeye olanak sağlamalıdır. Okul kitaplıklarında ders ve yardımcı kitaplar yanında roman, hikaye gibi kitaplara da yer verilmelidir.

Okul kitaplıkları, teknolojik gelişmelerin paralelinde video, tepegöz gibi imkanlara da sahip olmalıdır(Ünal, Ada; 2001, s.88).

Okul kitaplığının işlevselliğini sürdürebilmesi üç koşula bağlıdır:

1. Kitaplıkta bulunan kitapların sayısı ve niteliğinin yeterli olması,
2. Kitaplığın fiziki ortamı; okuldaki öğrenci sayısına yetecek büyüklükte olmalı, aydınlatma, ısıtma, havalandırmasında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Gürültüyü izole eden uygun kaplama malzemeleri, duvarlarda ve yer döşemelerinde kullanılmalıdır. Okul kitaplığında çalışma masalarının, sandalyelerin, fotokopi makinesinin, süreli yayınların izlenebileceği okuma salonlarının olması, öğrencinin buradaki kaynaklardan daha fazla yararlanmasına imkan verecektir. Kitapların dizili

olduğu raflar öğrencilerin kolaylıkla ulaşabilecekleri bir konumda olmalıdır. Ayrıca kitaplar belli bir düzen içinde sıralanmalıdır.

3. İşletme özelliği; okul kitaplığında bulundurulacak bir görevli, eğitim süresi içerisinde kitaplığın sürekli hizmete açık olmasının yanında öğrencilere yol göstermek, kullanılan kitapların kontrolünü sağlama gibi hizmetleri de sunmuş olur.

Okul kitaplıkları teknolojik gelişmelerin paralelinde video kütüphane gibi imkanlara da sahip olmalıdır. Özellikle mesleki ve teknik eğitim veren okullarda eğitim programında yer alan konuların gerçek yaşamdaki görüntülerinin verildiği görsel kitaplıkların oluşturulması programın uygulanmasına katkı sağlayacak, zaman içerisinde ortaya çıkacak gelişmelerin izlenmesini kolaylaştıracaktır (Kayhan, Eroğlu; 1997, s.27-28).

2.3.1.11 Eğitsel Kol Odası

Okullarda ders dışı etkinliklerden bir kısmının gerçekleştirilmesi için ortak bilgileri olan öğrencilerce kurulup, bir öğretmenin rehberlik ve gözetimi altında öğrenciler tarafından yürütülen etkinliklerdir.

Eğitsel kollar iki grupta toplanır. Birincisinde okul yönetmelikleri gereği yer alan etkinlikler, ikincisinde ise; öğrenci istek ve ihtiyaçları doğrultusunda yapılacak etkinliklerdir. Okullar öğretim yılı başında kendi imkanlarına göre hangi kolların açılacağını belirler ve öğrencilere duyurur. Buna göre öğrenciler istedikleri eğitsel kol etkinliklerine katılır.

Bu etkinliklerin amacı; öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmak ve geliştirmek, yaratıcılıklarını geliştirmek, işbirliği ruhunu kazandırmak ve boş zamanlarını etkili şekilde değerlendirmek olarak belirtilebilir.

Okul binaları planlanırken ve yapılırken eğitsel kol odaları için gerekli mekanların ayrılması gerekirken, ülkemizde bu konuda bir girişimin yaygın olarak olmadığı görülmektedir. Oysa amacına uygun olarak ayrılmış ve düzenlenmiş ortamlarda eğitsel kol çalışmalarını sürdürmek bu etkinliği hedeflenen düzeye getirmekte yardımcı olacaktır (Ünal, Ada; 2001, s.88).

2.3.1.12 Rehberlik Odası

Öğrencilerin eğitsel ve kişisel sorunlarının çözülmesine yardımcı olmak üzere oluşturulmuş, rehberlik uzmanlarının bulunduğu ve rehberlik hizmetlerinin verildiği, okulda bulunan ayrı bir mekan yada bürodur. Rehberlik bürosu öğrencinin güvenle geleceği, rahatlatıcı bir mekan olmalıdır (Ünal, Ada; 2001, s.89)

2.3.1.13 Çok Amaçlı Salon

Toplantıların, kutlamaların, gösterilerin, spor veya müzik etkinliklerinin, törenlerin, eğitsel kol çalışmalarının yapılabilmesi için eğitim etkinliklerinin gerçekleştiği çok amaçlı bir eğitim ortamıdır.

Bu salonlar gerektiğinde tüm okul öğrencilerini içine alabilecek kapasitede olmalıdır. Kalabalık ve hareketli öğrenci gruplarına hitap edeceği için havalandırma sisteminin, ses iletim ve yalıtım düzeninin, aydınlatmanın ve elektrik donanımının üstün nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Yer döşemelerinde sesi izole eden, kolay temizlenebilen ve çabuk yıpranmayan malzemeler tercih edilmelidir.

Kullanım amacına yönelik olarak bir sahnesi, sinema perdesi, basketbol potaları, voleybol direk ve ağ yerlerinin yanı sıra izleyicilerin oturabilecekleri ve her konumdan yapılan etkinliği kolaylıkla izleyebilecekleri oturma alanları bulunmalıdır. Bir çok amaca hizmet edeceği için arka planda soyunma odaları, duşlar, tuvaletler, malzeme depoları vb... olmalıdır.

Güvenlik açısından salonun kolayca terk edilebileceği birden fazla çıkış kapıları bulunmalıdır. Ayrıca bu salonların kullanımında iyi bir planlama yapıldığında kendi okulunun dışındaki çevre ihtiyaçlarına hizmet verebilir (Kayhan, Eroğlu; 1997, s.28).

2.3.1.14 Okul Bahçesi

Okullar genellikle öğrencilerin rahat hareket edebilecekleri, koşup oynayacakları bir bahçe içinde kurulmaktadır.

Okul bahçesi okulun ve öğrencinin güvenliğini sağlaması, okulun ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklükte olması ve bahçenin korunması, bakımı için okulda bulunan tüm personelin ve öğrencilerin sorumluluk almaları sağlanmalıdır (Ünal, Ada; 2001, s.90-91).

Okul bahçesi de diğer tüm alanlar gibi üstlendiği işlevlerle eğitim ortamı açısından değerlidir. Okul bahçesinin işlevleri;

1. Güvenlik Açısından: Okul binasından çıkan öğrencinin doğrudan doğruya çevre koşulları ile karşılaşmasını engelleyerek çevreden gelebilecek tehlikelere karşı koruyuculuk işlevi vardır. Ayrıca çocukların ders dışında bulunabilecekleri, oynayabilecekleri güvenli bir ortamdır.
2. Fiziki Açısından : Ders süresince hareketsiz kalan ve oksijen oranı düşmüş bir derslikten çıkan öğrenci için rahatlatıcı ve canlılık kazandırıcı bir işleve sahiptir.
3. Sosyal Açısından : Okul bahçesi öğrencilerin tüm okul üyeleri ile bir arada bulunduğu, etkileştiği bir ortamdır. Akran gruplarıyla doğal bir ortamda etkileşen öğrenci yeni

arkadaşlar edinme, bir grubun üyesi olma, kurallara uygun davranma gibi yeterlikleri bu ortamda kazanabilir.

4. Psikolojik Açıdan : Öğrenci ders süresi boyunca etkileştiği formal ortam dışına çıkınca kendisini rahatlamış ve özgür hisseder. Öğrencilerin bahçeye coşkuyla çıkışlarının başta gelen nedeni budur. Okul bahçesi ayrıca oyun gereksinmesinin karşılanması için de uygun bir ortamdır.
5. Eğitsel Açıdan : Okul bahçesi sayılan bu işlevlerinin yanı sıra eğitsel etkinlikler için de uygun bir ortam özelliği taşır. Okul yönetimi tarafından yapılan açıklamalar, duyurular ve uyarılar için, tören ve kutlamalar için, öğrencilerin düzenli olarak okul binasına girişlerini ve sınıflarına yerleşmelerini sağlamak için çoğu zaman okul bahçesi uygun bir ortam olarak düşünülür.

Bir eğitim ortamı olarak uygulama bahçeleri, tarım ve fen derslerinin doğal bir öğretim ortamını oluşturmaktadır. Teorik dersleri sıkıcılıktan kurtarıp pratik ve gerçek ortamda canlı olarak işlenmesini sağlar.

Okul bahçesinin sayılan işlevleri yerine getirebilmesi için düzenlenmesinde şu hususlara dikkat edilmelidir;

- Okul bahçesi okulun ve öğrencinin güvenliğini sağlayabilecek özellikte olmalıdır. Çevresi uygun yükseklikte bir bahçe duvarı ile çevrilerek hem okulun sınırlarını belirlemeli hem de güvenliği sağlanmalıdır.
- Okul bahçesi tüm gereksinimleri sağlayacak büyüklükte olmalıdır. Üstlendiği işlevlere uygun olarak farklı alan düzenlemeleri yapılmalıdır.
- Okul bahçesinin düzenlenmesi, korunması ve bakımından okulda bulunan tüm personelin ve öğrencilerin sorumluluk almaları sağlanmalıdır.
- Okul bahçesi, oyun alanı bulunmayan çevrelerde öğretim süreleri dışında semt çocuklarının yararlanmasına da açık bulundurulmalıdır (Kayhan, Eroğlu; 1997, s.29-31).

2.3.2 Yerleşim Düzeni

2.3.2.1 Sınıfta Yerleşim Düzeni

Yerleşim düzeni, eğitimin etkin ve akıcı bir işleyişe kavuşturulmasına dönük eylemleri içerir. Başarılı bir yerleşim düzeni, sınıf içi etkileşimi ve öğretimi olumlu yönde etkiler, kaynaklara

ulaşmayı kolaylaştırır. Ayrıca sınıf ortamının rasyonel kullanımı ve sınıf içi trafiğin düzenlenmesinde de yerleşim biçimi önemli bir etkidir.

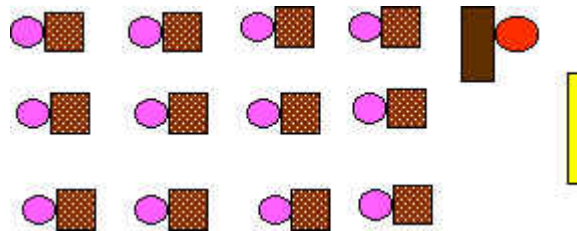
Sınıf düzeni gibi, oturma düzeni de sınıfın yönetimini ve eğitsel çabaları destekler ve engeller. Bir öğrencinin sınıftaki yerini belirlemede temel kaygılardan biri, herkesin görme ve işitme kolaylığına sahip olması, bu açıdan kimsenin birbirini engellememesidir. Tahta, perde ve öğrenim araçları herkesçe görülebilmeli; öğretmenin, diğer insan ve araçların sesi herkesçe işitilmelidir (Başar, 1997,s.35).

Bunun yanında;öğrencilerin sınıf yerleşim düzeni konusunda düşüncelerinin alınması yararlıdır. Böylece hem bir çok alternatif seçenek ortaya çıkar, hem de öğrencilerin sürece katılımları sağlanarak demokratik bir kişilik yapısı geliştirmelerine katkıda bulunulur.

Yerleşim düzeni, ders araç gereçleri ile öğrencilerin oturma düzeni olarak iki ayrı bölümden oluşur. Her iki düzenlemede de, öğrencilerin birbirlerini ve öğretmenlerini rahatça görebilmelerine özen gösterilmelidir. Yerleşim düzeninde iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi öğretmen merkezli, ikincisi öğrenci merkezlidir.

Öğreten merkezli yerleşim biçiminde, öğrenciler klasik düzende, birbirlerinin ensesini görecektir şekilde otururlar. Bu düzene sıralı yerleşim düzeni de denir. Ders araç-gereçlerinin sınıf içi dağılımı daha çok öğretmene göre ayarlanmıştır. Böyle bir oturma düzeninde iletişim, öğretmen-öğrenci ekseninde gerçekleşirken, öğrenci-öğrenci etkileşimi zayıflar. Ön sıralarda oturan öğrenciler arkada oturanlara oranla daha avantajlı konumda bulunurlar. Genellikle bu tür oturma düzeninde ders dışı davranışlar gözlenir. Dikkatin dağılmasına bağlı olarak ortaya çıkan gürültü, ders dinlememe gibi davranış bozuklukları, bir anlamda bu oturma düzenine yönelik doğal tepkiler olarak algılanmalıdır(Aydın; 2000, s.28-29).

Bu tür oturma düzeninde öğretmen sınıftaki tek bilgi kaynağıdır. Öğretim bilginin öğretmen tarafından aktarılmasıyla gerçekleşir. Ancak aşırı kalabalık sınıflar için en uygun oturma düzenidir(Karpi ve diğerleri; 2003, s.42).

Şekil 2.1 Geleneksel Oturma Düzeni

Öğrenci merkezli yerleşim düzeni, ders ve konunun özelliklerine bağlı olarak, birey yada grup esasına göre yapılabilir. Bireysel oturma düzeninde, öğrenciler masalarında tek kişi olarak ve birbirlerinin yüzlerini görecektir şekilde otururlar. Öğrenciler sıralara ve masalara bağımlı değildir. Bu oturma düzeninde öğretmen ve öğrenciler değişik şekillerde bir araya gelebilirler. Öğrencilerin birbirlerini görmeleri ve öğretmenin de bulunmak istediği yerde bulunması gerekir. Kendisi çemberin ortasında yer alabileceği gibi hilal şekilde düzenlemenin ortasında da yer alabilir. Bireysel öğrenmeyi ön plana çıkaran bir yerleşim düzenidir.

Grup şeklinde yerleşimde ise, aynı konuda işbirliği içinde çalışması gereken öğrenciler bir araya getirilir. Grup oturma düzeninde, grup içi etkileşim ve ortak problem çözme teknikleri üzerinde yoğunlaşma esastır. Ancak gruplar arası iletişim de önemlidir. Bu nedenle çalışma grupları birbirlerini görecektir şekilde yerleştirilmelidir. Bu arada sınıfta oturma alanı için ayrılan mekanın, eşit kullanımına özen gösterilmelidir. Birey yada grup şeklinde yerleşimin, konunun amaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi, öğrencilerin başarılarını artırır. Ancak öğretmen grup oluştururken öğrencilerin bireysel özelliklerini ve konunun niteliğini göz önünde bulundurmalıdır(Aydın; 2000, s.30).

Grup şeklinde yerleşimde öğretmenin gruplara dersin amacında ve etkinliklerin sürdürülmesinde rehberlik etmesi gerekir. Grup oturma düzeni grup çalışmalarında ve laboratuvar çalışmaları için uygundur. Sınıflar kalabalık olmadığında ve dersin içeriği uygun olduğunda başarı ile uygulanabilir.

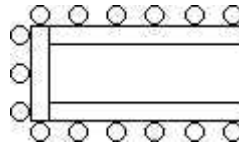
Grup oturma düzeninde gruplar oluşturulurken sürekli aynı şekilde gruplandırma, başlangıçta öğrenciler arasında bulunan olumlu yarışma ve paylaşma duyguları yerine, giderek yıkıcı rekabet ve çatışma duygularının gelişmesine neden olabilir. Bu durum daha çok grup içinde oluşan güç ilişkisi ile ilgilidir. Bir grupta liderliği ele geçiren öğrenci, bir başka durumda arkadaşlarıyla iletişime girmelidir. Öğrencinin farklı grup etkinlikleri içinde daha sağlıklı bir biçimde bireyselleşeceği ve toplumsallaşacağı gerçeği göz önüne alınarak, duruma göre alternatif gruplar oluşturulmalıdır. Bütün sınıfın aslında tek bir grup olduğu unutulmamalıdır(Aydın, 2000, s. 30).

2.3.2.2 “ U ” Şeklinde Yerleşim Düzeni

Sınıf ortamında oluşması beklenen sosyal dinamiklerin temel etkileyicisi iletişimidir. Geleneksel sınıf ortamlarında tüm öğrencilerin yüzleri öğretmene dönüktür ve birbirinin yüzlerini göremezler. Öğrencilerin yerleşim biçimlerinin U şeklinde olduğu sınıflarda öğretmen de dahil olmak üzere tüm öğrencilerin birbirlerinin yüzlerini görebilme imkanı sunarlar. Bu yerleşim düzeni genellikle öğrenci sayısının fazla olmadığı durumlarda kullanılır.

Bu tip yerleşim biçimi yüzyüze iletişimin en iyi kurulabildiği, öğrencilerin birbirlerinin beden dillerini “algılayabildikleri” sınıf yerleşme biçimlerinden biridir. Uygun iletişim ortamı sunmasının yanı sıra, kullanılacak görsel cihazların herkes tarafından kolaylıkla izlenebilmesi, çalışma alanının daha rahat kullanılmasına imkan verir(Gürsel, Sarı, Dilmaç; 2004, s.54-55). ”U” biçimde yerleşimin faydaları şunlardır;

1. Çok farklı amaçlar için kullanılabilecek bir yerleşim şeklidir.
2. Öğrenciler rahat çalışabilecekleri bir çalışma alanı bulurlar.
3. Perdeye yansıtılan her türlü görüntü rahatlıkla izlenebilir.
4. Öğrenciler birbirleri ile kolaylıkla yüz yüze iletişim kurabilirler. Kısa süreli grup çalışmaları yapılabilir.

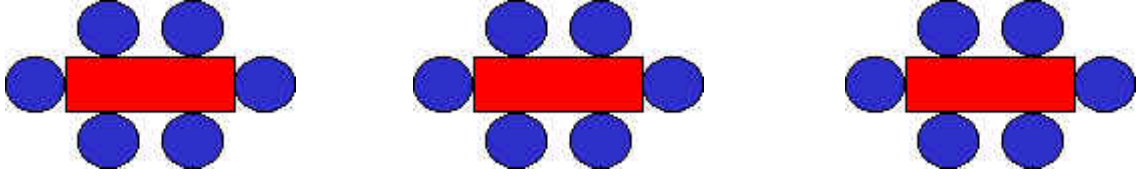
Şekil 2.2- U şeklinde Yerleşim

2.3.2.3 Ekip Çalışması Yerleşim Şekli

Öğrencilerin ekip şeklinde çalışmaları gerektiğinde kullanılan bir oturma düzenidir. Bu düzende öğrenci sayısının az olması gereklidir. Öğrenciler , bir masa etrafında daire oluşturacak şekilde otururlar ve herkes birbirini rahatça görür. Ekip çalışması yerleşim düzeninin faydaları;

1. Elips veya dairesel bir düzenleme olup, ekip çalışmasını kolaylaştırır.
2. Karşılıklı oturan öğrenciler birbirleriyle kolaylıkla iletişim kurabilirler.

3. Bu yerleşimde gerektiğinde bazı öğrenciler sandalyelerinin yönünü değiştirerek tahtayı veya perdeyi rahatlıkla izleyebilirler(Gürsel,Sarı, Dilmaç; 2004,s.54)

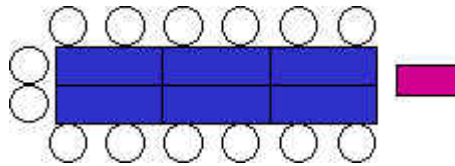

Şekil 2.3 Ekip Çalışması Yerleşim Düzeni

2.3.2.4 Konferans Masası Yerleşim Şekli

Yerleşim kolaylığı açısından avantajlı bir sınıf yerleşim biçimidir.Özellikle kullanılan masaların dörtgen şeklinde olması kolaylığı daha da artırır.Tüm sınıfın bir grup olarak bir arada bulunması ve bir “ekip” havası oluşturmaya öğrencilerin sınıf ortamındaki etkililiğini ön plana çıkarırken, öğretmeni biraz daha geri plana çeker. Öğretmen masasının başında değil de ortasında bulunursa, toplantıya katılan bir üye şeklinde gruptaki yerini alır. Bir çok faydası olan bu yerleşim şeklinin en büyük dezavantajı daha resmi bir iletişim ortamı yaratmasıdır. Konferans masası yerleşim şekli düzenlemesinin faydaları ise şunlardır;

1. Bu yerleşimde öğretmenin önemi minimuma inerken sınıfın önemi ön plana çıkar.
2. Öğretmenin masanın ortasında oturduğu yerleşimde ise öğrenciler öğretmen ile daha kolay iletişim kurabilirler(Gürsel,Sarı, Dilmaç; 2004,s.55)

Şekil 2.4 Konferans Masası Yerleşim Düzeni

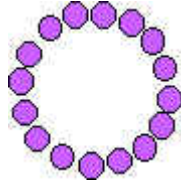
2.3.2.5 Daire Şeklinde Yerleşim

Masa olmadan sadece sandalyeler kullanılarak çabuk ve kolaylıkla oluşturulabilen bir yerleşim şeklidir. Öğrencilerin üzerinde yazı yazacakları ve kullanacakları materyalleri yerleştirecekleri bir çalışma alanı gerekiyor ise sandalyeler ile birlikte masalarda çevrilerek

yerleşim yapılabilir. U düzeninin sağladığı yüz yüze iletişim imkanı da bu yerleşim biçiminin sağladığı bir avantajdır. Bu avantajlar, günümüzün özgürlükçü eğitim anlayışına uygun düşmektedir.

Daire şeklinde yerleşim düzenlemesinin faydaları;

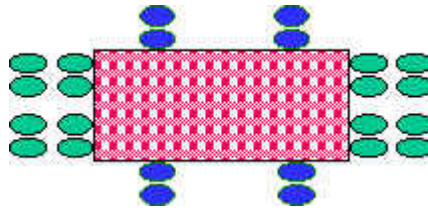
1. Masalar olmadan sadece sandalyeler kullanılarak çabuk ve kolaylıkla oluşturulabilir.
2. Grup tartışmaları için ideal bir yerleşim şeklidir.
3. Bir ders içinde birkaç defa kısa süreli tartışma grupları oluşturulduktan sonra eski haline kolaylıkla dönüştürülebilir(Gürsel,Sarı, Dilmaç; 2004,s.56).

Şekil 2.5 Daire Şeklinde Yerleşim Düzeni

2.3.2.6 Grupların Gruplanması Yerleşim Şekli

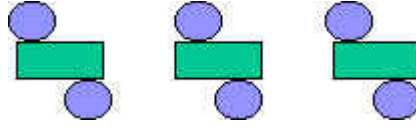
4. Tartışmacı ve gözlemci gibi farklı gruplar oluşturulması için kullanılan oturma düzenidir. Bu yerleşim şekli, rol yapma, münazara, psikodrama, sosyodrama veya grup çalışmalarını gözlemleme gibi etkinliklerde kullanılabilir.En fazla uygulanan biçimi ortada birleştirilen masaların çevresinde ikişer grubun yerleştirilmesi, diğer kenarlara da grup çalışmasını gözlemleyecek grupların yerleştirilmesidir(Gürsel,Sarı, Dilmaç; 2004,s.56).

Şekil 2.6 Grupların Gruplanması Yerleşim Düzeni

2.3.2.7 Çalışma İstasyonu Yerleşim Şekli

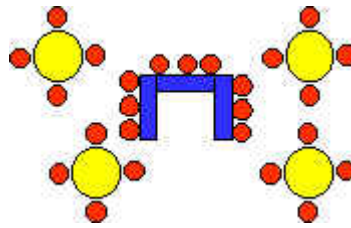
5. Aktif laboratuvar çalışmaları veya iki kişiden oluşan gruplar gibi iki öğrencinin yardımlaşmasını gerektiren çalışmalar için uygun bir yerleşim biçimidir. Her çalışma istasyonu çevresine iki öğrenci yerleştirilir. Öğretmen nelerin yapılması gerektiği uygulama ile gösterdikten sonra öğrenciler işbirliği yaparak verilen çalışmayı yapar(Gürsel,Sarı, Dilmaç; 2004,s.57).

Şekil 2.7 Çalışma İstasyonu Yerleşim Düzeni

2.3.2.8 Proje Veya Özel Çalışma Grupları Yerleşim Şekli

Geniş bir alanda oluşturulan farklı çalışma gruplarıdır. Bu yerleşim oldukça büyük alanı bulunan sınıflar için veya toplantı salonlarında uygulanabilecek bir yerleşimdir. Ders dışı etkinlikler için de kullanılabilir. Proje yarışmalarında yapıldığı gibi, öğrenci ekiplerince hazırlanmış projelerin grubun görüşlerine veya tartışmalarına sunulacağı eğitim ortamları için ideal bir yerleşim biçimidir. En büyük dezavantajı geniş bir fiziksel mekana ihtiyaç duyulmasıdır(Gürsel,Sarı, Dilmaç; 2004,s.58).

Şekil 2.8Proje Veya Özel Çalışma Grupları Yerleşim Düzeni

2.3.3. Fiziki Ortam

2.3.3.1 Fiziki Ortamın Değişkenleri

Bir okul binasında eğitimin başarıyla sürdürülebilmesi, eğitim etkinliklerinin kesintisiz olarak uygulanabilmesi, öğrencilerin ve personelin kendisini rahat ve huzurlu hissetmesi büyük ölçüde fiziki koşulların nitelikli oluşturulmasına bağlıdır. Fiziksel ortamın değişkenleri;

- Öğrenci sayısı,

- Aydınlatma,
- Ses ve Akustik,
- Renk,
- Gürültü,
- Temizlik,
- Görünüm
- Havalandırmadır(Kayhan; Eroğlu; 1997,s.24).

2.3.3.2 Öğrenci sayısı

Sınıftaki öğrenci sayısının genel olarak 30'un üstünde olması istenmeyen bir durumdur. Ancak ideal bir öğrenci sayısının olmadığı, bu durumun dersin niteliğine, eğitim düzeyine ve türüne göre değişebileceği düşünülmektedir. Öğrenci sayısı, izlenecek öğretim yöntemini belirlemede de önemli bir etkidir. Örneğin kalabalık sınıflarda daha çok anlatım yöntemi kullanılırken, az öğrencinin bulunduğu sınıflarda, bireysel öğretim yöntemlerine daha çok yer verilmektedir.

Kalabalık sınıflarda öğrencinin güdülenmesi, ek bir zaman gerektirir. Öğretmen bu amaçla dersin ve konunun özelliklerine göre, uygun çalışma tekniklerini geliştirerek, öğrencinin derse katılımını sağlamalıdır. Bu durumda küme çalışmaları yoluyla işbirlikçi öğrenme tekniklerinden yararlanmak mümkündür. Kalabalık sınıflarda öğrencinin dikkatinin kolay dağılacağı unutulmamalı, dolayısıyla öğretimin öğrenci merkezli olmasına özen gösterilmelidir(Aydın; 2000,s.28).

Sınıftaki öğrenci sayısı ile başarı arasında ilişki olduğu yönünde araştırmalar (Jones and Jones 1986) bulunmakla birlikte, bu durumun öğretmen tarafından alınacak önlemlerle bir ölçüde kontrol edilebileceği açıktır. Örneğin; sınıfta uygun yerleşim düzeninin sağlanması, bu açıdan önemli bir unsurdur.

Yapılan araştırmalarda; öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda öğrencilerin stres düzeyinin arttığı ve saldırgan tavırlar sergilediği ortaya çıkmıştır.

2.3.3.3 Aydınlatma

Sınıfta iyi bir ortam oluşturmak için belli başlı aydınlatma değişkenleri olarak ışık kaynağı, ışık düzeyi ve kontrast sayılabilir. Binanın mimarisi, sınıfın doğal ışık kaynağından azami

derecede istifade edilmesine imkan tanınmalıdır. Doğal ışık kaynağının yeterli olmadığı durumlarda güneş ışığına en yakın aydınlatma tercih edilmelidir. Işık düzeyi öğrencilerin gözlerini yormayacak düzeyde ayarlanabilmelidir(Karip ve diğerleri, 2003,s.45).

Sınıfta etkinliklerin rahat bir ortamda gerçekleştirilmesi için ışığın yeterli derecede olması gerekir. Gereğinden fazla aydınlatma veya yetersiz aydınlatma ilginin dağılmasına neden olur. Örneğin aşırı ışık yada yetersiz aydınlatma gözü yorar, ilgiyi dağıtır ve zihnin gevşemesine neden olur(Aydın; 2000, s.36).

Okul projeleri hazırlanırken okul binalarının el verdiğiince doğal yoldan aydınlatılması düşünülmekte, okulun yönü, pencere sayıları ve büyüklükleri gün ışığından azami ölçüde yararlanmayı sağlayacak şekilde planlanmalıdır. Okulların günlük çalışma programları genellikle gün ışığından yararlanmaya uygundur. Ancak mevsim ve iklim koşulları, ikinci öğretim, akşam kursları gibi uygulamalarda gün ışığı dışında elektrikle aydınlatma zorunluluğu doğmaktadır. Yine bazı okul programları özel aydınlatmayı gerektiren çalışmalarda (teknik resim, nakış, proje çizimleri) elektrikle aydınlatma yoluna gidilmektedir. Elektrikle aydınlatmadan yararlanılması durumunda özellikle iki konunun dikkate alınmasının gereği vardır:

1. Yapılan aydınlatma göz sağlığına zarar vermeyecek ve yapılan işi kolaylaştıracak nitelikte olmalıdır. Işığın çalışanın sol tarafından gelmesi yararlı görülmektedir.
2. Elektrikle aydınlatmada ekonomiklik ilkesi gözden kaçırılmaması gereken bir diğer önemli noktadır. Elektrik oldukça pahalı bir enerji kaynağıdır. Bu nedenle gerekli olmadığı durumlarda sıkça kullanılmamalıdır. Kaynakların iyi kullanımı bilincinin öğrencilere kazandırılması da önemlidir.

Ülkemizde, mevsim değişikliklerine göre çalışma saatlerinde yapılan düzenlemeler ve ileri saat uygulamaları ile elektrik harcamaları en aza indirilmeye çalışılmaktadır(Kayhan, Eroğlu; 1997,s17).

Duvarlardaki boyanın ve sınıftaki diğer malzemelerin de yansıtma oranlarına dikkat edilmelidir. Ancak sınıftaki diğer değişkenler de ışık kaynağı ne olursa olsun ışık düzeyini etkileyebilir. Bu nedenle örneğin pencere çerçevelerinin açık renkte olması önemlidir(Karip ve diğerleri, 2003,s.45).

2.3.3.4 Renk

Son yıllarda hangi rengin insan üzerinde nasıl etki yaptığına dair çok sayıda çalışma vardır. Sınıf ortamında uygun renk kullanımı amaca ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Renk sadece uygun fiziksel ortamı oluşturmakla kalmayacak, kişinin zihnini de hazırlayacaktır.

Sınıfta iyi bir renk uyumunun sağlanması, göz estetiği ve zihinsel etkinlik açısından uyarıcı etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle öğretmen, mekanların ve araçların özelliklerine göre uygun renkler seçmeye çaba göstermeli ve bu konuda mutlaka öğrencilerin görüşlerini almalıdır (Aydın, 2000, s.36).

Renk seçiminde genellikle küçük sınıflarda pembe ve tonlarının, büyük sınıflarda ise mavi ve tonlarının eşya ve duvarlarda kullanılması önerilmektedir (Ünal; Ada; 2001, s.100).

Çevremize baktığımızda bir çok kuruluşun logolarında ve reklamlarında fonksiyonlarına uygun renkler kullandığını görürüz. İçecek firması ile bankanın ve konfeksiyon markalarının renk tercihlerinin arkasında renklerin dili bulunmaktadır. Örneğin kırmızı, iştah açar. O yüzden dünyadaki gıda firmalarının çoğu logosunda kırmızıyı kullanır. Ayrıca kırmızı tansiyonu yükseltir, kan akışını hızlandırır. Yeşil yapıcılığı körükler, rahatlatıcı bir özelliğe sahiptir. Mavi sakinliğin simgesidir. Duvarları mavi olan okullarda çocukların daha az yaramazlık yaptığı saptanmıştır. Kahverengi insanın hareketlerini hızlandırır(Karip ve diğerleri; 2003,s.46).

2.3.3.5 Ses ve Akustik

Ses düzeni ve akustik, sınıf ortamını etkileyen değişkenlerdendir. Sınıfın tavan yüksekliği duvar ve taban döşemeleri sınıfta ses dalgalarının yayılmasına etki eder. Sınıfta dersin rahat bir şekilde işlenebilmesi için ses düzeyinin 40 dB düzeyini aşmaması gerekir. Duvarlardaki pano ve diğer malzemeler sesin yankılanmasını engelleyecek özellikte olmalıdır(Karip ve diğerleri, 2003, s.45).

2.3.3.6 Gürültü

Gürültü, öğretmen-öğrenci etkileşimini olumsuz yönde etkileyen bir değişkendir. Gürültü sorununun çözülmesi için, öncelikle nedenlerin saptanması gerekir. Genellikle gürültü, derse yönelik ilgisizlik ve dikkat kaybı gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla öğretmen öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini her durumda uyanık tutmayı bilmelidir. Bu arada öncelikle arkadaşı ile konuşarak gürültü yapan öğrenciye derse ilişkin sorular yönelterek dikkatini çekmeli, ancak gürültü olduğu için sesini yükseltmemeli veya bir süre uyarmadan sessizce durumun farkında olduğunu belirten bir ifade ile beklemelidir. Bu tür önlemler sorunun çözülmesi için yeterli olmazsa, gürültünün olumsuz bir davranış olduğu öğrencilere açıklanmalıdır. Gürültü işitmeyi engelleyen, zihni yoran ve edimi düşüren bir etkidir. Dolayısıyla öğretmen sınıfta gürültüyü yok etmedikçe huzurlu bir öğretim ortamının sağlamayacağını bilincinde olmalıdır(Aydın, 2000, s.36).

Eğitim-öğretimin sağlıklı olabilmesi için okul binasının da gürültü kaynaklarından olabildiğince uzak olması gerekir. Gürültünün kaynağı sadece öğrenciler değildir. Gürültünün kaynağı okul içindeki etkenlerden yada okul dışından kaynaklanabilir. Her iki durumda da olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınması zorunludur. Ses yalıtım maddelerinin kullanılması , çift cam uygulaması gibi yapısal önlemlerin yanı sıra okul içinde gürültü kaynaklarının etkilerinin en aza indirilmesi, öğretim süresi içinde gürültülü onarım ve bakım işlerinin yapılmaması, sesli çalışan makine ve cihazların eğitim yerlerinden uzakta tutulması yada gerekli bakımlarla gürültülerinin azaltılması yoluna gidilmelidir(Kayhan, Eroğlu; 1997, s.18).

2.3.3.7 Temizlik

Sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra ve masaların, eşyaların, havanın temiz olması, sağlık, albeni, kullanım isteği, fiziksel ve düşünsel rahatlık açılarından gereklidir. Öğrenciler sınıfı temiz bulmalı, temiz terk etmeyi öğrenmelidir. Oksijen azlığı öğrencileri dikkatsiz, uykulu yapar. Böyle durumlarda öğretmen öğrenciyi suçlayacağına, örneğin pencereyi açtırabilmelidir(Hull; 1990, s.21).

Uygar bir sınıf ortamı, sağlık kurallarına ve insan onuruna uygun olmalıdır. Temizlik alışkanlığı kazanmak, öğrencilerin bireyselleşme sürecinin en önemli aşamalarından birini oluşturur. Bedensel temizliğin önemini kavrayan öğrenci, aynı duyarlılığı çevresi için de gösterecektir. Temiz bir çevrede yaşama bilinci kazanan öğrenciler, sınıflarının temiz tutulması yönünde ortak çaba göstereceklerdir. Bu nedenle öğretmen, sık sık temizliğin neden gerekli olduğunu anlatmalı, enfeksiyon hastalıklarına karşı öğrencilerini uyarmalıdır. Bu arada öğretmen kişisel görüntüsüne özen göstermeli ve öğrencilerinin karşısına her zaman temiz çıkmalıdır(Aydın, 2000, s.37).

Okulda yapılması gereken günlük, haftalık ve mevsimlik temizlik işleri görevli personel tarafından gerçekleştirilir. Ancak okulun temizliği yalnızca ilgili personelin görevi olarak görülmemelidir. Öğrencilerin de bu konuda sorumluluk almaları sağlanmalı, yaşadıkları çevreyi temiz tutmaları konusunda bilinçlendirilmelidirler.

Okulun genel temizliğinin yanı sıra, kirli tutulduğunda sağlığı tehdit edici etkileri olabilecek birimlerin (tuvaletler, kafeterya, vb...) temizliğine de ayrı bir özen gösterilmeli, sık sık dezenfekte edilmelidir. Kirli ortamlar, çeşitli mikro organizmaların üremesine, haşerelerin çoğalmasına uygun ortam hazırlar. Bu nedenle okulun temizliği konusunda, görevli personel eğitilmeli temizlikte etkili araç ve gereçler kullanılarak okulun sağlıklı bir ortam özelliği taşıması sağlanmalıdır(Kayhan, Eroğlu; 1997, s.19).

2.3.3.8 Görünüm

Sınıfta yer alan nesnelerin uyumlu olması ve amaçlara uygun bir diziliş içinde sıralanması gereklidir. Özenle seçilerek oluşturulmuş bir sınıf düzeni, öğrenciyi psikolojik yönden etkiler. Sınıfa etkili bir görünüm kazandırmak, uygun bir mekan kullanma duyarlılığını, renk seçimini ve amaç-araç dengesini sağlamayı gerektirir. Etkili bir eğitim ortamı, görünüm açısından öğrenciyi olumlu yönde etkileyerek, onun seçici bir kişilik kazanma bilinci geliştirmesine de katkıda bulunur. Bu nedenle öğrencinin, sınıf düzenine ilişkin görüşlerinin alınması yararlıdır. Öğrenciler, fiziksel mekanın düzenlenmesinde sorumluluk almaktan mutluluk duyarlar. Ayrıca güzel bir sınıf görüntüsü yaratmada, bireysel planda katkıda bulunmak, öğrencilerin eğitim yaşamına dönük algı ve beklentilerini de olumlu yönde etkiler(Aydın, 2000, s.37).

Sınıf ölçülerinin uyumu, tavanın basık olmaması, duvarların boyalı, badanalı, eşye ve duvar renklerinin uyumlu, pencerelerin geniş, mobilyaların çekici olması, halı, perde, çiçek, masa örtüleri ile albenili bir sınıf ortamı yaratmalıdır(Başar; 2001; s.29)

Öğrenci dersin bir an önce bitmesini beklememeli, sınıfta rahat bir ev ortamı bulabilmelidir. Sınıfa, okula isteyerek gelmelidir. Sınıfın görünümünde güzellik ve uyum, öğrencini moral ve enerjisini arttırır (Barker; 1982, Grubaugh and Houston; 1990, s.376).

2.3.3.9 Isıtma

Bir okul binasında ısıtma, yerel yada merkezi ısıtma sistemleri ve araçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Merkezi ısıtmanın en önemli özelliği ısı derecesinin ayarlanabilir olması ve okulun kullanım alanlarının tümünde yeterli ısı dağılımının sağlanabilir olmasıdır. Merkezi ısıtma; daha az iş gören, daha az zamanda ve daha az tehlike ile sağlıklı bir ısınma sağlamanın en etkili yolu olarak benimsenmektedir. Isıtma sisteminin seçiminde okulların büyüklüğü ve hizmet kapasitesi de önemli bir rol oynamaktadır.

Okulda yeterli ısıtma sağlanmadığında verim düşmekte, öğrencilerde ve çalışanlarda sağlık sorunu ortaya çıkmaktadır. Isıtma sorunuyla karşılaşıldığında okulların eğitimine ara verilmektedir(Kayhan, Eroğlu; 1997, s.17).

Isının aşırı yükselmesi, fiziksel rahatsızlıklara, ilginin dağılmasına, zihnin gevşemesine ve bunların neden olduğu yansımış sorunlara yol açmaktadır. Düşük ısı, çabaları sınımaya yöneltmekte, zihnin odaklaşmasını güçleştirmektedir (Başar; 2001, s.28).

2.3.3.10 Havalandırma

Fiziki koşulların bir diğer ögesi ise havalandırmadır. Havalandırma, yaşanılan ortamdaki oksijen miktarının yeterli düzeyde tutulması, rahatsız edici kokuların dışarı atılarak havasının temizlenmesidir.

Bir binadan havalandırma iki yoldan sağlanır;

1. Doğal havalandırma. Kapı ve pencerelerin açık tutulması yoluyla içerideki kirli havanın dışarı çıkışını, dışarıdaki temiz havanın ise içeri girmesini sağlamak yoluyla yapılır.
2. Yapay havalandırma. Teknoloji ürünü özel havalandırıcılar yoluyla ortamın havasının temizlenmesinin sağlanmasıdır.

Günümüzde özel havalandırma tesisat ve araçlarına sahip okulların sayısı oldukça azdır. Bu nedenle havalandırma işi kapı ve pencerelerin açılması yoluyla sağlanmaktadır. Ancak bu havalandırma yolu pek çok yönden sakıncalı olabilmektedir;

1. Açılan kapı ve pencereler ortamın ısı derecesinin düşmesine ve ısı kaybına neden olmaktadır.
2. Çevreden gelen gürültüler açık pencere yoluyla daha etkili olmakta ve iletişimi engellemektedir.
3. Özellikle üst katlardaki derslik ve atölyelerde pencerelerin açık tutulması güvenlik açısından tehlikeli olabilmektedir.

Başarılı bir eğitim için sınıfın aşırı sıcak yada aşırı soğuk olmaması gerekmektedir. İdeal sınıf ısısının 20 derece olduğu kabul edilmektedir. Sınıf ısını ayarlamak öğretmenin üzerine düşmektedir. Sınıf aşırı sıcak olduğunda pencereleri açmalı, sınıf havasız kaldığında sınıfı havalandırmak için gerekli önlemleri almalıdır. Ayrıca sınıf ısısı yeterli sıcaklıkta olmadığında ya derslik değiştirilmeli yada görevli personelden destek alınma yoluna gidilmelidir.

Sayılan bu fiziksel değişkenlerin yanında ayrıca, sınıfın cezbedici olması da sağlanmalıdır. Ortamın cazibesi öğrenmede etkilidir. Sınıf eşyaları, duvarlarda, eşyalarda kullanılan panolar, tablolar, eşyaların yerleştirme biçimi ve temizliği öğrencilere cazip gelmeli, görünümü şık ve güzel olmalıdır(Küçükahmet; 2003).

Bütün bunların ötesinde öğretmenler sınıflarını daha canlı ve sıcak ortamlar haline getirmek için tavanlardan bazı öğretim malzemeleri sarkıtarak, zeminleri renklendirmek gibi küçük dokunuşlar yapabilirler (Manning&Manning; 1993,s.127-128).

Bilgi çağında öğrenme; disiplinler arası, işbirlikçi, problem ve proje temelli bir nitelik kazanmaktadır. Ne internet sohbet odaları ne de sınıflar bu amacı tek başlarına sağlayamazlar. Oluşturmacılık, çoklu okur yazarlık, çoklu zeka, değişik öğrenme biçimleri, entegre müfredat ve iş temelli öğrenme gibi unsurlar öğrenme ortamlarının oluşturulmasında dikkate alınmalıdır(Fisher; 2003, 24-26).

2.5 EĞİTİM ORTAMININ İNSAN GÜCÜ BOYUTU

2.4.1 Personel Ortam

Eğitim hizmetlerinin üretim ve yönetimine doğrudan yada dolaylı katkıda bulunan tüm personel eğitim ortamının bu boyutunda yer almaktadır. Üstelendikleri görev ve işlevlere göre bu personel; eğitim hizmetini üretenler, eğitim hizmetini yönetenler, eğitim hizmetinin üretim ve yönetimine katkıda bulunanlar olmak üzere gruplanabilir.

Personel ortamı oluşturan başlıca öğeler şunlardır:

- Öğretmenler,
- Yöneticiler,
- Uzmanlar,
- 1. Eğitim uzmanları,
 - a- Program geliştirme uzmanı,
 - b- Eğitim teknolojisi uzmanı,
 - c- Ölçme değerlendirme uzmanı,
 - d- Psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı.
- 2. Sağlık uzmanları,
- 3. Teknik uzmanlar
- Yardımcı personel
 - 1. Büro hizmetlerinde ve yönetim işlerinin gerçekleşmesinde görev alan memurlar,
 - 2. Okulun temizlik, bakım, onarım, taşıma gibi işlerini üstlenen hizmetliler.

2.4.2 Öğretmen

Öğrenme-öğretme ortamının en önemli değişkenlerinden birisi öğretmendir. Onun mezun olduğu okul, mesleki kıdemi, bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sezgisel hazır bulunuşluluk düzeyi, maaşı, fiziki görünüşü gibi özellikleriyle öğrenci başarısını etkilemektedir. Ama bundan daha önemli olarak, öğretmenin sınıf içindeki davranışları başarıyı daha belirgin bir düzeyde etkilemektedir. Bir öğretmenden öğretim-öğrenme ortamında pekiştireç, ipucu, dönüt, düzeltme kullanması, öğrenci katılmasını sağlaması, geç ve güç öğrenenlere yardım etmesi cezaya başvurmaması, her ünitenin sonunda biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme sonuçlarına göre her bir öğrencinin varsa eksiklerinin tamamlanması, yanlışlarını düzeltmesi alanında yeterli bilgi ve becerilerle donanık olması,

hoşgörölü, sevecen, anlayışlı olması, fakat öğretme-öğrenme ilkelerinden taviz vermemesi gibi davranışlar beklenir (Sönmez, 1994,s.108-109).

Bayraktar'a göre eğitim personeli arasında bulunan ve sistemin işgörüsünü yerine getirmede en etkili öge kuşkusuz öğretmendir. Öğretmen niteliğinin, sistemin başarısını etkilemekte ne kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Çünkü sistemin başarısı, temelde sistemi işletecek öğretmenin kalitesi üzerinde hizmet üretemez.

Okulda eğitim hizmetini üreten öğretmen, eğitim sisteminin en stratejik ve en vazgeçilmez ögesidir. Çünkü eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilişkin alınan kararları eyleme dönüştürecek bu kararların etki ve sonuçlarını en yakından izleyip değerlendirecek kişiler öğretmenlerdir. Öğretmenler eğitim programının ve eğitim teknolojisinin önde gelen uygulayıcılarıdır.

Eğitim sisteminin başarısı, sistemin temel ögesi olan öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Bu nedenle ki, sistemi iyileştirme çabalarında öğretmen niteliklerinin yükseltilmesi konusu, öncelikle ele alınan konuların başında gelmektedir.

Öğretmen eğitim sahnesinin hem yönetmeni hem de baş rol oyuncusudur. Eğitim hizmetlerinin üretiminde üstlendiği işlevlerin önemi onu okuldaki diğer personelden farklı bir konuma getirmektedir.

Öğretmenin eğitim süresince üstlendiği görevler eğitim, öğretim ve yönetim görevleri olarak sınıflanmakta ve bu görevler ilgili yasa ve yönetmeliklerle maddeler halinde sıralanmaktadır.

2.4.3 Öğretmenlik mesleği ve Öğretmen rolleri

Öğretmenlik mesleği, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda;

“..... Öğretmenlik,devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir.” Şeklinde tanımlanmaktadır. Yine aynı kanunda öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitimi' nin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifade etmekle yükümlü kılmıştır.

Eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmenlerden beklenen roller oldukça geniş yer tutmaktadır. Öğretmenin rolleri yalnızca okulla sınırlı tutulmayıp, toplumun tümüne hizmet getirecek boyutlarda geniş tutulmaktadır.

Tezcan, öğretmenin rollerini okuldaki ve çevredeki rolleri olarak iki grupta ve şu başlıklar altında incelemektedir(Tezcan; 1994, s.306-307).

Öğretmenin okuldaki rolleri:

1. Bilgi yayıcılık: Öğretmen öğrenmenin aracılığını yapar, öğretim süresini planlar, yönetir.
2. Disiplincilik : Sınıfta öğretime uygun bir düzen ve ortam yaratır. Kurallara uygun doğru davranışları ödüllendirir, pekiştirir, yanlış davranışları düzeltir.
3. Yargıçlık : Öğretmenin sınıfta bir otoritesi vardır. Disiplini korur, haklıyı haksızdan ayırır. Öğrenci başarısını ölçer, yargılar ve karara bağlar.
4. Sırdaşlık : Gerekğinde öğrencilerin yada ailelerin sırlarını paylaşır.
5. Ana-babalık rolü : Özellikle okul öncesi ve ilk öğretim çağı çocuklarının öğretmeni bu rolü oynamak zorunda kalmaktadır.
6. Nasihatçılık rolü : Öğretmen öğrenciyi çevrenin olumsuz etkilerinden korumaya çalışır. Bu amaçla mesleki yeterliliklerinden ve deneyimlerinden yararlanarak doğru olduğuna inandığı konularda ona yol gösterir.
7. Toplumsallaştırma rolü : Öğrenciye toplumun kurallarını öğretir, toplumsal değerleri kazandırır, böylece onu toplumun kabul gören bir üyesi olmaya hazırlar

Öğretmenin yukarıda tanımlanan bu rolleri ön gördüğü davranışları yerine getirebilmesi, dersin değil öğrencilerinin öğretmeni olmasıyla mümkündür.

Öğretmenin çevresel rolleri ise; toplumun etkin bir üyesi olacak öğrencileri toplumsal yetilere sahip şekilde eğitmektir. Öğrencilerini iyi tanıması ve çevre ile iyi ilişkiler içinde olması gerekir. Öğretmenin sağlam bir kişilik yapısına sahip ve düzenli bir aile yaşamının olması istenir. Öğretmen çevresine karşı örnek davranışlar sergilemeli, iyi bir model olmalıdır (Kayhan, Eroğlu; 1997,s.45-46).

2.4.4 Öğretmenlerde Aranılan Nitelikler

İyi öğretmenlerde aranılan nitelikler her çağda ve toplumda farklı olmuştur.bu farklılıklar ülkeler arasında da vardır. Sanayileşme çağından bilgi toplumuna geçiş sürecinin yaşandığı dünyamızda, öğretmenlerde aranacak nitelikleri belirlerken çok dikkatli olmak gerekmekte, öncelikle şu soruya cevap aranmaktadır: Sanayi toplumuna göre mi, yoksa değerleri oluşmaya başlayan bilgi veya iletişim toplumuna göre mi öğretmen yetiştirilecek?

Eğitim sistemi için bu kadar önemli olan öğretmenlerin bazı konularda yeterliliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bunlar :

Konu ve meslek alanı ile ilgili yeterlilikler :

1. Öğretmenlik meslek bilgisi: Öğretmenin mesleği ile ilgili genel bilgi ve becerileridir. Öğretmenin iyi bir eğitici olabilmesi için mesleği hakkında yeterince

bilgilenmesi, minimum eğitimcilik yetileri kazanmış, eğitim sistemi ve politikalarını kavrayarak sistem içinde bulunduğu yer ile diğer kademeler arasındaki bütünlüğü sağlayabilecek yeterliğe ulaşmış olması gerekir.

2. Özel alan bilgisi: Uzmanlık alanı olan ders ve konularda yeterli bilgi ve becerilerdir(Ünal ve Ada, 2001, s.35). Bir öğretmenin, öğreteceği konu alanı ile ilgili bilgi ve becerilerin kaynağı olması gerekir. Alanına hakim olmayan, alanının perspektifini kazanmamış, alanındaki temel konuları ve aralarındaki ilişkileri yakalayamayan öğretmenin etkili olabilmesi mümkün değildir(Özdemir ve Yalın, 1999, s.45). Öğretmen verdiği ders konularında iyi bir bilim eğitimi görmüş olmalı, alanındaki bilgilerini güncelleştirmelidir.

3. Genel kültür : Her öğretmende olması gereken ortak bir genel kültür sahip olma bilgi ve becerileridir.

Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin yeterlik alanları :

1. Planlama : Öğrenci gereksinimleri ve konu alanı dikkate alınarak plan yapabilmek. Öğretmenin temel görevi öğrenmeyi sağlamaktır. Öğrenmeyi sağlamak ise sıradan bilgi aktarmanın ötesinde önemli yeterlilikle gerektirmektedir.

Etkili bir öğrenmenin sağlanabilmesi için öğrenim sürecinin iyi planlamasına ihtiyaç vardır. Bu süreçte odak öğrenci olmalıdır. Önemli olan öğretmenin neler anlattığı değil, öğrencinin ne anladığı ve kazandığı bilgileri nasıl kullanacağıdır. Planlamada öğretmen "ne" öğreteceğinin yanında "nasıl" ve "niçin" öğreteceği sorularına da cevap aramalıdır.

Öğretim sürecinin planlanmasında ve uygulamada dikkat edilmesi gereken diğer bir husus zaman kullanımudur. Günümüzde zaman en kıymetli değerler arasında yer almaktadır. Öğretmenin zamanında derse girmesi ve dersi zamanında tamamlaması, öğrenciler üzerindeki eğitsel etkisi çok fazla olan bir tutum ve davranıştır. Bu tutum ve davranış, öğrencinin yetişmesinde anlatılan konulardan daha önemli rol oynar. Bir şeyler daha anlatmak için dersi dinlenme süresine uzatmak, eğitimin iyi planlanmadığı veya planlandığı gibi uygulanamadığı anlamına gelir. Öğrenci açısından ders bütündür. Bir ders sonunda bazı eğitsel hedeflere ulaşılması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, her ders çıkışında öğrenci bazı eğitsel hedeflere ulaşmış olmalıdır. Yarım bırakılan anlatımlar öğrenmeyi güçleştirir.

Öğretmen öğretim metot ve tekniklerini bilmeli ve uygulayabilmeli; öğrenmeyi kolaylaştırmalıdır. Yeni eğitim teknolojisi araçlarını derste etkin olarak kullanabilmelidir. Sınıfın ve öğrencilerin durumlarına göre yeni öğretim stratejileri geliştirebilmelidir. Öğretmenler şu ilkeyi benimsemelidirler: Öğrenemeyen kimse yoktur, biz henüz bazı kimselere bazı şeyleri öğretmenin yöntem ve stratejilerini bulamamış olabiliriz(Ergun ve diğerleri; 1999,s.82-84).

2. Öğretim süreci : Hedeflere ve öğrenci gereksinmelerine uygun yöntemleri seçebilme.

3. Sınıf yönetimi : Öğretme hedeflerine ulaşmak için öğrenme ortamının yaratılması, korunması yönetilmesini gerçekleştirme.

4. İletişim : Öğrencilerin gereksinmelerine göre öğrenci katılımı, dersi ilgi çekici hale getirme, sözel dili ve beden dilini kullanabilme.

5. Ölçme ve değerlendirme : Ders ve konuya uygun ölçme araç ve tekniklerinden yararlanabilme ve değerlendirmeler yapabilme(Ünal ve Ada, 2001,s.36). Formal eğitimin temel özelliklerinden biri de öğrenme sürecinin sonunda bir değerlendirme yapılmasıdır. Değerlendirmenin hangi aralıklarla ve ne şekilde yapılacağı duruma ve amaca göre değişmektedir. Değerlendirme sadece öğrenciyi değil öğrenme sürecinde rol alan herkesi ilgilendiren bir kavramdır. Sağlıklı değerlendirme Sonuçları;

- Öğrencilere başarı düzeylerini bildirir, hangi konular üzerinde yoğunlaşması gerektiği hususunda ipuçları verir ve onlarda öğrenme arzusu uyandırır.
- Etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için öğretmenlere ipuçları verir.
- Yöneticilerin kaynak kullanımı konusunda etkin karar vermelerine yardımcı olur.

6. Rehberlik: Toplumun okullardan beklediği sosyal rolün güçlenmesi nedeniyle, öğretmenlerin rehberlik hizmetlerindeki rolü ön plana çıkmaktadır. Ancak psikolojik danışmanlık ile bütün öğretmenlerden beklenen rehberlik görevini birbirinden ayırmak gerekmektedir. Özellikle sınıf öğretmenleri öğrenci ile çok yakındırlar ve onların yaşadıkları sorunların farkında olurlar. Karşılaştıkları her sorunu çözmeye çalışmaları halinde psikolojik danışmanların uzmanlık alanına girebilirler ve yanlış yapma ihtimalleri yükselir. Öğretmenler öğrencilerin her türlü sorunlarıyla ilgilenmeli, ancak çözümü için ilgili uzmanlarla işbirliği yapmalıdır. Bu konuda adeta pratisyen hekim gibi davranmalı ve bu tür davranışlar için gerekli yeterliliklerle ulaşmalıdırlar

Diğer mesleki yeterlik alanları :

1. Yöneticilik : Sınıftaki yönetsel işleri gerçekleştirebilme.
2. Liderlik : Amaçlara ulaşmayı kolaylaştıracak liderlik davranışları gösterebilme.
- 3 .Rehberlik : Öğrencilerin kişisel sorunlarını tanımlamaya ve çözümlemeye yardım edebilme.
4. Öğreticilik : Öğrenci beklentileri ve gereksinimleri doğrultusunda öğretme-öğrenme sürecini gerçekleştirebilme.
5. Araştırma uzmanlığı : Öğretimle ilgili araştırmalar yaparak sonuçlarından yararlanabilme.
6. Girişimcilik : Yenilikleri yakından izleyip okulda uygulamaya koyabilme.
7. Sosyal davranış becerileri : okulda çalışanlar ve sınıftaki öğrencilerle olan davranışlarında uyumlu ve hizmet alanının gerektirdiği sosyal davranış becerilerini kullanabilme.
8. İşbirliği : Okul çevresi, veliler, okuldaki yönetici ve öğretmenlerle işbirliği yapabilme.
9. Yönetim : kendi hak ve sorumlulukları, eğitim sistemi ve okul sistemi hakkında bilgilere sahip olabilme.

Bir okuldaki öğrenmenin kalitesi üzerinde çeşitli etkenlerin rolü vardır. Bunlardan biri de kuşkusuz öğretmendir. Etkili öğretmen bütün öğrencilerin yüksek düzeyde başarılı olmasını sağlayan öğretmendir. Etkili okullarda öğretmenlerle ilgili olarak üzerinde durulan bazı hususlar şöyle sıralanmıştır:

- Eğitim öğretimle ilgili konularda işbirliği içinde çalışma,
- Birlikte planlama-değerlendirme ve karara katılma,
- Mesleki yönden sürekli gelişme çabası içinde olma,
- Yeni yöntem-teknikler bulma ve uygulama çabası içinde olma,
- Üst düzeyde sorumluluk duygusuna sahip olma,
- Öğrenciler için iyi bir rol davranış modeli olma,
- Okulun ve programın amaçlarını öğrencilere açıklama,
- Öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarının farkında olma,
- Öğrencilerle ilgili yüksek beklentilere sahip olma,
- Öğrencilerin öğrenmesini sürekli izleme,
- Öğrencilerin öğrenmesine liderlik etme ve yol gösterme,
- Öğrencilerin çalışma ve ödevlerine yardımcı olmadır (Şişman, 2002, s.156-163)

Kişisel nitelikler

Öğretmenlerin kişisel niteliklerinin eğitimin etkinliği ve verimliliğinde önemli rolü vardır. Öğrencilerin okula ve derse yönelik tutumlarının şekillenmesinde öğretmenlerin kişisel nitelikleri etkili olur. Öğretmenlerin kişisel nitelikleri şöyle sıralanabilir:

- Sevgi ve hoşgörü,
- Demokratik tutum,
- Öğrenmeye derin ilgi,
- Adil ve tarafsız olma
- Ödüllendirme ve takdir kullanımı,
- Espri duygusu,
- İnsanların sorunlarıyla ilgilenme,
- Hoş bir görünüm ve tavır.

Öğretmen, öğrenciyi olumlu olarak etkileyecek sosyal etkileşimlere imkan sağlayacak bir öğrenme çevresi oluşturmalıdır. Bunun için öğrencilerin yetenekleri, ihtiyaçlarını ve özel ilgilerini belirleyecek bir eğitim almış olması gerekir. Çünkü, öğrenme çevresi öğrenciye göre düzenlenmelidir (Gürol, 1996, s.37).

Öğretmenin sınıf içindeki rolü, geleneksel anlamda bilgi aktarmaktan çok bilginin kazanılmasında öğrencileri bir takım arayışlara yöneltmek gibi kompleks davranışlar göstermesine doru yönelimde olmalıdır. Etkili öğretmen,

- Öğrenci grubunun özelliklerini bilir,
- Bireysel ayrılıklar konusunda, öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarının birbirinden farklı olması dolayısıyla , öğretim sürecinde özellikle bağımsız çalışmalarda esnek çalışmalar yer verir,
- Öğretimde davranış değiştirmek esas olduğundan,öğretmen istendik davranışların kazanılıp kazanılmadığını kontrol eder,
- Öğrenci gelişim özellikleri ve varolan koşullara göre çeşitli yöntemler kullanır (Gürbüzürk, 1991, s,496-497).

Öğretmenler sınıfta bilgi aktarıcı ve taşıyıcı değil, bilgi kaynaklarına giden yolu gösterici, kolaylaştırıcı birer eğitim lideri olmalıdır.

Eğitim ortamlarında yanıtları bulan öğrencidir. Öğretmen ise, bu işi kolaylaştıran, öğrenciyi yüreklendiren, yol gösteren bir rol üstlenmelidir, çünkü davranışı kazanacak öğrencidir (Sönmez, 1999, s.11).

Çağdaş eğitim ortamları incelendiğinde zaman göze çarpan temel nitelik öğretmen merkezli yaklaşımlar yerine öğrenci merkezli yaklaşımlar olmaktadır. Bu bağlamda bireyselleştirilmiş yöntemlere özel önem verildiği görülmektedir. Öğrenciler kendi istedikleri sürat ve kendilerine uygun yöntemle öğrenmeye yöneldiklerinde öğretim kalıcı olabilmektedir (Rıza, 1991, s. 159).

2.4.5 Öğretmenlerin Eğitimi

Öğretmenin, gerek rolleri gereği gibi üstelenebilmesi gerekse statüsü yüksek bir mesleğin üyesi olabilmesi onun mesleğinde iyi yetişmiş olmasına bağlıdır.

Öğretmenlik mesleğine hazırlık programları iki aşamada ele alınmaktadır;

1. Hizmet öncesi eğitim,
2. Hizmet içi eğitim.

Öğretmen yetiştirme, tarihsel elişim süreci içinde, 1848’ de “Darülmualimin” in açılmasıyla başlayan yaklaşık 150 yıllık bir geçmişe sahiptir (Alkan, Hacıoğlu; 1995, s.19). Günümüze gelinceye kadar, öğretmen yetiştirme konusunda yapılan yasal düzenlemeler ve sistem değişiklikleri ile daha nitelikli bir yapıya kavuşturulmaya çalışsa da bugün yine üzerinde tartışılan ve çalışılan konuların başında gelmektedir.

Öğretmenlik mesleğiyle ilgili yasal düzenlemelerin yer aldığı Milli Eğitim Temel Kanunun’ da öğretmenlerin yetiştirilmeleri ile ilgili temel esaslar şöyle belirtilmektedir. “ Öğretmenlik mesleğinin hazırlık, genel kültür özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır.”

Öğretmen yetiştirme hizmet öncesi eğitim ile mesleki ve kişisel gelişmenin sürekli olarak ele alındığı bir süreç içinde hizmet içi çalışmaları da kapsayan ve görev yılları boyunca süren bir uğraştır (Oğuzkan; 1988, s.101).

Öğretmenlik sürekli öğrenmeye ve gelişmeye ihtiyaç duyulan bir meslektir. Bu nedenle öğretmenlerin eğitimi yalnızca hizmet öncesi eğitimle sınırlı değildir.

Öğretmenlerin mesleki sorumluluklarını gereği gibi yerine getirebilmeleri ancak kendilerini günün koşullarına göre uyarlayabilmeleri ve yenileyebilmeleri ile mümkündür. Bu nedenle öğretmenler için sistemli ve işlevsel hizmet içi eğitim programlarının uygulanması bir zorunluluktur.

Gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi öğretmen yetiştirme programlarının hazırlanmasında öğretmenlerin eğitim süreçlerinde üstlendikleri temel işlevler esas alınmalı, bu temel işlevleri nitelikli olarak yerine getirebilmesini sağlayıcı yeterlilikleri kazandırmak esas amaç olmalıdır (Kayhan, Eroğlu; 1997, s.50).

2.4.6 Hizmet İçi Eğitim

Öğretimini her hangi bir nedenle (mezun olarak yada okuldan ayrılarak) noktalayan bir kimse iş hayatına atılmak zorundadır. Artık kendinden beklenen bir hizmeti gerçekleştirecek, bu hizmetin karşılığında da maaş ücret yada benzeri bir yolla alacaktır. Kişinin bu yaşamı, hizmet verdiği sürece devam edecektir. Ancak kişini bir hizmete girmesi eğitiminin bitmesi anlamına gelmemektedir. Kişinin hizmette bulunduğu sürece gördüğü eğitime “hizmet içi eğitim” denir. İşini yapan insanın işi ile ilgili yeni teknolojilere, yeni bilimsel bilgilere uyarlanmasına, böylece işinde etkili olmasına yardım etmeyi, hizmet içi eğitim yüklenmiştir. Bilimsel bilgilerin ve teknolojilerin hızla değişmesi okulda öğrenilenlerin bir kısmını iş yaşamında işlevsizleştirmektedir. Bu zorunluluğu karşılamak iş görenin çalıştığı örgüte düşmektedir. Son yıllarda hem kamu hem özel kesim örgütlerinde, iş görenlere açılan hizmet içi eğitim etkinlikleri giderek artış göstermiştir. Hizmet içi eğitim örgün ve yaygın eğitimin yanı sıra, eğitim sisteminin önemli bir kanadı olmaktadır.

Kişiler üç ana nedenle hizmet içi eğitimden geçmek durumundadırlar;

1. Kişilerin gördüğü eğitim yaptığı hizmetle ilgili değildir. Bu eğitimin programı, yeniden eğitim programıdır. Yeniden eğitim kişilerin yeni koşullara kolaylıkla uyum sağlamaları için yeni bilgiler vermek üzere düzenlenen programlardır.
2. Kişi, hizmet öncesi eğitimini gördüğü bir alanda hizmet vermektedir. Ancak edindiği bilgiler, hizmeti nitelikli bir şekilde yürütebilmesi için yeterli olmamaktadır. Kişilerin mesleki eksiklerini gidermek ve mesleki niteliklerini arttırmak için hizmet içi eğitim programları gereklidir.
3. Kişi işiyle ilgili yeterli bir eğitim görmüştür. Ancak mesleğe girdiği yıllarda yeterli olan bilgileri gün geçtikçe eskimektedir. Bu eğitim programına ileri eğitim programları denmektedir. İleri eğitim programları sayesinde kişiler mesleki düzeylerini yükseltirler ve meslekte eskimişliklerini giderebilirler (Özdemir ve diğerleri; 2003,s. 14-15).

2.4.7 Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimi

Öğretmenlerin hizmet öncesinde aldıkları eğitim, mesleğin uygulanmasına belirli bir ölçüde fayda sağlayabilmektedir. Mevcut bilgi birikiminin katlanarak arttığı günümüzde, öğretmenlerin, bilgi ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak toplumun sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapısındaki değişime uyum sağlayabilmeleri için sürekli olarak eğitim görmeleri ve kendilerini yenilemeleri gerekmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri kadar, hizmet içindeki eğitimleri de önem taşımaktadır.

Ülkemizde hizmet içi eğitimin yasal dayanağını 657 sayılı Devlet Memurları kanunu oluşturmaktadır. Kanunun 214. maddesi, kamu kurum ve kuruluşlarında devlet memurlarının yetiştirilmelerini sağlamak, verimliliğini arttırmak ve daha ileriki görevlere hazırlamak amacıyla hizmet içi eğitim faaliyetlerinin uygulanacağı hükmünü, 215. maddesi ise bu faaliyetleri gerçekleştirmek için her kurumda bir eğitim biriminin kurulması zorunluluğu getirmektedir(M.E.B.).

Öğretmen ve yöneticiler için Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından düzenlenen eğitim etkinliklerinin amaç ve ilkelerini şu şekilde sıralayabiliriz;

Amaçlar

1. İşe başlayan yeni personelin kuruma uyumunu sağlamak,
2. Kurumun amaç, ilke ve politikalarını bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş ve uygulamalarda birlik sağlamak,
3. Eğitim eksiklerini tamamlamak,
4. Yatay ve dikey geçişler için tamamlama eğitimi yapmak
5. Bilim, teknoloji, ekonomi ve iş hayatında meydana gelen gelişme ve yeniliklerin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışları sağlamak,
6. Üretilen hizmetlerin nitelik, nicelik ve verimliliğini arttırmak,
7. Hata ve yanlışlıkları azaltmak,
8. Eğitim sisteminin geliştirilmesine destek olmak.

İlkeler

1. Bilgi ve teknik etkinliklerinin arttırılmasının gerekli olduğu düşüncesinin yerleştirilmesi,
2. Personelin belirli aralıklarla hizmet içi eğitime alınması,
3. Hizmet içi eğitimden yararlanmada, tüm personele eşit fırsat sağlanması,
4. Eğitim-ücret-yükselme dengesinin kurulmasını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması,
5. Hizmet içi eğitim almış kişilerin aldıkları eğitimle ilgili alanlarda çalışması,
6. Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin süreklilik göstermesi,
7. Hizmet içi eğitim, yaşam boyu eğitim ve kendini geliştirme kavramlarının bütünleştirilmesi,
8. Kurumdaki her amirin, maiyetinde çalışan personelin yetiştirilmesinden sorumlu olması,
9. Hizmet içi eğitim programlarının değerlendirilmesi,
10. Hizmet içi eğitim-verimlilik-meslekte ilerleme bağının kurulması,

11. Hizmet içi eğitimde maliyet etkililiğinin sağlanması(M.E.B.)

Hizmet içi eğitim etkinliklerinin yürütülmesi 4 aşamada gerçekleşmektedir. Bunlar;

1. İhtiyaç belirleme,
2. Aday belirleme,
3. Uygulama,
4. Değerlendirme aşamalarıdır

Hizmet içi eğitim ihtiyacının belirlenmesinde, ilgili birimlerin görüş ve önerileri, bakanlık müfettişleri ve yönetici raporları ile araştırma sonuçları dikkate alınmaktadır. Bu doğrultuda hizmet içi eğitim dairesi her yıl eğitim ihtiyacını belirlemeye yönelik planları hazırlayıp, uygulamaya koymaktadır.

Adayların belirlenmesinde, kişisel bilgilerin de yer aldığı bir anket formu kullanılmaktadır. Bu ankette, 35 konu başlığı ile birlikte adayların hangi konularda eğitime ihtiyacı olduğu, kimlerin katılmak istediği ve ne tür bir etkinliğe katılmak istedikleri (seminer, konferans, kurs vb.) personele sorulmaktadır.

Uygulamalar, ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirilmektedir. Personelin ihtiyaçları doğrultusunda gün içinde yada hafta sonunda birkaç saatlik konferans şeklinde bir uygulama yapılabileceği gibi lisans tamamlama, lisans üstü eğitim gibi uzun dönemli ve kapsamlı uygulamalar da gerçekleştirilebilmektedir. Yaygın olarak başvuru alan uygulama, yaz aylarında 15 günlük yada 1-2 aylık kurs şeklindedir. Ayrıca uygulamaların geleneksel sistemlerle, çoğunlukla üniversite öğretim elemanlarının ders vermesi şeklinde yapıldığı da gözlenmektedir.

Hizmet içi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinde, katılımcıların kişisel bilgilerini de içeren bir anket formu kullanılmaktadır. Değerlendirilen boyutlar, katılımcıların homojen grup oluşturup oluşturmadığı, programın süresinin yeterli olup olmadığı, izlenen yöntemlerin amacı gerçekleştirip gerçekleştirmediği, organizasyonun yeterliliği, öğretim elemanlarının uygunluğu boyutlarında toplanmaktadır(Özdemir ve diğerleri; 2003,s.374-375).

2.5 EĞİTİMDE PLANLAMA

2.5.1 Eğitim Planları

Planlama, genel olarak geleceğe dönük kararlar alma etkinliğidir. Eğitimde planlama, önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmak için eğitim yaşantıları oluşturma, öğretim yöntem ve tekniklerini saptama, uygulama değerlendirme ölçütleri geliştirme etkinliklerini kapsar.

Eğitimin genel amaçları yasada belirtilmiştir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan hukuki metinlerde öğretim kademe ve türlerinin amaçları ile ders, ünite ve konuların alt

amaçları bulunmaktadır. Öğretmen, görev aldığı eğitim kademesinde, yürüteceği eğitim etkinliklerinde, bu amaçlar sıra dizininin gerçekleşmesine katkıda bulunmalıdır. Başka bir deyişle, genel amaçlar ile ders programlarında yer alan özel amaçların bütünleştirilmesi, öğretmenin sorumluluğundadır. Okulun, sınıfın ve derslerin özel amaçlarının bakanlıkça belirlenmesi, esasen eğitimde birliği sağlamak ve öğretmene kılavuzluk etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak, okulun içinde bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik özellikleri, sınıf düzeyi, öğrenci nitelikleri gibi unsurlara göre gerçekçi ve uygulanabilir bir plan yapmakla yükümlüdür (Aydın; 2000,s.53-54).

Eğitim planları, yıllık, ünite ve ders planı olarak üç grupta toplanır. Yıllık plan, öğretim yılı başında eldeki olanaklar ölçüsünde, ulaşılması amaçlanan hedefleri tanımlamaya dönük bir etkinliktir. Yıllık plan hazırlarken, öğretmen mevcut eğitim ortamı, kaynaklar, araç-gereç, donanım, öğrenci düzeyi,bölgesel özellikler gibi bir dizi değişkeni göz önünde bulundurmalıdır. Ünite planları, yıllık planlara bağlı olarak geliştirilen ancak yöntem araç ve amaçlar konusunda daha ayrıntılı bilgiler içeren tasarımlardır. Başka bir anlatımla, öğretmen ünite planında, öğrencilere hangi konuları niçin, nasıl, ne zaman ve ne tür kaynaklara bağlı olarak öğreteceğini gösterir. Günlük plan ise, bir iş gününde yapılması amaçlanan eğitim-öğretim etkinliklerini belirlemek amacıyla hazırlanır.

Başarılı bir planlama, eğitim etkinliklerinin verimliliği ve etkililiğini artırır. Ancak planın başarılı bir biçimde geliştirilmesi ve uygulanması, bilimsel, mesleki ve teknik bir dizi yeterlilik gerektirir. Başarılı bir planlama etkinliği, genel olarak şu özellikleri taşır;

1. Esnek ve işlevsel olmalıdır.
2. Eğitim-öğretim çalışmalarında bütünlük ve süreklilik sağlamalıdır.
3. Çeşitli öğretim, yöntem ve tekniklerinin kullanılmasına olanak sağlamalıdır.
4. Öğrencinin, ilgi, yetenek ve beklentilerine dönük olmalıdır.
5. Öğrenci açısından yaşamsal önem taşıyan bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırmaya öncelik verilmelidir.
6. Öğrenmede bireysel farklılıklardan kaynaklanan sorunların çözümü için, uygun bir kapsam ve esnekliğe sahip olmalıdır.
7. Amaç-aracı, içerik bütünlüğüne sahip olmalıdır.
8. Öğrenmenin karşılıklı bir etkileşim süreci olduğu bilinci ile, öğrencinin katkı ve değerlendirmesine açık tutulmalıdır.
9. Geliştirme, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde katılımcılığa yer vermelidir.
10. Beklenmedik durumların neden olabileceği zaman kayıplarına karşı, alternatif çözümler içermelidir.

11. Öğrenmede transfer, ilişkilendirme ve geri bildirim süreçlerinin niteliğine uygun amaç, içerik ve yöntem bütünlüğüne sahip olmalıdır.

2.5.2 Eğitim Programı

Eğitim ve öğretim işi planlı yapılması gereken bir iştir. Çünkü eğitim hedeflerine ulaşabilme, bu alanda yapılan çalışmaların belli programlara göre yapılmasına bağlıdır.

Varış (1978)' a göre eğitim programı, bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar.

Eğitim programı, herhangi bir eğitim kuruluşunun amaçlarını, ders içi ve ders dışı etkinlikleri, içeriğin etkinlikle kazandırılmasını sağlayacak süreç, yöntem ve teknikleri amaçlara ne dereceye kadar ulaşıldığını kontrol etme işlevine sahip değerlendirme etkinliklerini içerdiğini söyleyebiliriz(Ünal, Ada; 2001, s. 91 alıntı Hızal).

Eğitim programları şu sorulara cevap verecek şekilde oluşturulur;

- “Ne?” Programlar bireyin sosyal gelişmesini ve topluma uyumunu sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Bu nedenle de programlar toplumsal temel üzerine oturtulmalıdır. Bireylerin bu şekilde gelişmesi eğitim programlarında yer alan konular ile gerçekleşebilir. Programlar belli bir konu alanı ile, ilgili öğrenciye belli davranışları kazandırmayı amaçlayan, o alanla ilgili temel kuramlara, kavramlara vb. konulara yer vermeli ve onları içine almalıdır. Programlarda belli amaçlara hizmet edeceği umulan konulara yer verilir.
- “Niçin?” Programlar felsefi görüşler üzerine kurulur. Değişik felsefi akımlar eğitimi doğrudan doğruya etkiler. Bu nedenle felsefe, programların dayandığı temellerden biridir. Eğitim felsefesi bize yapacaklarımızın gerekçesini verir. Bizi yapacaklarımız üzerinde daha bilinçli kılar.
- “Nasıl”, “Ne zaman?” Eğitim etkinliklerimizin ne zaman, nasıl yapılacağını eğitim psikolojisinin bulguları ortaya koyar. “Nasıl” sorusu öğretim metot ve teknikleri ile, “ ne zaman” sorusu ise hangi yaşta, günün hangi saatinde, haftanın hangi gününde nelerin verilmesi öğrencinin verimlilik düzeyini arttıracaktır ile ilgilenir. Örneğin; hangi yaşta yabancı dil öğrenimine geçilebilir. Bu ders hangi öğretim yöntem ve teknikleriyle verilirse öğrenci başarısı yükselir.
- “Kim?” Hazırlanan programdan yararlanacak olan kimdir? Programı hangi seviyede ve özellikteki bireyler için hazırlıyoruz. Bu nedenle bireyin tanınması, ihtiyaçlarının bilinmesi gerekmektedir. Bireyin mevcut durumu ile istenen durumu arasındaki fark

bilinmelidir ki aradaki farkın giderilmesi için gereken önlemler alınsın ve ona göre programa yön verilsin. Bireyin tanınması neyi yapıp neyi yapmamamız gerektiğini ve bireye uygun amaçları koymamıza yardımcı olacaktır. Geliştirilecek program, bireyin tanınması ve ihtiyaçlarının dikkate alınması ile orantılı olarak başarılı yada başarısız bir program olacaktır.

- “Ne ile?” Bu, programın ekonomik temelini oluşturmaktadır. Bu programın uygulanmasında, gerekli kaynaklara, araçlara, gereçlere ihtiyaç vardır. Maddi yeterlilikler program geliştirmede dikkate alınmak zorundadır. Programlar ekonomik temel dikkate alınarak hazırlanırsa, hem topluma uygun olacak, hem de başarısı artacaktır.

Bir eğitim programı dört temel öge üzerine oturtulur. Bunlar;

1. *Hedefler* : Hedef, öğrencilerin belli bir eğitim programını tamamladıktan, sonra ulaşılması istenen ideal insanın nitelikleri olabilir. Eğitimde de hedefler çeşitli düzeylerde. Uzak hedef, genel hedef ve özel hedeflerdir. Eğitim sisteminin topluma kazandırmak istediği nitelikler, uzak hedefleri oluşturur. Genel hedefler ise uzak hedeflerin bir bakıma yorumu hatta dökümü gibi anlaşılabilir. Genel hedefler eğitim sisteminin yetiştirmesi istenen bireyin nitelikleri ayrıntılı olarak belirlenir. Özel hedefler ise, öğrenciye kazandırılması uygun görülen özellikler olup, bir disiplin yada çalışma alanı için hazırlanır.
2. *Ders Konuları* : Okulda nelerin öğretileceğini gösterir. Ders konuları öğretim programlarının temel öğelerinden biridir.
3. *Konuların düzenlenmesi*: Programa alınacak konuların seçimi bilgi ve dikkat isteyen bir iştir. Öğrencilerin seviyesine göre konuların hangi düzeyde ve nasıl bir düzen içinde verilmesi gerektiği de programlarda yer alır.
4. *Değerlendirme*: Öğretim programına alınan konuların, önerilen metot ve tekniklerin ne ölçüde amaçların gerçekleşmesine yardım ettiğini anlamak için ölçme ve değerlendirme yapılır. Bu nedenle öğrenci davranışları kısa aralıklarla yoklanarak, hedeflere ulaşma düzeyi belirlenir ve bu sonuçlara göre gereken önlemler zamanında alınır. Değerlendirme, programların vazgeçilmez ögesidir(Ünal, Ada; 2001,s.93).

İnsan, sürekli olarak değişen ve çevresi ile etkileşimde bulunan canlı bir organizma ve psiko-sosyal bir varlıktır. Buna göre insan, tamamlanmış bir olgu değil, sürekli biçimde olmakta olan bir süreçtir. Ancak bu süreç, kendiliğinden oluşan rastlantılara bağlı bir düzensizlik

içinde değil, programlanmış etkinlikler halinde gerçekleşmelidir. Bu anlamda program terimi, eğitim etkinliklerinin amaç-içerik ve yöntem bağlamında bütünleştirilmesini tanımlamaktadır. Programlama, belli amaçlara göre bir seçme, ayıklama, sınıflama, uygulama ve değerlendirme işlemidir. Başarılı bir programlama işleminde yanıtlanması gereken sorular şöyle sıralanabilir;

1. Ne öğretilecek (İçerik),
2. Nasıl öğretilecek (Ortamlar, Yöntemler, Teknikler),
3. Nasıl öğretilecek (Amaç),
4. Hangi zaman diliminde öğretilecek (süre),
5. Hangi konunun ne ölçüde öğrenildiği nasıl anlaşılacak (değerlendirme).

Program içeriklerinin belirlenmesinde ise, öğrencilerin beklenti ve gereksinimleri ile öğrenilecek konuların toplumsal ve ekonomik yaşam yönünden önemlilik düzeyi, temel ölçütlerdir. Çünkü öğrencilerin gelişim özelliklerine, hazır bulunuşluluk düzeylerine ve toplumsal yaşamın gereklerine dönük olmayan bir program yapısı ile, istedik davranışların kazandırılması mümkün değildir. Ders programlarının geliştirilmesi, Milli Eğitim Bakanlığının yetkisindedir. Bu nedenle program içeriklerinin belirlenmesinde öğretmenin bir etkisi yoktur. Ancak bilgilerin sınıflama ve sunulmasında gerçekçi ve uygulanabilir bir programlama modelinin benimsenmesi, öğretmenin katkısını gerektirir.

Esasen Bakanlık tarafından geliştirilen programlar, herhangi bir disiplinin öğretiminde uyulması gereken temel ölçütlerin çerçevesini sunmaktadır. Öğretmen içinde bulunduğu koşulları dikkate alarak, bu temel çerçeveye bağlı kalmak şartı ile, bazı değişiklikler yapabilir. Örneğin; bulunduğu toplumsal çevrenin okula yönelik beklentileri, öğrencilerin düzeyleri, araç, gereç, yapı, donanım olanakları gibi değişkenlere göre, öğretmen gerekli gördüğü düzenlemeleri yapmakla yetkilidir. Eğitimin yaşma dönüklük ilkesi de, okulun içinde yer aldığı yakın çevre sorunlarına duyarlı olmasını gerektirmektedir.

Öğretim-öğrenme süreci çok yönlü bir süreçtir. Bu sürecin yönetiminden öğretmen sorumludur. Öğretmen başarılı bir eğitimin gerçekleşmesi için, öğretimi etkileyen değişkenleri bilmelidir. Bu değişkenler şöyle sıralanabilir;

1. Sınıf, kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.
2. Sınıf, toplumsal yaşamın canlı bir kesitidir.
3. Okul, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt vermesi gereken bir kurumdur.
4. Öğrenci, bir bütün olarak gelişir. Büyüme ve gelişme süreklidir. Ancak her öğrenci diğerinden farklı özelliklere sahiptir.
5. Öğrenme karşılıklı bir etkileşim ve iletişim örüntüsüdür.

6. Her yaşantı, her öğrenci için ayrı bir anlam taşıyabilir.
7. Öğrenmede güdüleme, önemli bir etkidir.
8. Öğretimde yakından uzağa, basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmelidir.
9. Öğrenmede öğrencinin sürece katılımı önemli bir etkidir. Bu nedenle, yaparak, yaşayarak öğrenme anlayışı benimsenmelidir.
10. Öğrenilen davranışın kalıcılığı, yeterli oranda pekiştireç kullanılarak sağlanabilir.
11. Öğrenmede sembol kullanma, soyutlama, genelleme, nesneleri algılama, yorumlama, çözümleme, bütünleştirme gibi boyutlardan oluşmaktadır. Kısaca öğrenme, bir problem çözme bilinci ve yeterliği kazanma sürecidir.

2.5.3 Öğretim Etkinliklerinin Planlanması

Öğretim etkinliklerinin planlanmasını temel amacı, ders için ayrılan sınırlı zaman içinde sınıftaki öğretim etkinliklerini daha verimli ve etkili hale getirmektir. Çünkü öğrencilere sağlanacak uygun öğrenme durumları, ancak özenle yapılmış bir planlama sonucunda gerçekleşir. Dolayısıyla, etkili öğretim için belirlenmiş olan hedeflere mümkün olduğu kadar kısa zamanda, en az maliyetle ve en etkili biçimde ulaşabilmek için bütün öğretim etkinliklerinin seçileceği, bilginin öğrencilere nasıl sunulacağını, hangi araç gereçlerin kullanılacağını ve başarının nasıl değerlendirileceğini önceden tasarlayıp kağıt üzerinde göstermektir. Diğer bir ifadeyle plan öğretmenin bir ders süresince öğrencilerle ne tür faaliyetlerde bulunacağını gösteren bir rehberdir. Öğretimin planlanması, öğretmenlerin öğretim sürecinde neyin, niçin, nasıl ve ne kadar öğretilceği üzerinde düşünmelerini gerektirdiğinden, öğretimde kalite ve verim artacaktır(Demirel, 1999). Bu ayrıca öğretmenin zamanı boşa harcamaması ve yapması gerekenleri unutmamasını sağlayacaktır (Moyses, 1992).

Öğretmenler öğretim hedefleri doğrultusunda içeriği, öğretim stratejilerini ve zamanı planlamaktadır. Planlamanın yapılmasında pek çok faktör etkilidir. Bunlar şöyle sıralanmaktadır(Burden; 1999, s.174-191):

- Duyuşsal davranışlardaki ve tutumlardaki farklılıklar,
- Öğrenme stillerindeki farklılıklar,
- Psikomotor davranışlardaki farklılıklar,
- Sağ-sol beyin tercihlerindeki farklılıklar,

- Yaratıcılık potansiyellerindeki farklılıklar,
- Cinsiyet, dil,kültür ve sosyo-ekonomik düzey farklılıkları
- Çeşitli gelişim geriliklerinin sonuçlarının oluşturduğu farklılıklar,
- Risk grubundaki öğrenciler.

Belirtilen bu farklılıkların öğretim faaliyetlerinin planlamasında ve uygulanmasında mutlaka dikkate alınması gerekmektedir. Bu amaçla pek çok yöntem kullanılmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir (Karip ve diğerleri; 2003, s.72-73):

- Öğrencilerin öğretimsel tercihlerini belirleme (zeka türlerinin, öğrenme stillerinin vb. belirlenmesi)
- Öğrenci tercihlerine göre öğretim yaklaşımlarını eşleştirme (grup çalışmaları, bireysel çalışmalar vb.)
- Etkinlik seçeneklerinin belirlenmesi
 - Bireyselleştirilmiş çalışma,
 - Bireysel özelliklere göre farklılaştırılmış materyaller,
 - Alternatif başarı değerlendirme metotları.

2.5.4 Planlama Etkinlikleri

Her sınıf toplumsal bir çevredir ve her sınıfın kendine özgü bir atmosferi vardır. Bazı sınıflar hareketli, bazıları neşeli, bazıları durgundur. Öğrencilerin öğrenmeleri bu çevre içinde gerçekleşir. Sınıf atmosferi sadece öğretmenleri değil, aynı zamanda öğrencinin tutumunu, kişiliğini, öğrenme güdüsünü ve hızını etkiler. Sınıf, sınıfın dışında ve içindeki nesne ve olayların tümünden etkilenir. Öğretmenlerin sınıf yönetme bilgi ve becerilerine sahip olmaları, bu etkenlerden daha az etkilenecek öğretimi yürütmelerini sağlayacaktır.

Öğretmen, yürüteceği öğretim etkinliklerini ders, ünite, konuların amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunur. Öğretmen dönem başında hazırlayacağı yıllık, ünite ve ders planları ile ne zaman, niçin, nasıl, hangi kaynakları araç-gereçleri kullanarak, hangi etkinlikleri gerçekleştireceğini belirler. Başarılı bir planlama öğretimin verimliliğini artırır.

Bunun yanında öğretmen öğretim yılı başlamadan önce bazı hazırlıklar yaparak, sorunların ortaya çıkmasını engelleyebilir. Bunlar :

1. Sınıf içi davranış kuralları, öğretmenin sınıftan beklentilerini belirlemek,
2. Öğrenciler hakkında mümkün olduğunca çok bilgi toplamak,
3. Öğretim malzemelerini kullanım kolaylığını sağlayacak şekilde düzenlemek ve yerleştirmek,

4. Öğretmen sınıfta nerde durursa dursun öğrencilerin tamamını görebilecek ve onları kontrol edebilecek bir şekilde öğretim etkinlikleri de dikkate alınarak sınıf düzenlenmelidir.
5. Okulun ve yönetmeliklerin kuralları olan, derse devam, devamsızlık, geç gelme ve sınavlar hakkındaki açıklamaları öğrencilere duyurmak,
6. Sınıf kurallarını velilere duyurmak,
7. Sınıf kuralları ve bunlara uymayan davranışların sonuçlarının neler olacağını sınıfta herkesin göreceği bir yere asarak öğrencilere duyurmak.

Öğretmenler, derse nasıl başlayacağını, nasıl bir yol izleneceğini, öğretim materyallerini nasıl kullanacaklarını, öğrencilerle nasıl iletişim kuracağını, sınıf içi ödevleri nasıl vereceğini, kontrol edeceğini düzelteceğini, hangi pekiştireçleri nasıl kullanacağını, öğretmen yöntem ve tekniklerini nerde nasıl kullanacağını ve dersi nasıl bitireceğini ve bir sonraki derste neler yapacağını gözden geçirmek ihtiyacıdır. Bu etkinliklerde bir yanlış planlama olduğunda öğrencilerde istenen ilgi ve öğrenme olmayacaktır.

Bir dersi öğretmek için öğretmenin hazırlık aşamasında dikkate alması önerilen etkinlikler aşağıda özetlenmiştir.

- Bütün öğretim materyalleri derse başlamadan önce hazırlanmalıdır.
- Materyallerin ne zaman nasıl kullanılacağı kararlaştırılmalıdır.
- Öğrencilere öğretilecek bilgi ve becerilerin birden fazla açıklama yolu planlanmalıdır.
- Öğrencilerin ders içinde ne kadar zaman sonra dikkatlerinin dağılacağı ve hareketlenecekleri önceden dikkate alınmalıdır. Konular arasındaki geçişlerde öğrenciyi motive edecek etkinlikler kullanılmalıdır.
- Öğretmen sınıfa zamanında girmelidir.
- Öğretmen amaçları açıklamalıdır.

Etkili bir öğretmen sınıfı başarıyla yönetir ve çok sayıda etkileşimin oluşmasına imkan verir. Bazı öğretmenler öğrenci gruplarını yönetmede her zaman diğerlerinden daha başarılıdır. Bunda hem öğretmenin kişisel yetenekleri, hem de öğretim bilgileri önemli rol oynar. Başarılı bir biçimde sınıflarını yöneten öğretmenlerin özellikleri şunlardır:

- Sürekli dikkatli olma: öğretmenin sınıfta ne olup bittiğinin sürekli olarak farkında olma kabiliyeti ve bunu öğrencilere hissettirme yeteneği,
- Birden fazla işi bir arada yapma: Öğretmen ders anlatırken, bir yandan öğrencilerin tepkisini ölçer, diğer yandan sorular sorar, zamanı kontrol eder, aynı zamanda kesitinde birden çok işi bir arada yapar.

- Geçişlerde düzgünlük: Bir etkinlikten diğerine geçerken, dikkati dağıtmadan, zamanı iyi kullanarak, gecikmesiz olarak geçebilmelidir.
- Ders hızını ayarlama: Öğretmen ders saatini ve konunun uzunluğunu ve gerçekleştirilecek amaçlarına dikkat ederek, ders hızını ayarlamalıdır.
- Grubu uyarma: Öğretmenin ders süresince, öğrencilerin dikkat ve ilgilerini kontrol altında tutma bilgi ve becerisi olmalıdır.
- Öğretim sorumluluğu: Öğretmenin, öğrencilerin ne kadar öğrendiğini bilme yeteneğine sahip olmalıdır.

Öğretmenlerde bu beceriler geliştikçe sınıfın başarısı yükselmektedir.

Bir dersi öğretirken dikkate alınması önerilen etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- Öğretmen konuya başlamadan önce öğrencilerin dikkati toplanmalıdır.
- Öğrencilerle göz teması kurularak ilgisi ve anlamının yeterliği anlaşılmalıdır.
- Bir derste verilecek olan konu iyi planlanmalıdır.
- Öğretmenin amacına bağlı olarak soru teknikleri kullanılmalıdır.
- Sınıfta kullanılan dil açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Ders sırasında verilecek aralar en az düzeyde tutulmalıdır.
- Sorunlar zamanında çözülmelidir.
- Öğretmen sınıfta hareketli, jest ve mimikler kullanarak öğretimi zevkli ve anlaşılır hale getirmelidir(Ünal, Ada; 2001,s.101-105).

2.5.5 Öğretim Yaşantısının Uygulanması

Öğretim yaşantısı, genel olarak, hazırlık,sunu, uygulama ve değerlendirme şeklinde sınıflandırılan dört aşamalı bir süreç içinde uygulanmaktadır.

Hazırlık: Bu aşamada öğrencilere öncelikle neleri niçin öğrenecekleri açıklanmalı ve gerekli araç gereçler sağlanarak sınıf derse uygun hale getirilmelidir. Ayrıca öğrencinin, derse ilişkin giriş davranışlarının saptanması başarılı bir hazırlık için öğretmenin özen göstermesi gereken bir unsurdur. Bu amaçla, öğretmen önceki derslerle ilişki kurarak, işlenecek konunun kapsamı ve amaçları konusunda öğrencilerine bilgi vermeli, o arada kısa sorularla ön bilgilerini pekiştirmeye çaba göstermelidir. Öğrencilerin giriş davranışlarının yeterli olup olmadığı, bu yolla test edilerek, ders planında gerekli değişiklikler yapılabilir.

Sunu: Bu aşamada, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre sınırlandırılan konunun takdimi yer alır. Konu, belirli bir düzen ve sistem bütünlüğü içinde sunulmalıdır. Öğretmen, dersin işlenmesinde seçilen yöntem ve teknikleri, konuyla ilgili kaynak, araç, gereçlerin

kullanımını, ayrıca öğrencilerden öğretim sürecinde beklediği davranışları ayrıntılı şekilde açıklamalıdır.

Uygulama: Uygulama aşamasında, öğretim yöntem ve amaçları konusunda sınıfta sağlanan görüş birliğinden hareketle, ders işlenir. Bu aşamada, öğretimin bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa doğru bir seyir izlemesine özen gösterilmelidir. Uygulama evresinde, en önemli etkinlik, öğrencilerin çözümleme ve bütünleştirme yeteneklerinin geliştirilmesidir. Bu amaçla olgular ve kavramların irdelenmesi, karşılaştırılması, öğrenilen bilgi ve deneyimlerin yeni durumlara transfer edilmesi, yorumlama gibi davranışların kazandırılmasına çaba gösterilmelidir. Böylece öğrenci çağrışım, bağlantı kurma ve derinleşme süreçleri içinde yoğunlaşarak, analitik ve eleştirel düşünme yeteneğini kazanabilir. Öğrenme sürecinde, öğretmenin görevi, öğrenciyi izlemek ve ona yardımcı olmaktır. Bunun için öğretmen uygun öğretim yöntemlerini seçmeli ve gerekli ölçüde tekrar yaptırarak öğrenilenlerin pekiştirilmesine çaba göstermelidir. Uygulama aşamasının sonuçlanması, öğrencide amaçlanan davranış değişikliğinin oluşmasına bağlıdır.

Değerlendirme: Değerlendirme, öğretim amaçlarına ne ölçüde ulaşıldığını belirlemeye dönük eylemleri içerir. Değerlendirme, öğretim yöntemine, sürece, sonuca, konuya, amaca göre farklı şekillerde yapılabilir. Ancak öğrenciden sağlıklı şekilde dönüt almayan bir değerlendirme etkinliğinin, beklenen yararı sağlayamayacağı açıktır. Bu anlamda sağlıklı bir değerlendirme etkinliği, öğrencinin iriş davranışları ile sonuç davranışları arasındaki değişimin niteliği ve yönünü yansıtmalıdır.

Değerlendirme, konunun özelliğine göre, soru-cevap yöntemi ile, kısa yanıtlı sınavlar veya örnek olay şeklinde verilen bir durumun tartışılması gibi farklı şekillerde yapılabilir(Aydın; 2000,s.65-66).

2.6 MATERYAL HAZIRLAMA

2.6.1 ÖĞRETİM MATERYALİ

2.6.1.1 Öğretim Materyali Nedir?

Son yıllarda öğretim teknolojisi yerine, öğretim tasarımı ve teknolojisi terimi daha çok kullanılan kavramdır (REISER 2001, s.54). Bu kavram iki boyutlu düşünüldüğünde birinci olarak öğretimin tasarlanması ve ikinci olarak öğretim hedefleri için araç ve materyalin kullanımını ifade eder.

Öğretim materyali genel olarak hedefleri gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanılarak yapılan ders sunum içeriklerini kapsar. Öğretim araçları, tebeşir ve kağıttan başlayarak

günümüzde bilgisayar ve ilişkili teknolojilere kadar basitten karmaşığa çeşitlilik gösterir. Materyal oluşturabilmek için araçlar gereklidir. Okul içi ve dışında olabilir. Radyo, televizyon gibi medya araçları öğretim amacıyla kullanılabilir. Yazı tahtası bir araçtır. Üzerinde tebeşirle yada tahta kalemle bir işlem, resim, grafik, yazı v.b oluşturulduğu zaman bir ders materyali haline gelir. Asetat kağıdı bir araçtır, bu asetat kağıdı üzerine hedefleri ve kazanımları gerçekleştirmek üzere bir işlem yapılması (bilgi yazılması, resim yapılması, problem çözülmesi v.b) ile tepegözde kullanılabilecek bir materyal ortaya çıkar (YANPAR, 2005, s. 9) Materyal hazırlama ve kullanma son yıllarda yapılan program değişikliklerinde en çok vurgulanan becerilerden birisidir. Materyal kullanma, öğrencilerin mümkün olduğunca daha fazla duyu organı ile öğrenmesini sağlar. Örneğin; görsel materyaller özellikle de diğer uyarıcılarla desteklenirse (ses, hareket v.b) son derece etkili olabilir. Özellikle eğitimde etkili dersler hazırlamak yada öğrencilerin oluşturmasını sağlamak zorundayız. Ayrıca hiçbir materyalden taviz verilemez, hepsi yerine göre etkilidir. Bazen bir kukla, bilgisayar sunumundan daha etkili öğrenmeyi sağlayabilir(YANPAR, 2005,s. 10).

Önemli olan araçları derste öğrencilerin kazanımlarını gerçekleştirmek üzere yaratıcı bir biçimde sentezlemek, bu sentezleri materyal hazırlama ve tasarım ilkelerini kullanarak geliştirmektir. Öğretim materyalleri, eğitimin niteliğini arttırmada önemli bir öğedir. Yanpar ve Yıldırım (1997) etkin olarak hazırlanan bazı öğretim materyallerinin öğretim ortamında öğretmenin gösterdiği tüm etkinlikleri (dikkat çekme, bilgiyi sunma, ipucu, katılım, alıştırma ve tekrar yaptırma, dönüt sağlama, düzeltme ve değerlendirme) gösterebileceğini belirtmektedirler. Öğretim materyalleri öğretmenin yerini alabilecek bir seçenek olmamakla birlikte, konuyu öğrencilerine aktarmalarında öğretmene adeta asistanlık yaparlar (Gündüz, Odabaşı; 2004).

Öğretmen araçları tanımalı, kullanma özelliklerini bilmelidir. Bunun yanında öğretimi tasarlama bilgisini işe koşarak etkili öğrenme materyalleri hazırlamalı yada öğrencilerin oluşturmasına rehberlik etmelidir(Yanpar, 2005,s. 10-11).

Bir derste en temel kullanılan materyal ders kitabı olarak bilinmektedir. Ancak günümüzde çeşitlilik kaçınılmazdır. Materyal öğretmene büyük kolaylık sağlar. Gelişmelerin hızlı olduğu günümüzde materyal oluşturmak kolaydır. Öğretmenlerin çoğu milli eğitimin gönderdiği bazı materyalleri kullanmakta kendileri yada öğrencileri aktif hale getirecek oluşumları az gerçekleştirmektedir. Öğretim materyallerini yeterli ve zengin kullanabilmek için özelliklerini bilmek, plan yapmak, öğrenme ilkelerini, gelişim psikolojisini vb. çok iyi bilmek gerekir. Öğrenen özellikleriyle beraber öğretim tasarımı ve teknolojisi sisteminde başlangıçta belirlenmesi gereken öğelerden birisi hedefler ve kazanımlardır.Özellikle hangi tür hedef ve

kazanımlar için hangi tür materyallerin kullanılabileceğini bilmek önemlidir. Ayrıca, öğrenenin öğreneceği bilginin yaşamında ne işe yarayacağını bilmesi gerekir. Hedef ve kazanımlar yol göstericidir. Hedef, öğretmenin dersine koyduğu cümle değil, öğrencini ders sonunda kazanması gereken kazanım olmalıdır. Hedefler öğrencilere kazandırılacak özellikleri, kazanımlar öğrenende eğitim süreci ve sonucunda oluşan performanslar şeklinde tanımlanabilir(Yanpar, 2005, s. 54)

Eğitimde hedef ve kazanım belirlenmesinin sebepleri;

- Öğrenenlerin niçin eğitim gördüklerini anlamaları,
- Öğretmenin derste rehberlik yapmasında dersle ilgili dikkate alacağı özellikleri bilmesi,
- Ders sürecindeki etkinlikler, yöntem ve tekniklerin seçimi,
- Derste kullanılacak medya ve materyallerin seçimi ve düzenlenmesi;
- Uygun değerlendirmeler yapmak, hedef ve kazanımları tespit içindir.

Hedef ve kazanım açık ve anlaşılır olmalı, öğrenene dönük ifade edilmeli, öğrenenin yapacaklarına ve kazanacaklarına işaret edilmeli ve değerlendirilebilmelidir. (Yanpar, 2005,s. 55).

2.6.1.2 Öğretim Materyali Hazırlama

Araştırmalar öğrencilerin teknoloji kullanımından doğacak başarılarında en güçlü etkenin, öğretmenlerin teknolojiyi kullanma becerisi olduğunu gösteriyor. Öğretmenlerin teknolojinin sadece nasıl kullanılacağını değil ne zaman ve niçin kullanılacağını da bilmesi gerekiyor (Vural, 2004:,s. 51). Öğretim materyallerinin öğretim ortamında farklı amaçlar için kullanıldığı bir gerçektir. Materyaller bazı öğretim ortamlarında öğretimde destekleyici amaçla kullanıldığı halde, bazı ortamlarda ise tamamen öğretmen rolü üstlenerek içeriği doğrudan öğrenciye aktarmaktadır (Yanpar, 2005,s. 108). Bazı öğretim materyalleri dikkati çekmek, bazıları alıştırmayı yaptırmak amacıyla, bilgilerin deşifre edilmesine veya geri kazanımlara yardımcı olacak şekilde hazırlanıp kullanılabilir. Amaca yönelik tasarlanmış ve geliştirilmiş öğretim materyalleri ve bunların etkili kullanımı, etkili öğretimin vazgeçilmez unsurlarıdır(Vural, 2004,s.52).

Öğretim materyallerinin hazırlanmasındaki ilkeler materyalin türüne göre değişmesine karşın, her türlü materyalin geliştirilmesinde göz önünde tutulacak temel ilkeler aşağıda belirtilmiştir(Yanpar, Şahin, Yıldırım; 1999,s.27), Bu ilkeler şunlardır:

- **Basit, sade ve anlaşılır olmalıdır.** Konuyu basitleştirebilen, anlaşılmasını kolaylaştıran ve gereksiz bilgiler bulundurmayan bir özellik taşımalıdır. Materyal fazla ayrıntılı olursa, öğrencilerin belleklerinde anlamlı kodlama yapmaları güçleşir.
- **Dersin hedef ve amaçlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalıdır. Materyal dersin hedefini desteklemelidir.** Hedefler kavrama düzeyinde ise, kullanılacak öğretim materyali öğrencinin konuyu kavradığını gösterecek etkinliklere işaret etmelidir. Hedefler uygulama düzeyinde ise, öğretim materyali öğrenciye uygulama yapma fırsatı tanımalıdır.
- **Dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalıdır.** Materyaller konunun ana hatlarını sunan, anlaşılması güç olabilecek konuları açıklayan, içeriği soyuttan somuta taşıyabilen ve görsel işitsel özellikler kullanarak anlaşılmayı kolaylaştıran türden olmalıdır.
- **Öğretim materyalinde kullanılan görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı, aşırı kullanılmamalıdır.** Amaca hizmet etmeyen ve gereğinden fazla kullanılan görsel-işitsel öğeler, öğrencinin dikkatini dağıtabilir ve öğrenme güdüsünü yok edebilir.
- **Öğretim materyali, öğrencinin pedagojik özelliklerine uygun olmalı ve öğrencinin gerçek hayatıyla tutarlılık göstermelidir.** Öğretim materyalinin içerdiği her türlü görsel-işitsel öğe, öğrencinin yakın çevresinde görebildiği ve anlamlandırabildiği gerçek nesneleri yansıtmalıdır. Materyal, öğrencinin bilişsel, fiziksel, sosyal ve duyuşsal hazır bulunuşluluk düzeyine uygun olmalıdır.
- **Öğrenciye alıştırma ve uygulama imkanı sağlamalıdır.** Her türlü öğretim materyali, mümkün olduğu ölçüde öğrencinin aktifliği ilkesine uygun olarak hazırlanmalıdır(Vural, 2004,s. 56-57).
- **Mümkün olduğunca gerçek hayatı yansıtmalıdır.** Öğretim ortamlarının düzenlenmesinin en temel amacı, gerçek hayatı sınıf ortamına taşıyabilmektir. Ancak, gerçek hayata ulaşamadığı durumlarda en yakın modeller seçilmelidir.Örneğin, kan dolaşımının gerçek olarak sınıf ortamında çocuğa gösterilmesi mümkün değildir. Fakat, hazırlanacak iyi bir kan dolaşımı modeli ile çocuk uygulamalı olarak kan dolaşımını kavrayabilir.
- **Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalıdır.** Öğretimsel materyallerin kullanımı, bazı öğrencilerin sahip olabileceği özel özelliklerden değil, her öğrencide

bulunduğuna inanılan ortak yeteneklerin ve özelliklerin kullanılmasını gerektirmelidir. Örneğin; bir bilgisayar yazılımı öğretim materyali olarak kullanılacak ise bütün öğrencilerin yazılımı kullanmaları için gerekli bilgisayar bilgisine ve becerisine sahip olması gerekir. Aksi takdirde, böyle bir materyal sadece bilgisayar kullanma becerisine sahip olan öğrenciler için etkin olacaktır. Sınıftaki öğrencilerin düzeyine ve bilgilerine göre yapıp kullanabilecekleri materyaller seçilmelidir. Bazılarının ya da çok azının bildiği durumlarda herkesin kullanılan materyali anlaması sağlanmalıdır (Yanpar; 2005, s. 157)

- **Materyaller sadece öğretmenin rahatlıkla kullanabildiği değil, öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalıdır.** Kullanımı çok karmaşık olan öğretim materyalleri öğrenciyi öğrenme ortamında pasif kılabilceği gibi, öğretim ortamını da öğretmen merkezli hale getirebilir. Öğretim materyali, öğrencinin yaratıcılık, problem çözme ve analitik düşünme gibi özelliklerini geliştirmelidir.
- **Zaman içinde tekrar kullanılacak materyaller dayanıklı hazırlanmalı, bir defalık kullanımlarda zarar görmemelidir.** Bazı öğrenciler, konuyu anlayabilmek için daha fazla örneğe ve tekrara ihtiyaç duyabilirler. Bu yüzden, öğretim materyalleri, öğrencinin ihtiyacına paralel olarak farklı zamanlarda ve sürelerde kullanılacak özellikte olmalıdır.
- **Hazırlanan öğretim materyalleri, gerektiği takdirde, kolaylıkla geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.** Kullanılan materyal içeriği mutlaka gerçek ve en güncel bilgileri içermelidir. Öğretim materyalleri, içerikte meydana gelen yenilikleri ve gelişmeleri yansıtabilen türde ve güncelleştirilebilir yapıda olmalıdır. Güncelleştirilmesi mümkün olmayan materyaller, öğretimsel olarak etkinliğini kaybeder(Vural, 2004,s. 56-57).
- **Materyalin hazırlama ve kullanım kılavuzları oluşturulmalıdır.** Bu ilke materyalin ayrıntılılığına göre değişir. Böylece daha sonra hazırlayıp kullanabilecekleri kalıcı bir doküman ortaya çıkmış olur (Yanpar; 2005, s. 158).

Öğretim materyalleri öğrenci için karşılaştırma, gözlem, sınıflama, hayal etme, hipotez kurma, eleştirme ve değerlendirme, yorumlama, karar verme, özetleme, problem çözme, proje ve incelemeler tasarlama gibi işlemleri geliştirmelidir. Öğretim materyalleri, öğretme-öğrenme sürecini oluşturan diğer unsurlardan bağımsız olarak düşünülemez. Öğretim materyallerinin seçimini etkileyen bir çok faktör vardır. Bunlar; öğretim hedefleri ve

kazanımlar, öğretim yöntemi, öğrenci özellikleri, öğretim ortamı, etkinlikler, araçların özellikleri, materyallerin tasarım özellikleri, öğretmen tutumları, becerileri, maliyet, zaman ve elde edebilirliktir. Bu faktörler öğretme-öğrenme sisteminin unsurları olup, karşılıklı etkileşim içindedirler (Yanpar; 2005, s. 159).

Öğretim materyallerinin seçiminde temel yaklaşım öğretim programlarındaki hedef ve davranışlara uygunluktur. Bu bir bakıma ‘amaç-arac’ ilişkisi olarak da belirtilmektedir. Bu ilişkide dile getirilmek istenen hedeflere uygun öğretim materyallerinin seçimidir. Farklı hedefler için farklı materyallerin seçilmesi ve kullanılması gerekir. Özellikle günlük planları hazırlarken öğretim materyallerinin hangi koşullarda nasıl kullanılacağı planda belirtilmelidir. Planlı yapılan bir seçim ve hazırlık öğretmenin sınıf içinde bu araçların da etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.

Öğretim materyallerini seçerken öğretim programında yer alan hedef-davranışların yanı sıra en önemli ölçüt öğrenciye göreliktir. Diğer bir anlatımla, öğrenci gereksinimlerine uygunluktur.

Buna göre;

- Öğrenci gurubunun özellikleri nelerdir?
- Öğrencinin bilgileri, yetenekleri, ilgileri ve güdülenmişlik düzeyleri nelerdir?
- Öğretmenin kendisi, öğrenci gereksinmelerine uygun mevcut öğretim materyallerinden ne derecede haberdardır?
- Öğrenci gereksinmelerine uygun materyal geliştirmede öğretmen ne derece yetkindir?
- Öğretmen uygun öğretim materyallerini geliştirmek için yeterli kaynaklara (insan gücü, uzman, para, alet edavat) sahip midir?(Demirel, Seferoğlu, Yağcı; 2003,s. 29).

Var olan hazır materyallerin seçimi gerek öğretmen gerekse öğrenene büyük kolaylık sağlar. Materyal seçiminde bazı faktörler McAlpine& Weston (1994) tarafından aşağıdaki sorular şeklinde ifade edilmektedir (Heinich; 2002, s.65).

- Eğitim programına uygun mu?
- Genel ve doğru mu?
- Kesin ve anlaşılır bir dil kullanılmış mı?
- Motive edip ilgi uyandırıyor mu?
- Öğrenen katılımını sağlıyor mu?
- Teknik kalitesi iyi mi?

- Etkili olduğuna dair kanıt var mı?
- Reklam ve önyargıdan uzak mı?
- Kullanımı ile ilgili kılavuzlar yada açıklamalar var mı?

2.6.1.3 Öğretim Materyali Tasarımı

Öğretim programlarında belirtilen hedeflere ulaşmada en hızlı ve etkin öğrenmeyi sağlayacak unsurların seçimi, düzenlenmesi gerekir. Herhangi bir öğretim materyali içerisinde kullanılan yazı, resim, grafik, hareket ve hatta renk gibi unsurlar öğrenme üzerinde etkilidir. Bu nedenle öğretim materyallerinin tasarımıından geliştirilmesine ve etkili kullanımına kadar sistematik bir sıranın izlenmesi yararlı olacaktır.

Doğru tasarlanmamış öğretim materyalleri ile çeşitli ekipmanlar sınıfta kullanıldığı zaman bu bir yenilik olarak sınıfın içindeki uygulamalara değişiklik getireceği için, bir süre öğrencilerin ilgisini çekip onları güdüleyebilir.

Ancak zaman içerisinde bu etki azalacak ve ilgi çekiciliğini kaybedecektir. Bu durumda, iyi tasarlanmamış öğretim materyalleri istenilen öğretim hedefine ulaşmada katkı sağlamadığı gibi zaman ve emek kaybına neden olabilir.

Doğru tasarlanmış bir öğretim materyalinin;

- Öğrenmeye yön verici;
- Öğrenmeyi kolaylaştırıcı;
- Araştırmaya yönlendirici;
- Öğrenme sürecini kısaltıcı özellikler taşıması gerektiği gibi öğrenciye iletilmek istenen bilgiye de tam, doğru ve anlaşılır bir şekilde iletmesi gereklidir.

Ayrıca iyi tasarlanmış bir öğretim materyali öğrencilerde estetik duygusunun gelişimini de desteklemelidir. Bu özelliği nedeniyle öğretim materyalleri tasarımında sanatsal unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Materyalde kullanılan her türlü unsur ne çok büyük, ne de çok küçük olmamalıdır. Bir bütünlük içinde olmalı, ne bir şey eklenebilmeli, ne de çıkartılabilmelidir. Objelerin yerleşiminden renklere kadar en küçük detay dikkate alınarak hazırlanmalıdır(Vural, 2004,s. 58-59).

İyi bir öğretim materyalinin özellikleri şunlardır:

- Tasarım ilkeleri dikkate alınarak tasarlanıp geliştirilmiş olmalıdır.
- Kolay kullanılabilir olmalıdır.
- İletilecek mesajı, tam ve doğru anlaşılacak şekilde ve en az çaba ile iletmelidir.

- Materyal içerisinde kullanılan her türlü görsel unsur ve objeler bir iç uyum içinde bulunmalıdır.
- Bütünlük içerisinde bulunmalıdır. Bütünde eklenecek ve çıkarılacak bir şey olmamalıdır.
- Kullanılan yazıların büyüklüğünden şekline, materyal üzerindeki objelerin yerleşiminden kullanılan renklere kadar gerekli en küçük detay bile dikkate alınarak hazırlanmış olmalıdır(Vural, 2004,s. 59).

Ders materyali geliştirmek gelişmiş güzel bir iş olmadığı için belirli aşamaların takip edilmesi gerekir. Bu aşamalar şunlardır:

1. Öğrencilere kazandırılması gereken hedefler ve kazanımlar belirlenir.
2. Etkinliklerde hangi içerik ve sürecin yer alacağı tasarlanır.
3. Hedef ve kazanımları gerçekleştirecek etkinlikler de yer alan materyaller hazırlanır.
4. Materyal tasarlama ve hazırlama ilkelerine göre materyal için gerekli araç gereçler belirlenir.
5. Araç gereçler materyal hazırlama ve tasarlama ilkelerine göre materyal oluşturulur.
6. Materyalin öğretim sürecinde uygulaması yapılır.
7. Uygulama sonuçları değerlendirilir ve geliştirilir.

Ders materyali geliştirme aşamaları incelendiğinde sistematik bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Ders süreci bütün olarak düşünülür ve materyal ona göre hazırlanır (Yanpar, 2005, s. 160)

Materyal tasarımı yapılırken uyulması ve takip edilmesi gereken kurallar vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Karmaşık bir kavramı küçük daha basit parçalara bölerek gösteriniz.
- Yabancı obje ya da yeni kavramlara eskiden bilinenlerle ilintili olarak gösteriniz.
- “ Ve son olarak”, “ önemli olan nokta” gibi ayırt edici, belirleyici geçişler kullanınız.
- Parlaklık, renk, doku, şekil ve büyüklük gibi öğeler algılamayı etkiler. Etkili ve bilinçli kullanılmaları gerekir.
- Alan ve kavramla ilgili bilgileri iletmek için ses kanalını kullanınız.

- Sözel olarak anlatılmaya çalışılan karmaşık mesajlar için kısa cümleler ve tekrarlar kullanınız.
- Görsel malzeme ile ses ögesinin aynı anda birlikte kullanılması çoğunlukla öğrenmeyi artırır.
- Mesaj ve bilginin gruplanması algılamayı kolaylaştırır. Bilgiyi haritalama yöntemlerini kullanınız.
- Önemli noktalar ve mesajlar, öğrencilerin algılama kapasiteleri ve hızları göz önünde bulundurularak birbiri ardından sıralanmalıdır.
- Aynı içeriğin ikinci sefer farklı formatta sunulması öğrenmeyi artırır.
- Demonstrasyon (gösteri) ya da görsel sunular sadece önemli noktaları kapsamalıdır.
- Görsel medya algılamayı olduğu kadar motivasyonu da etkiler.
- Altını çizme, büyük harf, ok gibi dikkati toplama ve yöneltme araçları kullanınız.
- Hedef kitlenin özellikleri görsel elemanların nasıl kullanacağını belirler (basit ya da kompleks, somut ya da soyut, bilgi yoğunluğu renk, canlandırma, sunu hızı)
- Basitleştirilmiş çizimler ve illüstrasyonlar fotoğraflardan daha etkili olabilir.
- Metin ve grafik öğelerinin bir arada kullanılma yüzdeleri önemlidir.
- Basit bir çizim iyi kullanılırsa detaylı çizim kadar etkili olabilir.
- Boş alanlar bırakmak algılamaya yardım eder.
- Dikkat çekici araçları genelde sol tarafa koyunuz.
- Metinlerin önemli kısımlarını bloklayınız
- Öğrencilerinizden kendileri için hazırlayacağınız materyallerde yardım isteyiniz.
- İnandırıcı, pozitif mesajlar faydalı olur.
- Koyu fon üzerine açık harflerin okunurluğu, açık fon üzerine koyu harflerden daha iyidir.
- Tasarımcı değilseniz şablon kullanmaya başlayınız.
- Tepegöz asetatları için 18 pt' dan küçük kullanmayınız(Vural, 2004,s. 61-63)

2.6.1.4 Öğretim Materyali Tasarım Öğeleri

Sınıfta yapılan öğretimin daha kalıcı ve etkili olması için mutlaka bir öğretim materyaliyle desteklenmesi gerekir. Öğretimi desteklemek için slaytlar, tepegöz saydamları, grafikler, diyagramlar, posterler, bülten tahtaları vs. kullanılabilir. Bu ve benzeri öğretim materyallerinin etkililiğini ve öğretim kalitesini arttırmak için bazı görsel tasarım ilke ve öğelerinin etkili ve doğru bir biçimde kullanılması gerekir. Görsel tasarım öğeleri çizgi, alan, şekil, doku ve renklerden meydana gelmektedir.

Çizgi, gözü belirli bir alana yada bir alan etrafında hareket ettirerek dikkatleri çeken tek boyutlu bir araçtır. Çizgilerin yatay, dikey veya eğik olarak kullanımı algılama üzerinde etkilidir. Çizgiler, yön ve hareketi temsil eder. Çizgiler, ayrıca, nesneleri bölmek ya da birleştirmek için de kullanılabilir(Yalın, 2000s. 87). Çizgiler üzerinde kurgu yapılabilecek temel yapı taşlarıdır. Yatay çizgiler objelerin genişliğini, dikey çizgiler yüksekliği artırıcı etki yapar. Eğik çizgiler ise objelerde dengesizlik etkisi yaratır. Arka planda yatay çizgilerin kullanıldığı bir çizimin ön planına dikey çizgiler yerleştirilirse dikkat çeker. Fotoğraf, grafik, şekil vb. unsurların yerleşiminde bu özelliklerden yararlanmak gerekir. Öğretim materyali üzerinde yaratılacak zıtlık daima dikkati çeker. Çevresine zıt olan her şey dikkat çeker(Vural, 2004,s. 64).

Şekil, bir yüzey üzerinde yaratılan iki boyutlu biçimlerdir. Farklı şekiller bir araya getirilerek anlamlı bir bütün oluşturulabilir. Bazı şekillerde mesajlar, herhangi bir iç detaya yer vermeden sadece silüet şeklinde iletebilir. Olağan dışı bir şekil, görseli ilginç hale getirerek dikkatleri çekebilir(Yalın, 2000s. 87).

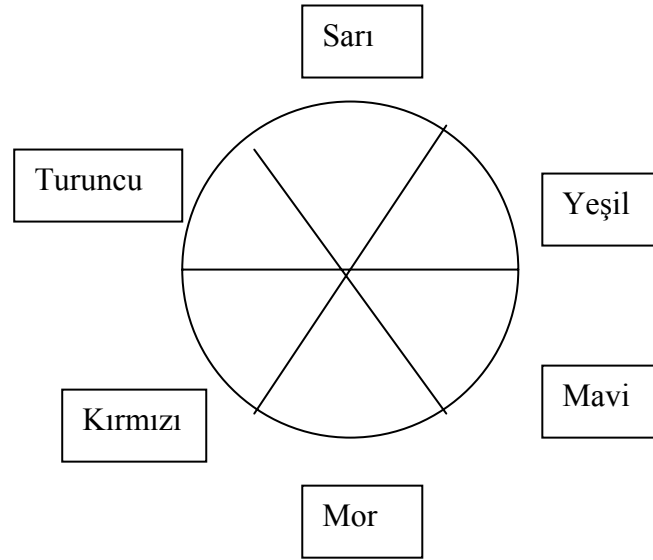
Alan, görsel bir materyalde alan, kapalı ya da açık alanlar olarak ikiye ayrılır. Örneğin bir bülten tahtasındaki resim, grafik, yazı gibi materyallerle doldurulmayana boş kısımlar açık alanlar, bu materyallerle doldurulan yerler de kapalı alanlardır. Boş alanlar genellikle, bir müziğin notaları arasındaki duraklamalar gibi toplam kompozisyonun bir parçası olarak kullanılır. Görsel öğeler ve kelimeler etrafında bırakılan boş alanlar kalabalık, karışık duygusuna engel olur. Boş ve kapalı alanlar dikkatlice kullanıldığında tasarım öğeleri etkili olur. Bu nedenle, bir tasarımda boş alanların dağılımı, görsel öğelerin yerleştirilmesi kadar önemlidir.

Araştırmalar sabit bir resim üzerinde gözün en fazla algıladığı bölümün % 41 ile sol köşe , en az algıladığı bölümün % 14 ile sağ alt köşe olduğunu göstermiştir. Vurgulamak istenen metin, şekil vb. sol üst köşeye yerleştirilmelidir. Ayrıntılar, detaylar da sağ alt köşeye yerleştirilmelidir (Vural, 2004, s. 63).

Doku, görsellerin çoğu iki boyutludur. Ancak, iki boyutlu görsellerde doku ya da gerçek materyallerin kullanımıyla üçüncü bir görünüş boyutu eklenebilir. Doku, üç boyutlu nesne ve materyallerin bir özelliğidir. Doku, renk gibi vurgulama, ayırma ya da bütünlüğü arttırmak amacıyla kullanılabilir(Yalın, 2000s. 87).

Doku, öğretim materyalinin hazırlanmasında kullanılacak malzemenin özelliğine bağlı olarak değişiklik göstereceği için, tasarımda en az değişkenlik gösteren elemandır. Asetat, renkli karton, kağıtlar vb, düz, pürüzlü, mat, parlak, saydam ve renkli malzemeler doku olabilir(Vural, 2004, s.66).

Renk, görsel materyallerde önemli bir unsur olmakla birlikte etkililiği bilinçli kullanılmasına bağlıdır. Bir renk, kendisini çevreleyen renkler dikkate alınmadıkça doğru olarak değerlendirilemez. Bir rengin diğer bir renkle ilişkisini daha iyi anlayabilmek için renk çemberi adı verilen bir diyagram geliştirilmiştir. Renk çemberinde en parlak renk çemberin üst tarafına, en koyu renk ise çemberin alt tarafına yerleştirilmiştir. Aradaki renkler parlak renkten koyu renge doğru sıralanır. Yan yana bulunan renkler sürekli birleştirilerek sonsuz sayıda renk oluşturulabilir.

Şekil 2.9 Renklerin Dağılımı

Kırmızı, sarı ve mavi ana renklerdir. Turuncu, mor ve yeşil ise ara renklerdir. Ara renkler ana renklerin karışımından meydana gelir. Kırmızı ve sarı renklerin karışımı turuncu, mavi ve sarı

renklerin karışımı yeşil, kırmızı ve mavi renklerin karışımı da mor rengi meydana getirir. Renk çemberinde birbirine bitişik olan renklere uyumlu renkler denilmektedir. Çember üzerinde tam karşı karşıya gelen renkler ise, tamamlayıcı ya da bütünleyici renkler olarak adlandırılır. Bütünleyici renkler yan yana geldiklerinde birbirlerinin etkisini arttırırlar ve en net biçimde görünürler. Uyumlu renkler ise, yan yana geldiklerinde birbirlerinin gücünü kırarak birbirlerini olduklarından daha zayıf gösterirler.

Buna göre, bir resimde zemin ile şekil arasında bir zıtlık aranıyorsa, şekil kendi rengini bütünleyen bir renk zemini üzerine yerleştirilebilir. Örneğin, eğer resim bir yaz manzarasıyla ilgili ise resim kırmızı bir fon üzerine yerleştirilebilir.

Bir diğer uygulama grafik alanı ile ilgilidir. Bir poster ya da bülten tahtası tasarlarken, örneğin, koyu mor bir fon üzerine sarı bir başlık, başlığın daha parlak ve net biçimde görünmesini sağlayacaktır.

Yapılan araştırmalarda, öğrencilerin kırmızı olarak gördüklerini daha uzun süre hatırladıkları bulunmuştur. Dolayısıyla, özellikle hatırlanması istenen materyaller için kırmızı renk kullanılmalıdır. Diğer yandan, mavi öğeler dikkatleri en az çeken öğelerdir.

Renklerle objeler olduğundan daha büyük , kontrast yaratıldığında ise daha küçük görülür. Dikkat çekmek için ön plandaki renklerin arka plan ile kontrast oluşturması gerekir. Ayrıca aynı materyal üzerinde üçten fazla renk kullanılmamalıdır. Bu gözün seçimini zorlaştırıp algılamayı etkileyecektir.

Kontrast \ zıtlık, çevresindekiyle zıtlık oluşturan tasarım elemanı da dikkat çeker. Konunun can alıcı bölümü zıtlık yaratılarak verilmelidir. Harflerin kullanımında şu kriterler göz önünde bulundurulmalıdır;

- Dekoratif amaçlı süslü yazılar yerine düz yazı biçimleri daha kolay algılanır.
- Küçük harflerle yazılan yazılar daha kolay okunur. Üç kelimeyi geçmeyen kısa başlık yazılarında büyük harf kullanılabilir.
- Harflerin rengi arka plan ile kontrast oluşturmali hatta altı çizilerek vurgulanabilmelidir.
- Büyüklüğü de okunabilirliği için önemlidir.

Harflerin kullanımındaki genel kurallar ise şöyledir;

- Her bir 3,5 m’lik görüş mesafesi için harflerin yüksekliği görüntüde 3,7 cm artmalıdır.
- Harflerin arası, göz kararı ile, sıkışık görünmeyecek şekilde kullanılmalıdır.
- Düz harflerin aralığı daha fazla olmalıdır.
- Yuvarlak harflerin aralığı daha az olmalıdır.

Bunun dışında satırlarda aynı şekilde ayarlanmalıdır. Çok yakın satırlar bulanıklık, çok uzun satırlar kopukluk yaratır. Satır araları küçük harf yüksekliğinin yarısı kadar alınabilir(Vural, 2004, s. 69-70).

2.6.1.5 Öğretim Materyali Tasarım İlkeleri

İlgi çekici ve etkili bir görsel materyal için bazı tasarım ilkeleri dikkate alınmalıdır. Bunlar; bütünlük, denge, vurgu, oran, ritim-sıralama, ahenk, grafik\ resim objeleri, metin objeleri, yapı.

Bütünlük: Bütünlük, bir görseli meydana getiren öğelerin bir bütün olarak görünmesini sağlayan, öğeler arasındaki ilişkidir. Sadece yazılı içeriği değil görsel sunumu da ilgilendirir. Görsel elemanlar ve bunların fonksiyonları arasındaki bütünlüğü oluşturur. Her bir görsel unsur, bir mesaj iletmedeki fonksiyonu göz önüne alınarak yerleştirilmelidir. Yararı olmayan hiçbir yazı, resim, şekil, grafik vb. unsurlar materyalde bulundurulmamalıdır. Bütünlük konuları, renkleri, şekilleri, çizgi tipi ve yönünü, ilişkili ve tekrar ederek sağlanabilir.

Denge: Görsel bir materyalde denge, materyalde bulunan öğelerin algılanan ağırlığı ile ilgilidir. Görsel materyallerde denge, öğelerin ağırlıkları yatay ve dikey eksenin her iki tarafında eşit olarak dağıtılması ile oluşturulur. İki türlü denge vardır: formal ve informal denge. Bir görsel merkezden ikiye bölündüğünde, tasarım her iki tarafa da birbirinin yansıması oluyorsa denge simetrik ya da formaldır. Bu tür bir denge statiktir.

İnformal denge asimetriktir. İnformal denge, daha dinamik ve daha çok dikkat çeken bir düzenlemedir. Ağırlık yaklaşık her iki tarafta da eşit olmakla beraber, her iki tarafta farklı öğeler kullanılır. Dengenin olmadığı bir görselde ise, öğeler birbiri üstüne ve bir tarafa yığılmış olarak görülür.

Vurgu: Görsel bir materyalde tek bir fikir ele alınsa dahi, bazen görsel içerisindeki bazı önemli öğelerin vurgulanması gerekir. Bu amaçla değişik teknikler kullanılabilir;

- Ok ve benzeri yön gösteren araçlar kullanmak,
- Önemli öğe için diğerlerinden daha parlak bir renk kullanmak
- Temel öğeyi diğerlerinden daha büyük yapmak,
- Vurgulamak istediğiniz maddeye dikkatleri çekmek için zemin ve şekil arasında kontrast oluşturmak,
- Diğer şekillerden farklı bir şekil kullanmak,
- Vurgulanacak öğeyi diğer öğelerin çakıştığı bir yere yerleştirmek(Yalın, 2000, s.91-92).

Oran: Objelerin büyüklüğü ile bağlantılıdır. Bir objenin diğer objeler ile arasındaki ilişkiye göre objenin büyük, orta, küçük, ağır, hafif olduğu duygusu yaratılabilir. Objelerin büyüklüğünün doğru olarak algılanabilmesi için tanıtık başka bir obje ile ölçeklendirilmesi gerekir.

Ritim-sıralama: Kompozisyonda özün bir objeden diğerine rahatça kayabilmesidir. Birbirinden kopuk olarak yerleştirilmiş tasarım elemanları arasında bağıntı zor kurulacağı için algılama istenilen düzeyde olmaz. Akışın görsel ve yazılı elemanları, izleyicinin dikkatini önemli ayrıntı ve kuramlara yönlendirecek şekilde sıralanmalıdır.

Grafik \ Resim Objeleri : Bilgiyi sunmak için grafikler kullanılabilir. Bu objeler ne çok soyut ne de çok gerçekçi olmalıdır. Aşına olunmayan objelerin büyüklüğünü göstermek için bir ölçek kullanılmalıdır. Rahatsız edici arka alan kullanılmamalı, eğer derinlik hissi yaratmak önemli ise, ön zeminde başka bir obje kullanarak bu sağlanabilir. Kalın ve düzgün bir yazı tipi kullanılmalı, karmaşık grafikler küçük parçalara bölünerek sunulmalıdır. Grafikler ilişkili metinlerle beraber sunulmalıdır.

Metin Objeleri : Aynı görüntüde farklı yazı tipleri kullanılmamalı, bir noktaya dikkat çekmek için yan, kalın, renkli ve altı çizili yazı tipi kullanılmalıdır. Sadece gerektiğinde büyük harf kullanılmalı, başlık görüntünün ortasına yerleştirilmelidir(Vural; 2004,s.72-74).

2.7 ÖĞRETİM MATERYALLERİ ve SINIFLANDIRILMASI

2.7.1 Öğretim Araçları ve Sınıflandırılması

Öğrencileri derse motive etmenin ve sunuların kolay anlaşılabilirliğini sağlamanın en iyi yolu birden fazla duyu organına hitap eden eğitim araçlarını kullanmaktır. Öğretim araçları kullanılmak yoluyla ders programlarında bulunan bazı konuları , olayları, iş ve işlemleri gerçek boyutları ile öğrencilerin gözleri önüne sermek ve öğretimin zamanını kısaltmak mümkündür.

Öğretim teknolojisinin gelişimi ile öğretimde kullanılan araç gereçler çeşitlenmiştir. Öğretimde kullanılan araç gereçler hitap ettikleri duyu organına göre; görsel araç-gereçler, işitsel araç-gereçler, görsel-işitsel araç-gereçler olmak üzere üç grup altında sınıflandırılabilir (Koşar ve diğerleri; 2005,s.51-52).

A- GÖRSEL ARAÇ GEREÇLER

KİTAPLAR

- Ders kitapları,
- Öğretmen Kitapları,

- Yardımcı kitaplar
- Ünite el kitabı,
- Alıştırma ve test kitapları
- Kaynak kitaplar
- Deney kitapları,
- Ansiklopediler,
- Sözlükler,
- Hikaye kitapları,
- Romanlar

GAZETELER-DERGİLER

YAZI TAHTASI-PANOLAR

- Yazı tahtası-Kara-Yeşil Tahta
- Çok amaçlı tahta
- Elektronik tahta
- Döner levha
- Bülten tahtası
 - o Pazen- Kumaş tahta
 - o Manyetik tahta,
 - o Kağıtlı tahta

PANOLAR

RESİMLER

FOTOĞRAFLAR

LEVHALAR

ŞERİTLER

AFİŞLER

GRAFİKLER

ŞEMALAR

HARİTALAR

GERÇEK EŞYALAR

MODELLER-KESİTLER-NUMUNELER

PROJEKTÖRLÜ ARAÇLAR

- o Tepegöz projektörü
- o Slayt\ Diya projektörü

- o Opak projektörü
- o Datashow
- o Projeksiyon makinesi
- o Film şeridi projektörü

B- İŞİTSEL ARAÇ-GEREÇLER

Radyo

Teyp- ses bantları

Pikap- plaklar

Ses CD' leri

C-GÖRSEL-İŞİTSEL ARAÇ GEREÇLER

Film makinesi ve hareketli filmler

Kapalı devre televizyon

Kamera

Video

Kuklalar

2.7.2. MATERYAL TÜRLERİ

2.7.2.1 Görsel Araç-Gereçler

Bazı öğrencilerin görsel betimlemeler yoluyla daha kolay öğrendikleri bilinmektedir. Hatta sözel yolla daha kolay öğrenen öğrenciler bile bazı kavramları öğrenmede görsel desteğe ihtiyaç duymaktadır. Görsel öğeler;

- Öğrenen bireylerin dikkatini çekerek onları güdüler,
- Onların dikkatini canlı tutar,
- Duygusal tepkiler vermelerini sağlar,
- Kavramaları somutlaştırır,
- Anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir,
- Şekiller yoluyla bilginin düzenlenmesini ve alınmasını kolaylaştırır,
- Bir kavramla ilgili öğeler arasındaki ilişkileri örgüt şemaları ve akış şemaları yoluyla kolayca verebilir,
- Bazı öğrencilerin görsel öğelerle kaçırmaları olası bir takım noktaları anlama şansı verebilir(Demirel, Seferoğlu ve Yağcı; 2003,s.30)

2.7.2.2 Kitaplar

Kitaplar, gerek öğretmen gerekse öğrenciler tarafından eğitim sürecinde vazgeçilmez öğretim araçları olarak sınıfta en fazla kullanılan temel görsel öğretim araçlarının başında yer alır. Kitap, okunmak için tasarlanmış, kolay taşınabilmesi için hafif ve dayanıklı malzemelerden üretilmiş, belirli yazılı metinler sayfasından oluşmuş görsel bir materyaldir. Eğitimde kitap kullanmanın amacı, bilgiyi duyurmak, aktarmak, yorumlamak, korumaktır.

Öğretmenler kitaplardan, öğretim programı doğrultusunda uygun içerik belirleme, sınıfa konularla ilgili örnek getirme gibi ihtiyaçlarını karşılamak için yararlanırlarken öğrenciler ders saatleri dışında eksiklerini tamamlama, ödevlerini hazırlama, öğrendiklerini pekiştirme, tekrar yapma gibi ihtiyaçlarını, karşılayabilmek için yararlanmaktadır.

Ders kitabı, belirli bir dersin öğretimi amacıyla, içeriği öğretim programına uygun ve belirli düzeydeki öğrencilere yönelik olarak yazılmış, MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından kabul edilmiş ve Tebliğler Dergisinde yayınlanmış olmalıdır.

Ders kitapları her düzeydeki eğitim-öğretim etkinliklerinde yaygın olarak kullanılan materyallerdir. Bu nedenle, özellikle öğrencinin ders dışında çalışmaya isteklendirilmesi bakımından kitabın; yazı genişliği, sayfa yapısı, renk, resim, çizim, cilt, kapak vb. biçimsel özellikleri yanında içerik açısından da uygun özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Öğretim etkinliklerinde ders kitabının kullanılmasının nedenleri;

1. **Organizasyon:** ders kitapları eğitim programında yer alan hedefleri gerçekleştirecek içeriği aktarmak üzere hazırlanmıştır. Etkinliklerin bir sıra ve düzen içinde yürütülmesine yardımcı olmaktadır.
2. **Ders kitabı, bir öğretim aracıdır:** Öğretimde en yaygın olarak kullanılan ana kaynak, hatta bir çok durumlarda tek öğretim materyalidir.
3. **Rahatlık:** Takip edilmesi, ödevlendirilmesi vs. kolaydır.
4. **Öğrenci Değerlendirmesi:** Ders kitabı öğrenci için gerekli bilginin özünü içerir. Öğrenci ve öğretmen açısından tartışılmaz bir değerlendirme kriteri oluşturur.

Ders kitabının yararları şunlardır:

- Ekonomiktir,
- Bireysel öğrenmeye elverişlidir.
- Öğrenmeyi yapısallaştırır.
- Başka araçlarla birlikte kullanılabilir.
- Belli bir konuda herkesin anlayabileceği, bir örnek ve ortak bilgi kaynağı oluşturur.

- Çok miktarda bilgiyi etkili bir şekilde sunabilirler.
- Üniteler ve konular belli bir sıra ve düzene göre hazırlandıkları için, dersin planı kitabın akışına göre hazırlanabilir.
- Öğretim ilkelerine göre hazırlandığında öğrencileri derse ve konuya motive edebilir.
- Ünitelerin içine ve sonuna gerekli sorular yerleştirilirse, öğrenmeyi pekiştirir.

Ders kitabının bazı sınırlılıkları da mevcuttur.Bunlar ;

- İçerdiği bilgiler kısa bir süre içerisinde eskiyerek kullanılmaz hale gelebilir.
- Sınıfta öğretmen tarafından tek kaynak olarak kabul edilirse, diğer görsel işitsel araçların kullanımını ihmal edebilir.
- Nitelikli bir ders kitabının seçimi zordur zaman alır.
- Bilgiyi ana hatlarıyla ve yüzeysel olarak sunarlar.
- Öğretimi kendi etrafında koşullandırır.
- Kitaba sıkı bağlılık v sürekli olarak seçilen kitabın izlenmesi,alan yazılan daha başak değerli kitapların gözden kaçmasına yol açabilir.özellikle tek kitap kullanılması bilgilerin kavranmasına değil ezberlenmesine yol açar.
- Dar alanda bir çok kavramı bir arada verir.

Günümüzde ders kitabı gereksinimini karşılamak düşüncesiyle çok sayıda kitap basılmaktadır. Bir çok kişi ve kurum bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Bir branşla ilgili onlarca ders kitabı bulunmaktadır. Bu açıdan ders kitabı seçimi üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Ders kitabı seçiminde dikkat edilmesi gereken özelliklerden bazıları şunlardır:

- Ders kitabının içeriğinin belirlenmesinde dikkate alınması gereken temel ölçüt bakanlık tarafından yetkilendirilmiş uzmanlar tarafından hazırlanmış eğitim programı olmalıdır.
- Kuru bilgilerle dolu olmamalı, bilimsel bilgiler içermelidir.
- Hedef kitlenin gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.
- Günlük yaşamla bağlantısı rahatlıkla kurulabilecek işlevsel ve güncel bilgiler ve örnekler verilmelidir.
- Sade bir dil kullanılmalı, soyut ifadeler yerine somut ve güncel bilgiler yer almalıdır.
- Görselliği pekiştirecek ve öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun kaliteli resim, grafik, tablo vb. destekleyici etmenlere geniş yer verilmelidir.
- Dizgisi, baskısı, yazı karakteri estetik ve kaliteli olmalıdır.

- İçerik ğrenme-öğretme ilkeleriyle tutarlı bir sıra ve düzen içerisinde verilmelidir.
- Öğrencinin kendi kendine öğrenmesi için fırsatlar sunabilmelidir.
- Farklı özelliklere sahip değişik soru örneklerine yer verilmelidir. Bilgi düzeyini içeren sorular yanında, kavrama ve uygulamayı ölçen sorular da yer almalıdır.
- Öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmesini sağlamalı ve daha fazla okumaya gdlemelidir.
- Gereksiz tekrar, karmaşık ve soyut ifadelerden oluşan metinler olamamalıdır(Koşar ve diğerleri; 2005,s.53-58)

2.7.2.3 Öğretmen kitabı

Öğretmene dersi nasıl işleyeceği konusunda hazır bilgiler veren bir başvuru kitabıdır(Vural; 2004,s.93). Bir ğretmen kitabında şu alt bölümler yer alabilir:

- Ders kitabının nasıl kullanılacağına ilişkin özel bilgiler,
- Her üniteye ilişkin özel bilgiler,
- nite düzeyinde belli başlı kavramların açıklanması,
- Asıl kitapta bulunmayan sorular, değişik problemler, örnekler, çözüm yolları,
- Sınıf dışı öğrenme gibi değişik etkinlikler için yol gösterme,
- Konuya yaklaşımda yararlı olabilecek değişik araçlar, gereçler ve teknikler için ek bilgi,
- Bazı değerlendirme soruları,
- Uygulama yapabilmeleri için özel gösteri bilgileri,
- Yararlanılabilecek diğer kaynaklar(Koşar ve diğerleri; 2005,s.58-59).

2.7.2.4 Yardımcı ve alıştırma test kitapları

Öğrencilerin sınıfta ve evde kullanabilecekleri kaynak kitaplardır(Vural; 2004,s.93).

2.7.2.5 Dergiler

Eğitim alanında hazırlanan dergiler, ders kitaplarındaki bilgileri zenginleştirici, ünitelere göre pekiştirici ek bilgiler içeren, resimli görsel öğeleri ağır basan periyodik olarak yayımlanan görsel ğretim gereçleridir. Dergiler, ğrencilerin ders dışındaki çalışma ve hazırlıklarına yardımcı olması düşüncesiyle hazırlanmasına karşın bir çok ğretmen tarafından ders içi yardımcı materyal olarak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Dergilerin düzeyi arttıka içerik ve nitelikleri de değişir (Koşar ve diğerleri; 2005,s.59).

2.7.2.6 Yazı tahtası

Öğretmenin verdiği sözel mesajların görsel hale gelmesini sağlayan bir araçtır. Renkli tebeşirler ile çizilen şekiller, resimler ve diyagramlar öğrenmeyi somut halde görselleştirir(Vural; 2004,s.94). Yazı tahtalarının yararları olduğu gibi sınırlılıkları da mevcuttur yazı tahtasının yararları şunlardır:

- Yeni terminolojiyi tanıtmak,
- Bir göreve ve işe ilişkin işlem basamaklarını göstermek,
- Konuları ana hatlarıyla özet olarak vermek,
- Yazım ve çizim işlemleri için tekrar tekrar kullanmak,
- Geniş bir yazı alanı sunar.

Yazı tahtasının sınırlılıkları ise şöyledir:

- Kullanıcının sırtını sınıfa dönmesi nedeniyle sınıfla iletişim azalabilir.
- Uzun yazmak ve çok sık kullanmak öğretmen için yorucu olabilir.
- Sürekli yazı yazmak durumunda kalan öğrencilerde monotonluğa yol açar.
- Zaman planlamasına uyumu güçleştirir.

Öğretmenler yazı tahtasını kullanırken dikkatli olmalıdırlar. Tahtada sadece gerekli bilgiler bulundurulmalıdır. Sınıfla iletişimi koparmamak için yazarken öğrenciye dönük yazılmalıdır. Yazılar boşluklara geliş güzel yazılmamalı belli bir düzen olmalıdır(Koşar ve diğerleri; 2005,s.61-62).

2.7.2.7 Çok amaçlı tahta

Silinebilen boyalı kalemelerin kullanıldığı tahtalardır. Projeksiyon cihazları için görüntü perdesi olarak yararlanılabilir. Çok amaçlı tahtaların toz sorunu yoktur ve daha çok renkli kalem kullanma imkanı vardır (Vural; 2004,s.94).

2.7.2.8 Bülten Tahtası

Motivasyon, öğretim ve dekoratif amaçlı kullanılırlar. Öğrencilerin çalışmalarını sergilemek için uygundur. Duyuru yapmak amacıyla kullanılabilir. Ayrıca yeni başlanacak konuların veya etkinliklerin planını vermede kullanılabileceği gibi bitmiş konuların özetini vermede de kullanılabilir. Bülten tahtasının sınırlılığı; materyal dikkat çekecek, temiz ve düzenli bir biçimde hazırlanmazsa etkili mesaj veremez. Bülten tahtasının istenen işlevi görmesi için, mesajı alacak kişilerin rahatça göreceği gelip geçtikleri bir yere konulmalıdır. Temiz ve düzenli bir şekilde hazırlanmalı, sade ve açık olarak düzenlenmelidir(Koşar ve diğerleri; 2005,s.64).

2.7.2.9 Resimler

En ucuz ve en kolay temin edilebilecek görsel materyallerdir. Resimler seçilirken amaca uygun resimler seçilmelidir. Resimler sade ve anlaşılır olmalı gereksiz ayrıntılarla kafa karıştırmamalıdır.

2.7.3Projektörler

2.7.3.1 Tepegöz ve Tepegöz Yansılar

Saydam bir madde üzerindeki yazı resim vb. şeyleri büyüterek bir ekrana yansıtan araçlara tepegöz denir. Tepegöz öğrenciyle yüz yüze iletişim sağlar. Öğretmen öğretim sırasında öğrencileri gözlemleme, öğrencilerle göz teması kurma ya da sorular yoluyla doğrudan etkileşim kurma olanağı bulur. Tepegöz yardımıyla bir çok değişik materyalin görüntüsü yansıtılabilir. Ayrıca tepegöz saydamları öğretmen ve öğrenciler tarafından kolayca hazırlanabilir. Sınırlılıkları ise; önceden hazırlık yapmayı gerektirir. Sunumun etkililiği için iyi planlanması ve hazırlanması gerekir.

Tepegöz yansılar, bir sunucu tarafından bir ekrana yansıtmak amacıyla bir tepegözde kullanılan geniş boyutlu slaytlardır. Yansılar da diğer öğretim materyallerinin hazırlanması ve kullanılmasında olduğu gibi bir planlama yapmayı gerektirir. Bu yüzden bir kontrol listesini gözden geçirmenin sayısız yararları vardır.

- Sunucunun hitap ettiği kitlenin özellikleri nelerdir?
- Yansılar hangi hedef davranışların gerçekleşmesine yarayacak veya hangi amaca hizmet edecek?
- Bir içerik planı hazırlandı mı?
- Yansılar amaçlara ulaşmada uygun materyaller mi? Başka materyallerle birlikte kullanımı daha etkili sonuçlar yaratabilir mi?
- Her yansı ile ilgili olarak bir içerik düzenlemesi yapıldı mı?(Demirel, Seferoğlu, Yağcı; 2003, s.48)

2.7.3.2 Yansılar hazırlanması

Tepegöz saydamları, bilgisayar ile ya da doğrudan elle hazırlanabilir. Elle saydam hazırlama yönteminde çeşitli yazı ve boya kalemleri ile yapışkan renkli saydam materyaller kullanılır.

Tepegöz saydamları termal kopya ve fotokopi makineleri ile de üretilebilir. Her iki işlemde de saydam üzerine kopyalanacak materyal önceden bir kağıt üzerine hazırlanır ve bu makineler kullanılarak ısıya duyarlı özel saydamlara kopyalanır.

Günümüzde saydamlar genelde bilgisayarlardan yararlanarak hazırlanmaktadır. Herhangi bir kelime işlemci ya da grafik programı ile orijinal hazırlanarak doğrudan yazıcıdan saydam üzerine çıktısı alınır ya da bir kağıda bastırılarak fotokopi yoluyla hazırlanır(Yalın; 2000, s.102-103).

2.7.3.3 Yansılarının Tasarımı

Yansılarının hazırlanma yöntemi ne olursa olsun, yansılarının hazırlarken uyulması gereken bazı kuralları vardır.

- Yansılarının yatay biçimde hazırlanması yansıtılacak materyalin en iyi şekilde görüntülenmesini sağlar. Tepegöz ekranları genelde yatay pozisyonlar için daha uygundur. Yansının dikey biçimde kullanıldığı durumlarda izleyicinin yansının alt tarafını görememesi söz konusu olabilir.
- Yansılarda görsel düşünceler yer almalıdır. Şemalar, şekiller, çizelgeler ve grafikler ana konuyla bütünleştirilmelidir.
- Bir yansıda sadece bir kavram veya sınırlandırılmış konular verilmeye çalışılmalıdır. bir yansıda birçok kavramı vermeye çalışmak karışıklığa yol açabilir. Bu yüzden de yansılar yapmaları gereken etkiyi gerçekleştiremezler.
- Laf kalabalığı yapılmamalıdır. Mümkün olan en az düzeyde metin kullanılmalıdır. Bir satırda 6 sözcük ve her yansıda 6 veya daha az sayıda satır yer almalıdır.
- Anahtar sözcükler izleyicilerin önemli noktaları anlamalarını ve akılda tutmalarını sağlar. Genelde yansının üst kısmında yer alan başlıklar en çok etkiyi sağlamaktadır.
- Metinlerin yazı tipi, yazı tipi büyüklüğü ve kalınlığı vb. özellikleri açısından okunabilir olmaları önemlidir. Genel olarak önerilen yazı tipi büyüklüğü 18 puntodur.
- Ayrıca metindeki satırlar arasında yeterli bir boşluk olmalıdır(Demirel, Seferoğlu, Yağcı; 2003, s.52-53).
- Projektör üzerinde saydam materyalin konulduğu alan genelde yaklaşık 25X 25 cm, standart tepegöz saydamları ise 21 X 29 cm boyutundadır. Bu ölçü, saydamların yansıtılan alanı tam kaplamadığı anlamına gelir. Yaklaşık 4 cm'lik kapsanmayan boş alan, özellikle renkli saydamlar kullanırken, ekranda izleyenlerin dikkatlerini dağıtabilecek geniş bir ışık şeridinin oluşmasına neden olur. Bu problem çerçevelenerek giderilebilir. Ayrıca, sunuda öğretmene yardımcı olabilecek saydamla ilgili notlar, bu çerçeveler üzerine yazılabilir.

- Eğer bir kavram ya da fikirle ilgili çok miktarda bilgi vermek gerekiyorsa bu bilgilerin hepsini tek bir saydamda vermek yerine, iki, üç ya da daha fazla saydam kullanılmalıdır. Aynı şekilde, karmaşık bir resim, şekil ve grafik türü görsel, bir temel saydam üzerine aşamalı olarak yeni saydamlar ekleyerek sunulmalıdır. Bu, konunun basitten karmaşığa giden bir biçimde verilmesini sağlar. Ayrıca, yeni saydamlarda renk kullanımı, izleyenlerin dikkatlerini bir merkezde toplamınıza yardımcı olur.
- İzleyenlerin dikkatlerini çekmek açısından renkli görseller kullanılabilir. Ancak, yansıtılan görsellerde zemin ile şekil arasında zıtlık olmasına dikkat edilmelidir.

Tepegöz projektörü çok yönlü bir araç olmakla birlikte öğretmene yardımcı bir araçtır. Ancak aşırı kullanılarak öğretmenin yerini almamalıdır. Tepegözden sadece anahtar bilgiler için yararlanılmalıdır. Perde izleyicilerin rahatça görebilecekleri bir yere yerleştirilmelidir. Sunum yapılırken tepegözün yanında durulmalı sınıf içerisinde gezinilmemelidir(Yalın; 2000,s. 103-110).

2.7.3.4 Slayt Projektörü

Slaytları görüntülü olarak yansıtmak amacıyla özel olarak tasarlanmış araca slayt projektörü denir. Slaytlar ise; hareketsiz fotoğraflardan meydana gelmiş eğitim araçlarıdır. Slaytlar genellikle iki yol izlenerek hazırlanır. Bunların birincisi aydınlatıcı kağıda elle yazılan veya çizilenlerin fotokopi ile küçültülerek elde edilen görüntülü saydamların ölçülerine göre kesilip slayt çerçevelere yerleştirilmesi ile slayt hazırlamaktır. İkinci yöntemde ise, slaytlar görüntüde yer alması istenen obje veya objelerin fotoğraflarını çekip, slayt görüntüsü elde etmek için gerekli işlemlerden geçirildikten sonra elde edilen filmleri slayt çerçevelerine yerleştirmek suretiyle hazırlanır. Kullanımda kolaylık sağlaması için slaytlara sıra numarası verilmelidir

Slayt projektörü kullanmanın yararları;

- Bir sürecin aşamalar halinde öğretilmesini sağlar.
- Küçük ve büyük grup eğitimleri için kullanışlıdır.
- Küçük cisimlerin büyük olarak, orijinal nesnelerin gerçek görüntü ve doğal renkleriyle incelenmesine imkan sağlar.
- Üretilmesi ucuz ve kolaydır.
- Slaytlar istendiğinde çoğaltılabilir, koleksiyon yapılabilir.
- Yansıtma hızı öğrenme grubuna göre ayarlanabilir.

- Slaytlar yeniden düzenlenip, yenileri eklenebilir ve güncelleştirilebilir(Koşar ve diğerleri; 2005,s.81-85).

Slayt projektörünün yararları yanında bazı dezavantajları da vardır. Bunlar ;

- Fotoğraf becerisi gerektirir.
- Sunu sırasında ortamın iyi karartılmış olması gerekir.
- Zaman alıcıdır.
- Kullanımı sırasında öğrencilerle göz teması kesilir.
- İlgi çekici şeyler gösterilmezse öğrencilerin dikkati dağılabilir(Yalın; 2000,s. 112).

Sunu, konuyu özetleyen ve hedefleri gösteren bir başlıkla başlamalıdır. Slayt programının süresi 20 dakikayı geçmemelidir.

2.7.3.5 Film şeridi projektörü

Tümü bir anda gösterilmek üzere arka arkaya sıralanmış bir dizi hareketsiz resimlerden oluşan rulo filmi ekrana yansıtır (Vural; 2004, s.95).

2.7.3.6 Opak Projektörü

Fotoğraf, resim, kitap sayfası gibi şeffaf olmayan materyalleri ekrana yansıtmaya yarayan araca denir.

2.7.3.7 Video Projektörü

Bu projektörler bilgisayara bağlanarak, bilgisayar ekranındaki görüntüleri projektör aracılığıyla ekrana yansıtır.İş ve eğitim alanında kullanımı hızla artmaktadır.

2.7.3.8 Data Show (LCDplate=Liquid-Crystal Display)

Video projektörlerin pahalı olmasından dolayı, onların işlevini yerine getiren ve tepegözle birlikte çalışan bir araçtır.Video projektörleri kadar iyi değildir.

2.7.3.9 Konferans Projektörleri

Pek yaygın olmayan projektördür. Çok yeni bir araçtır.Pahalıdır. Bu araç iki farklı yerde kablolarla birbirine bağlanarak çalışmaktadır.Aynı anda iki farklı yere sunumlar yapmak amacıyla kullanılır.

2.7.3.10 Gerçek Eşyalar, Modeller Ve Yansıtılmayan Görseller

En iyi öğrenme gerçek eşyalarla etkileşim sonucu gerçekleşir. Gerçek eşyalar, öğrencilere somut ve kalıcı öğrenmeler sağlar, öğrenilenlerin genellemesini kolaylaştırır ve her bireyin kendi yeteneği ölçüsünde bireysel olarak eğitim görmesine yardım eder.

Ancak; gerek eşyalar bazen sınıf ortamına getirilemeyecek kadar büyük, gözlenemeyecek kadar küçük, satın alınamayacak kadar pahalı olabilir. Bu durumda, model ya da resim, şema, grafik gibi görsel materyalleri kullanmak gerekir.

Modeller, gerçek eşyanın üç boyutlu temsilleridir. Modeller, asıl cisimden daha büyük, daha küçük olabildiği gibi temsil ettiği gerçek eşya ile aynı büyüklükte ve yapıda olabilir.

Gerçek eşyalar ve modeller, mesajların sunulmasında üçüncü boyut, şekil, iç yapı, renk ve uygulamanın önemli olduğu durumlarda kullanılır. Bunlar önemli değilse, resim ve grafik materyaller de etkili olarak kullanılabilir. Bazen gerçek eşyalar iletilmek istenen mesajı ve anlaşılmayı zorlaştırır. Gerçeğe yakın bir görseldeki ayrıntılar öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına, konu dışı ayrıntılar üzerinde yoğunlaşmasına neden olur.

Genel olarak, modeller ve gerçek eşyalar iletişim açısından üçüncü boyut ve uygulama önemli olduğu zaman kullanılabilir. Mesajla doğrudan ilgisi olmayan detaylar etkili iletişimi engelleyebilir. Görsel materyaller ise;

- Karşılaştırma yapmak,
- Önemli noktaları vurgulamak,
- Kavramları açıklamak,
- İstatistik ve diğer verileri daha anlaşılır kılmak,
- Nesneleri açıkça görebilmek için büyütme ya da küçültme,
- Grubun dikkatini çekmek,
- Sözle mesajı desteklemek,
- Zihinde canlandırılması güç şeyleri görselleştirmek,
- Bir noktayı açıklığa kavuşturmak,
- Değişiklikten, çeşitlilikten yararlanmak,
- İlişkileri, kural ya da formülleri göstermek amacıyla kullanılabilir (Yalın; 2000, s.94).

2.7.4 İşitsel Araç Gereçler

2.7.4.1 Radyo

Kulağa hitap eden ve büyük insan kitlelerini etkileyen bir iletişim aracıdır.

Radyo, öğretimde sınıf içinde pek kullanılmamaktadır. Buna karşın Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dersler için hazırlanmış programlar mevcut olup, okul radyosu saatinde yayınlanmaktadır(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s100).

2.7.4.2Pikaplar ve Plâklar

Son zamanlarda önemini kaybeden işitsel araçlardır. Diğer bir açıdan da plaklara yeni seslerin kaydedilememesi, dikkatli kullanılma ve iyi bakımın yapılması gerektiğinden yaygın bir kullanımı yoktur(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s101).

2.7.4.3Teyp, Ses Bantları ve CD'ler

Öğrencilerin kendi konuşmalarını kendileri dinleyip, değerlendirmesini sağlar.Genel olayları, radyo ve televizyon programlarına kaydetme ve sonra sınıfta öğrencilere dinletme imkânını sağlar. Üzerinde düzeltme imkânı bulunur.

CD'ler son yıllarda ses bantlarının yerini almaya başlamıştır.Bu kasette çok fazla bilginin depolanması, kullanışlı ve ses kalitesinin iyi olması nedeniyle tercih edilmektedir(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s101).

2.7.5 Görsel Ve İşitsel Araç Gereçler

Hem göze hem de kulağa hitap eden araçlardır.

2.7.5.1 Film Makinesi ve Hareketli Filmler

Hareketli ve sesli görüntü yansıtıcı makineye film makinesi denir.Öğrencilerin güdülenmelerini ve dinlediğini anlama becerilerini geliştirir(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s101).

2.7.5.2 Kapalı Devre Televizyon

Kablo ya da mikro dalga bağlantısı yoluyla bir video ya da bir stüdyodan doğrudan doğruya sınıftaki izleyiciye gönderilen yayın anlamında kullanılır(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s102).

2.7.5.3Teleteks

Tek yönlü metin ve grafiklerin televizyon ekranında gösterilmesidir.Metin ve grafik sayfaları uzaktaki bir veri tabanında depolanmıştır.Veri tabanında sayfalar numaralandırılarak dizin hâline getirilmişlerdir. Bu sayfalar televizyon ekranında özel bir şifre çözücü (decoder) aracılığıyla sunulur ve kullanıcı sayfa numarasına girerek istediği bilgiye ulaşır(Yanpar; 2005,s.104)

2.7.5.4 Video

Ses ve görüntüyü manyetik bir bant üzerine kayıt etmeye yarayan, siyah-beyaz veya renkli olarak gösterebilme imkânı sağlayan bir araçtır(Koşar ve diğerleri; 2005, s.93)

2.7.5.5 Videoteks

Bilgisayarları, tabloyu, tv.'yi, mikrodalgayı ve uydu yayını bünyesinde toplayan bir karama iletişim sistemidir. Sayısal olarak kodlanmış metinsel ve grafiksel bilgileri tamamıyla elektronik yollarla, kullanılması çok basit ve en ucuz bilgisayar terminalleri aracılığıyla abonelere dağıtmadır.Öğrenci merkezi bilgisayar ile 24 saat istenildiği zaman bağlantı kurabilir(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s102).

2.7.5.6 Etkileşimli (Interactive)Video

Video ve bilgisayarın bir araya getirilmiş ve en gelişmiş olanıdır.Görüntü ve sesi içeren video diskleri ile bilgisayar tarafından üretilen metin ve grafiğin denetimi ile aynı anda kullanılabilmesini sağlayan bilgisayarlı bir video sistemidir(Koşar ve diğerleri; 2005,s.95).

2.7.5.7 İletişim Uyduları

Uydu aracılığı ile ses-görüntü ve veri iletişimi aynı anda gerçekleşmektedir(Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s124).

2.7.5.8 Öğretim Aracı Olarak Bilgisayar ve Uygulamaları

Bilgisayar, gerek sayısal gerekse alfabetik verileri işleyen elektronik bir aygıttır. Bilgisayar, verileri belirli bir program mantığı içinde okuyarak, onları kendi anlayabileceği dile çeviren ve sonuçları kullanıcıya sunan elektronik bir araçtır (Demirel; Seferoğlu; Yağcı; 2003, s.128).

Bilgisayarlar okullarda çeşitli şekillerde kullanılabilirler. Bilgisayarların öğrenme-öğretme ve okul yönetimi ile ilgili bütün faaliyetlerde kullanılmasına “bilgisayar destekli eğitim” denebilir. Bilgisayar destekli eğitimin amaçlarından bazıları; öğrencinin motivasyonunu arttırmak, öğrencinin bilimsel düşünme yeteneğini geliştirmektir.

Bilgisayar destekli eğitimle ilgili pek çok araştırma yapılmış ve bilgisayarın öğretime kattığı yararlar ortaya çıkartılmıştır. Son yıllarda öğretimsel teknolojilerin öğrenme ortamını zenginleştirdiği üzerinde durulmuştur ve sınıflar buna göre dizayn edilmeye çalışılmıştır. İyi bir sınıf düzeni, kazara ortaya çıkan bir durum değildir. Sınıfın düzeni planlama aşamasında iken ilk öncelik mutlaka öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmasına verilmelidir(Rodgers, 2005).

Teknoloji sınıfa getirilirken bazı özel parametrelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin 5 bilgisayarın konulacağı bir sınıfta mutlaka 15-20 feet boş alan bulunması gerekir. Buna ek olarak yazıcılar ve serverlar için de aynı genişlikte alana ihtiyaç duyulacaktır. Her sınıfta beş bilgisayar ve bir yazıcı için 100-125 metrekairelik alana ihtiyaç duyulmaktadır(North Carolina Department of Public Instruction).

Teknoloji öğrenmeye yardım eden bir araç ve öğrencilerin kendi istedikleri öğrenim alanında gezinebilecekleri kişisel bir araç olarak görülmektedir. Bunun yanında son zamanlarda masa üstü bilgisayarlar yerine, diz üstü taşınabilir bilgisayarlar öğretimde daha fazla moda olmaya başladı. Diz üstü bilgisayarların tercih edilmesinin sebepleri şunlardır (McKenzie; 2001);

- Taşınabilirliğinin kolay olması,
- Sıra üzerinde fazla yer kaplamaması,
- Esnekliği,

- Kablolardan arınmış görüntüsü,
- Monitörlerin küçüklüğü sayesinde öğretmen-öğrenci göz temasında bulunabilmesi,
- Kullanılmadığında hemen kaldırılabilmesi,
- Basitliği. Öğretmen ve öğrenciler donanım üzerine değil de öğrenme aktiviteleri üzerine daha fazla eğilebilirler.

Diz üstü bilgisayarların tercih edilmesinde bir başka etken kablosuz bilgisayarların daha ucuz olmasıdır. Kablosuz bir bilgisayar donanımı eski bir binaya bile daha ucuz şekilde adapte edilebilir. Ayrıca öğrenciler sınıflara bağımlı kalmayıp, kantinde bile öğrenme aktivitelerine devam edebilirler(Carlson; 2000).

Öğrenci katılımı ve etkileşiminin artması açısından da diz üstü bilgisayarlar daha avantajlıdır. Öğrenciler birbirlerini ve öğretmeni göreceği için etkileşim kolay olacaktır(Levine; 2002).

Teknoloji sınıflara getirilirken, sınıf içi mobilyalarda ufak değişikliklere gidilmelidir. Okullar ve sınıflar dizayn edilirken bu güne değil yarının teknolojisi de düşünülmelidir. Öğrencilerin bilgisayarlarının olduğu 30 kişilik bir sınıf düşünüldüğünde, bu öğrenci ve bilgisayarları kaldırabilecek büyüklükte bir sınıf planlanmalıdır. Mimarlar, okulların özel amaca değil çoklu amaca göre planlanması gerektiği görüşünde birleşmektedirler(Agron; 2004).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmektedir. Araştırmada kullanılan model, evren, örneklem, verilerin toplanmasıyla yapılan çalışmalar, verilerin işlenmesi ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, öğretmenlerin derse başlamadan önce ve dersi işleme sürecinde yaptıkları hazırlıkların yeterlilik düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin fiziki ortam hazırlama, derse hazırlık planları ve materyal hazırlama konularındaki yeterlilikleri bir anket yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Anket toplam dört bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğretmenlerin kişisel özellikleri ile ilgili bağımsız sorular bulunmaktadır. Bu bölümdeki soruların analizinde iki şıklı olanlar için ti testi uygulanmıştır. İki'den fazla seçenekli sorular için varyans analizi kullanılmıştır. Anketin diğer bölümlerinde beşli Likert ölçeği (5= her zaman, 4= sık sık, 3= bazen, 2= nadiren, 1= hiç) kullanılmıştır. Veriler toplandıktan sonra SPSS paket programı kullanılarak analizleri yapılmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, Burdur ve Isparta illerindeki 23 ilköğretim okulunun ve 3 özel ilköğretim okulunun branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 297 branş öğretmeni oluşturmaktadır.

3.3 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra uzman görüşleri alınarak ve daha önce yapılmış araştırmaların bilgi toplama ölçeklerinden yararlanılarak araştırmacı tarafından bir anket formu geliştirilmiştir.

Anketin anlaşılrlılığı test edilmiş ve gerekli düzenlemeler bu bilgiler ışığında yapılmıştır. Geliştirilen anket çoğaltılarak örneklem grubundaki deneklere uygulanmıştır. Anlaşılrlılığı test edilen anket Burdur ve Isparta illerinde bulunan ilk öğretim okullarında uygulanmıştır. Bu okullardan sadece 3 ü özel okuldur. ankete katılan diğer öğretmenler devlet okulu düzeyinde görev yapmaktadırlar. Anket, sadece ilk öğretim okulları ikinci kademe branş öğretmenlerine uygulanmış olup 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; öğretmenlerin kişisel özellikleri ve bağımsız sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde; öğretmenlerin fiziki ortam hazırlama konusundaki yeterlilikleri hakkında 15 soru yer almaktadır.

Üçüncü bölümde; öğretmenlerin ders hazırlık planları ile ilgili yeterlilikleri konusunda 14 soru bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde ise; öğretmenlerin ders materyali hazırlama konusundaki yeterlilikleri hakkında 16 soru bulunmaktadır.

Anketin birinci bölümünde sekiz soru yer almaktadır. Bu bölüm öğretmenlerin cinsiyeti, kıdem yılı, mezun oldukları okul, görev yapmakta oldukları okul, branşları, haftada verdikleri ders saati, sınıftaki öğrenci sayısı ve hizmet içi eğitim alıp almadıkları gibi kişisel özellikleriyle ilgili bağımsız sorulardan oluşturulmuştur.

Anketin 2., 3. ve 4. bölümleri 5 li dereceleme ölçeği ile düzenlenmiştir. Bu bölümde 5= Her Zaman, 4= Sık sık, 3=Bazen, 2= Nadiren, 1= Hiç anlamını taşımaktadır.

Kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamaları değerlendirilirken şu aralıklar esas alınmıştır.

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınır
1	Hiç	1.00 _ 1.79
2	Nadiren	1.80 _ 2.59
3	Bazen	2.60 _ 3.39
4	Sık sık	3.40 _ 4.19
5	Her zaman	4.20 _ 5.00

Verilerin analizinde SPSS istatistik paket programından yararlanılmıştır. İkili değişkenlerde ti testi, çoklu değişkenlerde tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Anket sorularının aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerleri alınmıştır. Yorumlar yapılırken bu sonuçlar göz önünde bulundurulmuştur.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde, Öğretmenlerin ders ortamına uygun ortam hazırlama yeterlilikleri konusunda öğretmenlere uygulanan anket sonuçlarından elde edilen bulgular yer almaktadır. Tabloların daha iyi anlaşılması için veriler sonucunda elde edilen bulgular, tabloların altlarında açıklanmıştır.

Bu bölümde aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir;

“Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular”, “Öğretmenlerin yaş değişkenine ilişkin bulgular”, “Öğretmenlerin çalıştıkları yıl değişkenine ait bulgular”, “Öğretmenlerin en son mezun oldukları okul değişkenine ait bulgular”, “Öğretmenlerin içinde bulunduğu sınıf mevcuduna ilişkin bulgular”, “Öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okul türüne ilişkin bulgular”, “Öğretmenlerin branş değişkenine ait bulgular”, “Öğretmenlerin hafta verdiği ders saati değişkenine ait bulgular”, “Öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitim değişkenine ait bulgular”.

4.1 Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

Tablo 1- Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

CINSİYET	Frekans (N)	Yüzde(%)
Kadın	170	57,2
Erkek	127	42,8
Toplam	297	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 57.2' sini kadın, % 42.8 'ini erkek öğretmenlerin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin kıdem yılına ilişkin dağılımı tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2- Öğretmenlerin Kıdem Yılı Değişkenine Göre Dağılımı

KIDEM YILI	Frekans (N)	Yüzde(%)
0-5 yıl	85	28,6
6-10 yıl	78	26,3
11-15 yıl	50	16,8
16-20 yıl	31	10,4
21 yıl ve üzeri	53	17,8
Toplam	297	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 28.6' sının 0-5 yıl grubuna, % 26.3 'ünün 6-10 yıl grubuna, % 17.8 'inin 21 yıl ve üstü grubuna, % 16.8' inin 11-15 yıl grubuna, % 10.4 'ünün 16-20 yıl grubuna dahil olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin en son mezun olduğu okul değişkenine göre veri dağılımı tablo 3' te verilmiştir.

Tablo 3- Öğretmenlerin En Son Mezun Olduğu Okul Değişkenine Göre Dağılımı

MEZUN OLDUĞU OKUL	Frekans(N)	Yüzde(%)
Eğitim Fakültesi Mezunu	179	60,3
Fen Edebiyat Mezunu	47	15,8
Lisans Tamamlama	37	12,5
Yüksek Lisans yaptım yada yapmaktayım	12	4,0
Diğer	22	7,4
Toplam	297	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin %60.3'ünün Eğitim Fakültesi, % 15.8'inin Fen Edebiyat Fakültesi, % 12.5'inin Lisans Tamamlama , % 7.4 'ünün Diğer okul mezunu, % 4' ünün de yüksek lisans yapmış yada yapmakta olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okul türüne göre dağılımları tablo 4' te verilmektedir.

Tablo 4- Öğretmenlerin Görev Yapmakta Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımı

OKUL TÜRÜ	Frekans(N)	Yüzde(%)
Devlet Okulu	227	76,4
Özel Okul	70	23,6
Toplam	297	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin % 76.4'ünün devlet okullarında, % 23.6'sının özel okullarda görev yapmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin ders verdikleri branşlara göre dağılımları tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5- Öğretmenlerin Ders Verdikleri Branşlara Göre Dağılımı

BRANŞ	Frekans(N)	Yüzde(%)
Fen Bilgisi	39	13,1
Matematik	43	14,5
Sosyal Bilgiler	42	14,1
Türkçe ve Yabancı Dil	59	19,9
Diğer	114	38,4
Toplam	297	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, ankete katılan öğretmenlerin % 38.4 'ünün diğer branşlarda (resim, müzik, beden eğitimi, bilgisayar), % 19.9' unun Türkçe ve Yabancı Dil, % 14.5' inin

Matematik, % 14.1 ‘inin Sosyal Bilgiler, % 13.1’ inin fen Bilgisi branşında ders verdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin haftada verdikleri ders saatine ilişkin veriler tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 6- Öğretmenlerin Haftada Verdikleri Ders Saatine Göre Veri Dağılımı

DERS SAATİ	Frekans(N)	Yüzde(%)
10 saatten az	17	5,7
11-15 saat	38	12,8
16-20 saat	98	33,0
21-25 saat	71	23,9
26-30 saat	73	24,6
Toplam	297	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin % 33’ünün haftada 16-20 saat, % 24.6’sının 26-30 saat, % 23.9 ‘unun 21-25 saat, % 12.8’ inin 11-15 saat, % 5.7’sinin ise 10 saat ve 10 saatten az derse girdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin içinde bulunduğu sınıf mevcudu değişkenine göre dağılımı tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 7- Öğretmenlerin İçinde Bulunduğu Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Veri Dağılımı

ÖĞRENCİ SAYISI	Frekans(N)	Yüzde(%)
15-20 kişi	73	24,6
21-30 kişi	147	49,5
31-40 kişi	67	22,6
41 ve üzeri	10	3,4
Toplam	297	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıf mevcutlarının % 49.5' inin 21-30 kişi, % 24.6'sının 15-20 kişi, % 22.6'sının 31-40 kişi, %3.4' ünün 41 ve üzeri kişiden oluştuğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet içi eğitim alıp almadıklarına ilişkin veriler tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8- Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Aldıkları Hizmet İçi Eğitime Göre Veri Dağılımı

HİZMET İÇİ EĞİTİM	Frekans	Yüzde
Evet	130	43,8
Çok Az	84	28,3
Hiç	83	27,9
Toplam	297	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin %43.8' inin araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim aldığı, % 28.3' ünün araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim aldığı, % 27.9' unun araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almadığı görülmektedir.

Tablo 9- Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

	CINSİYET	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalaması	Hata
FİZİKİ ORTAM	Kadın	170	58,96	7,212	,553	
	Erkek	127	62,63	8,061	,715	

Tablo 10: Öğretmenlerin Cinsiyet Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

FİZİKİ ORTAM	F	p	t	Serbestlik Derecesi	Ortalama Farklılık	Farklılığın Standart Hatası
Varyansların Eşitliği	6,582	,011	-4,119	295	-3,67	,890
Varyansların Eşitsizliği			-4,053	254,019	-3,67	,904

Tablo 10 incelendiğinde; fiziki ortam hazırlama yeterlikleri toplam puan ortalamaları ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$). Bu farklılığa göre araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin ortalamaları (62,63) kadın öğretmenlere (58,96) göre daha yüksektir. Bu bulgudan da erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre fiziki ortam hazırlamada daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 11- Öğretmenlerin Plan Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

	CINSİYET	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
DERSİ PLANLAMA	Kadın	170	62,38	5,667	,435
	Erkek	127	61,57	6,438	,571

Tablo 12: Öğretmenlerin Cinsiyet Bağımsız Değişkenine Göre Dersi Planlamaya İlişkin Bulgular

DERSİ PLANLAMA	F	p	t	Serbestlik Derecesi	Ortalama Farklılık	Farklılığın Standart Hatası
Varyansların Eşitliği	4,024	,046	1,149	295	,81	,705
Varyansların Eşitsizliği			1,128	251,303	,81	,718

Tablo 12 incelendiğinde, öğretmenlerin derse hazırlık planlarına ilişkin yeterlilikleri toplam puan ortalamaları ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılığa göre araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin ortalamaları (62,38), erkek öğretmenlere (61,57) göre daha yüksektir. Bu bulgudan kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ders hazırlık planlarını yapmakta daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular

FİZİKİ ORTAM	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	532,610	4	133,152	2,232	,066
Gruplar içi	17421,336	292	59,662		
Toplam	17953,946	296			

Tablo 13 incelendiğinde kıdem bağımsız değişkeni ile fiziki ortam hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0,05$). Bu farklılığın hangi kıdem gruplarından kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14: Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

KIDEM YILI	KIDEM YILI	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
1-5 yıl	6-10 yıl	2,26	1,211	,338
	11-15 yıl	,67	1,377	,988
	16-20 yıl	1,42	1,621	,906
	21 yıl ve üzeri	-1,64	1,352	,743
6-10 yıl	1-5 yıl	-2,26	1,211	,338
	11-15 yıl	-1,59	1,399	,788
	16-20 yıl	-,84	1,640	,986
	21 yıl ve üzeri	-3,90(*)	1,375	,039
11-15 yıl	1-5 yıl	-,67	1,377	,988
	6-10 yıl	1,59	1,399	,788
	16-20 yıl	,74	1,766	,993
	21 yıl ve üzeri	-2,32	1,523	,550
16-20 yıl	1-5 yıl	-1,42	1,621	,906
	6-10 yıl	,84	1,640	,986
	11-15 yıl	-,74	1,766	,993
	21 yıl ve üzeri	-3,06	1,747	,404
21 yıl ve üzeri	1-5 yıl	1,64	1,352	,743
	6-10 yıl	3,90(*)	1,375	,039
	11-15 yıl	2,32	1,523	,550
	16-20 yıl	3,06	1,747	,404

Tablo 14 incelendiğinde; kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin fiziki ortam hazırlama yeterliği puan ortalamaları ile 6-10 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin fiziki ortam

hazırlama yeterliliği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin kıdem yılı 6-10 yıl arasında olan öğretmenlere göre fiziki ortam hazırlamada daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Dersi Planlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular

DERSİ PLANLAMA	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	950,291	4	237,573	7,116	,000
Gruplar içi	9748,436	292	33,385		
Toplam	10698,727	296			

Tablo 15 incelendiğinde kıdem bağımsız değişkeni ile ders planı hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın hangi kıdem gruplarından kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16 : Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Dersi Planlama Yeterliliğine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

KIDEM YILI	KIDEM YILI	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
1-5 yıl	6-10 yıl	-1,75	,906	,301
	11-15 yıl	-2,84(*)	1,030	,049
	16-20 yıl	-1,78	1,212	,585
	21 yıl ve üzeri	-5,28(*)	1,011	,000
6-10 yıl	1-5 yıl	1,75	,906	,301
	11-15 yıl	-1,08	1,047	,840

	16-20 yıl	- ,02	1,227	1,000
	21 yıl ve üzeri	-3,53(*)	1,029	,006
11-15 yıl	1-5 yıl	2,84(*)	1,030	,049
	6-10 yıl	1,08	1,047	,840
	16-20 yıl	1,06	1,321	,930
	21 yıl ve üzeri	-2,45	1,139	,203
16-20 yıl	1-5 yıl	1,78	1,212	,585
	6-10 yıl	,02	1,227	1,000
	11-15 yıl	-1,06	1,321	,930
	21 yıl ve üzeri	-3,50	1,306	,059
21 yıl ve üzeri	1-5 yıl	5,28(*)	1,011	,000
	6-10 yıl	3,53(*)	1,029	,006
	11-15 yıl	2,45	1,139	,203
	16-20 yıl	3,50	1,306	,059

Tablo 16 incelendiğinde; kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin plan hazırlama yeterliği puan ortalamaları ile 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin plan hazırlama yeterliği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin kıdem yılı 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında olan öğretmenlere göre plan hazırlamada daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 17: Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Ders Konularına Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular

MATERYAL HAZIRLAMA	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1470,255	4	367,564	6,192	,000
Gruplar içi	17333,328	292	59,361		
Toplam	18803,582	296			

Tablo 17 incelendiğinde kıdem bağımsız değişkeni ile konuya uygun materyal hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın hangi kıdem gruplarından kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 18’ de sunulmuştur.

Tablo 18: Öğretmenlerin Kıdem Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Ders Konularına Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

KIDEM YILI	KIDEM YILI	Ortalama Farklılık	Standart Hata	p
1-5 yıl	6-10 yıl	,62	1,208	,986
	11-15 yıl	-2,40	1,373	,407
	16-20 yıl	-1,07	1,617	,965
	21 yıl ve üzeri	-5,59(*)	1,348	,000
6-10 yıl	1-5 yıl	-,62	1,208	,986
	11-15 yıl	-3,02	1,396	,196
	16-20 yıl	-1,69	1,636	,840
	21 yıl ve üzeri	-6,22(*)	1,372	,000
11-15 yıl	1-5 yıl	2,40	1,373	,407
	6-10 yıl	3,02	1,396	,196

	16-20 yıl	1,33	1,761	,943
	21 yıl ve üzeri	-3,20	1,519	,221
16-20 yıl	1-5 yıl	1,07	1,617	,965
	6-10 yıl	1,69	1,636	,840
	11-15 yıl	-1,33	1,761	,943
	21 yıl ve üzeri	-4,53	1,742	,073
21 yıl ve üzeri	1-5 yıl	5,59(*)	1,348	,000
	6-10 yıl	6,22(*)	1,372	,000
	11-15 yıl	3,20	1,519	,221
	16-20 yıl	4,53	1,742	,073

Tablo 18 incelendiğinde; kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin konuya uygun materyal hazırlama yeterliği puan ortalamaları ile 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin konuya uygun materyal hazırlama yeterliği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin kıdem yılı 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında olan öğretmenlere göre ders konularına uyguna materyal hazırlamada daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 19: Öğretmenlerin En Son Mezun Olunan Okul Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlamaya İlişkin Bulgular

FİZİKİ ORTAM	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	881,818	4	220,454	3,771	,005
Gruplar içi	17072,128	292	58,466		
Toplam	17953,946	296			

Tablo 19 incelendiğinde en son mezun olunan okul bağımsız değişkeni ile fiziki ortam hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın hangi kıdem gruplarından kaynaklandığının

belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 20’ de sunulmuştur.

Tablo 20: Öğretmenlerin En Son Mezun Olunan Okul Bağımsız Değişkenine Göre Fiziki Ortam Hazırlamaya İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

ÖĞRENİM DURUMU	ÖĞRENİM DURUMU	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
Eğitim Fakültesi Mezunu	fen edebiyat mezunu	1,37	1,253	,809
	lisans tamamlama	2,66	1,381	,305
	yüksek lisans yaptım yada yapmaktayım	5,93	2,280	,073
	diğer	-3,04	1,727	,399
Fen Edebiyat Mezunu	eğitim fakültesi mezunu	-1,37	1,253	,809
	lisans tamamlama	1,29	1,681	,940
	yüksek lisans yaptım yada yapmaktayım	4,56	2,473	,351
	diğer	-4,41	1,975	,170
Lisans Tamamlama	eğitim fakültesi mezunu	-2,66	1,381	,305
	fen edebiyat mezunu	-1,29	1,681	,940
	yüksek lisans yaptım yada yapmaktayım	3,27	2,540	,700
	diğer	-5,70(*)	2,059	,047
Yüksek Lisans Yaptım yada Yapmaktayım	eğitim fakültesi mezunu	-5,93	2,280	,073
	fen edebiyat mezunu	-4,56	2,473	,351
	lisans tamamlama	-3,27	2,540	,700
	diğer	-8,97(*)	2,744	,011

Diğer	eğitim fakültesi mezunu	3,04	1,727	,399
	fen edebiyat mezunu	4,41	1,975	,170
	lisans tamamlama	5,70(*)	2,059	,047
	yüksek lisans yaptım yada yapmaktayım	8,97(*)	2,744	,011

Tablo 20 incelendiğinde; en son mezun olunan okul değişkeni incelendiğinde diğer seçeneğini işaretleyenler ile lisans tamamlama ve yüksek lisans yaptım/ yapmaktayım seçeneğini işaretleyenlerin fiziki ortam hazırlama yeterlilikleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; diğer seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin, lisans tamamlama ve yüksek lisans yapmış veya yapmakta olan öğretmenlere göre fiziki ortam hazırlama açısından daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 21: Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Fiziki Ortamı Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

FİZİKİ ORTAM	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	527,867	3	175,956	2,958	,033
Gruplar içi	17426,079	293	59,475		
Toplam	17953,946	296			

Tablo 21 incelendiğinde sınıfta bulunan öğrenci sayısı bağımsız değişkeni ile fiziki ortam hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın öğrenci sayısı gruplarının hangisinden kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 22’ de sunulmuştur.

Tablo 22: Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Fiziki Ortamı Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
15-20	21-30	3,22(*)	1,104	,020
	31-40	2,82	1,305	,136
	41 ve üzeri	2,24	2,600	,826
21-30	15-20	-3,22(*)	1,104	,020
	31-40	-,40	1,137	,985
	41 ve üzeri	-,98	2,520	,980
31-40	15-20	-2,82	1,305	,136
	21-30	,40	1,137	,985
	41 ve üzeri	-,59	2,614	,996
41 ve üzeri	15-20	-2,24	2,600	,826
	21-30	,98	2,520	,980
	31-40	,59	2,614	,996

Tablo 22 incelendiğinde; öğrenci sayısı 15-20 arasında olan sınıflarda öğretmenlerin fiziki ortamı hazırlama yeterliliği ile öğrenci sayısı 21-30 olan sınıflarda fiziki ortamı hazırlama yeterliliği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; sınıftaki öğrenci sayısı 15-20 arasında olan öğretmenlerin, sınıftaki öğrenci sayısı 21-30 arasında olan öğretmenlere göre fiziki ortamı hazırlama konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 23: Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Dersi Planlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

DERSİ PLANLAMA	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1459,373	3	486,458	15,427	,000
Gruplar içi	9239,354	293	31,534		
Toplam	10698,727	296			

Tablo 23 incelendiğinde sınıfta bulunan öğrenci sayısı bağımsız değişkeni ile ders hazırlık planları hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu farklılığın öğrenci sayısı gruplarının hangisinden kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 24’ de sunulmuştur.

Tablo 24: Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Dersi Planlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	Ortalamalar Farklılık	Arası Standart Hata	p
15-20	21-30	-,58	,804	,891
	31-40	-4,96(*)	,950	,000
	41 ve üzeri	-7,63(*)	1,893	,000
21-30	15-20	,58	,804	,891
	31-40	-4,38(*)	,828	,000
	41 ve üzeri	-7,05(*)	1,835	,001
31-40	15-20	4,96(*)	,950	,000
	21-30	4,38(*)	,828	,000

	41 ve üzeri	-2,67	1,904	,498
41 ve üzeri	15-20	7,63(*)	1,893	,000
	21-30	7,05(*)	1,835	,001
	31-40	2,67	1,904	,498

Tablo 24 incelendiğinde; öğrenci sayısı 41 ve üzeri arasında olan sınıflarda öğretmenlerin ders planı hazırlama yeterliliği ile öğrenci sayısı 15-20 ile 21-30 arasında olan sınıflarda ders planı hazırlama yeterliliği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; sınıftaki öğrenci sayısı 41 ve üzeri olan öğretmenlerin, sınıftaki öğrenci sayısı 15-20 ile 21-30 arasında olan öğretmenlere göre ders planı hazırlama konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 25 : Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Materyal Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

MATERYAL HAZIRLAMA	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2021,434	3	673,811	11,764	,000
Gruplar içi	16782,148	293	57,277		
Toplam	18803,582	296			

Tablo 25 incelendiğinde sınıfta bulunan öğrenci sayısı bağımsız değişkeni ile konuya uygun materyal hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın öğrenci sayısı gruplarının hangisinden kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 26’ de sunulmuştur.

Tablo 26: Öğretmenlerin Sınıflarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Materyal Hazırlama Konusundaki Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
15-20	21-30	,56	1,084	,954
	31-40	-3,69(*)	1,280	,022
	41 ve üzeri	-11,51(*)	2,552	,000
21-30	15-20	-,56	1,084	,954
	31-40	-4,26(*)	1,116	,001
	41 ve üzeri	-12,07(*)	2,473	,000
31-40	15-20	3,69(*)	1,280	,022
	21-30	4,26(*)	1,116	,001
	41 ve üzeri	-7,82(*)	2,566	,013
41 ve üzeri	15-20	11,51(*)	2,552	,000
	21-30	12,07(*)	2,473	,000
	31-40	7,82(*)	2,566	,013

Tablo 26 incelendiğinde; öğrenci sayısı 41 ve üzeri arasında olan sınıflarda öğretmenlerin ders konularına uygun materyal hazırlama yeterliliği ile öğrenci sayısı 15-20 ile 21-30 arasında olan sınıflarda ders konularına uygun materyal hazırlama yeterliliği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu farklılığa göre; sınıftaki öğrenci sayısı 41 ve üzeri olan öğretmenlerin, sınıftaki öğrenci sayısı 15-20 ile 21-30 arasında olan öğretmenlere göre ders konularına uygun materyal hazırlama konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 27: Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Değişkenine Göre; Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliğine İlişkin Bulgular

FİZİKİ ORTAM	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1544,904	2	772,452	13,840	,000
Gruplar içi	16409,042	294	55,813		
Toplam	17953,946	296			

Tablo 27 incelendiğinde öğretmenlerin araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi eğitim bağımsız değişkeni ile fiziki ortam hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 28’ de sunulmuştur.

Tablo 28: Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Değişkenine Bağlı Olarak Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliğiyle İlgili Çoklu Karşılaştırmalar

HİZMET İÇİ EĞİTİM	HİZMET İÇİ EĞİTİM	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
evet	çok az	5,15(*)	1,046	,000
	hiç	3,81(*)	1,050	,001
çok az	evet	-5,15(*)	1,046	,000
	hiç	-1,34	1,156	,481
hiç	evet	-3,81(*)	1,050	,001
	çok az	1,34	1,156	,481

Tablo 28 incelendiğinde; araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin sınıftaki fiziki ortamı hazırlama konusundaki yeterliliği ile araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış yada araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almamış

öğretmenlerin sınıftaki fiziki ortamı hazırlama konusundaki yeterliliği arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış öğretmenlerin, araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış yada araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almamış öğretmenlere göre sınıftaki fiziki ortamı hazırlama konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 29: Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Ders Planı Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

DERSİ PLANLAMA	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	567,631	2	283,815	8,236	,000
Gruplar içi	10131,096	294	34,460		
Toplam	10698,727	296			

Tablo 29 incelendiğinde öğretmenlerin araştırma konusuyla ilgili aldığı hizmet içi eğitim bağımsız değişkeni ile ders planı hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 30’ de sunulmuştur

Tablo 30: Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Ders Planı Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

HİZMET İÇİ EĞİTİM	HİZMET İÇİ EĞİTİM	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
evet	çok az	3,32(*)	,822	,000
	hiç	1,60	,825	,131
çok az	evet	-3,32(*)	,822	,000

	hiç	-1,72	,909	,141
hiç	evet	-1,60	,825	,131
	çok az	1,72	,909	,141

Tablo 30 incelendiğinde; araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin ders planı hazırlama konusundaki yeterliliği ile araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış öğretmenlerin ders planı hazırlama konusundaki yeterliliği arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre; araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış öğretmenlerin, araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış öğretmenlere göre ders planı hazırlama konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 31: Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Ders Konularına Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

MATERYAL HAZIRLAMA	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1238,370	2	619,185	10,364	,000
Gruplar içi	17565,213	294	59,746		
Toplam	18803,582	296			

Tablo 31 incelendiğinde öğretmenlerin araştırma konusuyla ilgili aldığı hizmet içi eğitim bağımsız değişkeni ile ders konularına uygun materyal hazırlama yeterliliği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenebilmesi için Tukey HSD testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 32’ de sunulmuştur

Tablo 32: Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Değişkenine Bağlı Olarak Ders Konularına Uygun Materyal Hazırlama Yeterliliklerine İlişkin Çoklu Karşılaştırmalar

HİZMET İÇİ EĞİTİM	HİZMET İÇİ EĞİTİM	Ortalamalar Arası Farklılık	Standart Hata	p
evet	çok az	2,95(*)	1,082	,019
	hiç	4,80(*)	1,086	,000
çok az	evet	-2,95(*)	1,082	,019
	hiç	1,85	1,196	,269
hiç	evet	-4,80(*)	1,086	,000
	çok az	-1,85	1,196	,269

Tablo 32 incelendiğinde; araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin ders konularına uygun materyal hazırlama konusundaki yeterliliği ile araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış yada araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almamış öğretmenlerin ders konularına uygun materyal hazırlama konusundaki yeterliliği arasında anlamlı bir farklılığa rastlandığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu farklılığa göre; araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış öğretmenlerin, araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış yada araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almamış öğretmenlere göre ders konularına uygun materyal hazırlama konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 33: Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama, Ders Planı Hazırlama ve Materyal Hazırlama Konularındaki Yeterliliklerine İlişkin Ortalama Değerleri

	N	Ortalama	Standart Sapma
FİZİKİ ORTAM	297	60,53	7,788
DERS PLANI	297	62,03	6,012
MATERYAL HAZIRLAMA	297	66,83	7,970

Araştırmadan elde edilen sonuçlar genel olarak incelendiğinde; araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin fiziki ortam hazırlama yeterlik puan ortalamalarının 60.53, plan hazırlama yeterlik puan ortalamalarının 62.03, materyal hatırlama yeterlik puan ortalamalarının ise 66.83 olduğu görülmektedir. Bu bulgudan da araştırmaya katılan öğretmenlerin ders planları , fiziksel ortam ve konuya uygun materyal hazırlamada yeterli olduğu söylenebilir.

4.2 Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına İlişkin Bulgular

Tablo -34: Öğretmenlerin Fiziki Ortam Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına Göre Dağılımı

Sorular		Seçenekler											
Bölüm 2 Fiziki ortam hazırlama yeterlilikleri		Hiç		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her zaman		X	S.S
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1	Sınıfın büyüklüğü dersin verimli işlenmesi için yeterlidir.	12	4,0	19	6,4	32	27,6	65	21,9	119	40,1	3,88	1,134
2	Sınıfın aydınlatma durumu yeterlidir.	4	1,3	9	3,0	56	18,9	75	25,3	153	51,5	4,23	,948
3	Sıraların rahatlığı uygundur.	7	2,4	28	9,4	91	30,6	69	23,2	102	34,3	3,78	1,093
4	Sınıfa yansıyan gürültü düzeyi azdır.	6	2,0	30	10,1	79	26,6	110	37,0	72	24,2	3,71	1,008
5	Sınıfın ısısı öğretim yapmaya uygundur.	4	1,3	11	3,7	52	17,5	103	34,7	127	42,8	4,14	,925
6	Öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre oturma düzenini yeterli bulurum.	6	2,0	9	3,0	63	21,2	127	42,8	92	31,0	3,98	,909
7	Oturma düzenini yapılacak etkinliklere göre yeniden düzenlerim.	4	1,3	10	3,4	89	30,0	87	29,3	107	36,0	3,95	,957
8	Sınıfın ısınısını öğretim yapmaya uygun şekilde ayarlarım.	39	13,1	31	10,4	64	21,5	79	26,6	84	28,3	3,46	1,348
9	Sınıftaki havanın temizlenmesi için belirli aralıklarla sınıfı havalandırırım.	2	,7	4	1,3	29	9,8	86	29,0	176	59,3	4,45	,779
10	Sınıfın temiz olması için görevli personelden yardım isterim.	8	2,7	22	7,4	63	21,2	80	26,9	124	41,8	3,98	1,082
11	Sınıf ortamında konuyla ilgili olmayan materyalleri ortamdan uzaklaştırırım.	2	,7	12	4,0	41	13,8	108	36,4	134	45,1	4,21	,877
12	Sıraları öğrencilerin tahtayı en iyi görebilecekleri şekilde yerleştiririm.	4	1,3	—	—	20	6,7	89	30,0	184	62,0	4,51	,740

13	Öğretmen masasını öğrencilerin beni rahatlıkla görebilecekleri yere koyarım.	10	3,4	8	2,7	19	6,4	77	25,9	183	61,6	4,40	,986
14	Derslik küçük geldiğinde sınıfı değiştirmek için yönetimden yardım isterim.	63	21,2	23	7,7	50	16,8	69	23,2	92	31,0	3,35	1,511
15	Sıraları öğrencilerin arasında rahatça dolaşabileceğim şekilde yerleştiririm.	10	3,4	—	—	19	6,4	67	22,6	201	67,7	4,51	,886

Tablo 34’te öğretmenlerin fiziki ortam hazırlama yeterlilikleriyle ilgili anket sorularının verileri verilmiştir. “Sınıfın büyüklüğü dersin verimli işlenmesi için yeterlidir” sorusuna öğretmenler ($X= 3,88$) genellikle yeterli buldukları yönünde cevap vermişlerdir.

Sınıfın aydınlatma düzeyinin yeterliliğiyle ilgili sorunun ortalaması ($X= 4,23$) 4, 23’tür. Buna göre sınıfın aydınlatma düzeyi öğretmenler tarafından her zaman yeterli bulunmaktadır.

Ankete katılan öğretmenler sıraların rahatlığını ($X= 3,78$) genellikle öğretim yapmaya uygun bulmuştur.

Öğretmenler sınıfa yansıyan gürültü düzeyiyle ilgili olarak ($X= 3,71$) gürültü düzeyinin çoğunlukla az olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıfın ısısının öğretim yapmaya çoğunlukla ($X= 4,14$) uygun olduğu belirtilmiştir.

Öğretmenler, öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre oturma düzenini çoğunlukla ($X= 3,98$) yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenler çoğunlukla ($X= 3,95$) oturma düzenini yapılacak etkinliğe göre yeniden düzelttiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin genellikle ($X= 3,46$) sınıfın ısısını öğretim yapmaya uygun şekilde ayarladıkları bulunmuştur.

Öğretmenler her zaman ($X= 4,45$) sınıftaki havanın temizlenmesi için sınıfı belirli aralıklarla havalandırmaktadır.

Ankete katılan öğretmenler çoğunlukla ($X= 3,98$) sınıfın temizliği için görevli personelden yardım istemektedir.

Sınıf ortamında konuyla ilgisi olmayan materyalleri ortamdan uzaklaştırırım sorusunun ortalamasına ($X= 4,21$) bakarak, öğretmenlerin her zaman gereksiz materyalleri ortamdan uzaklaştırdıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin sıraları her zaman ($X= 4,51$) öğrencilerin en iyi görebilecekleri şekilde yerleştirdikleri bulunmuştur.

Toplanan verilerden öğretmenlerin her zaman ($X= 4,40$) öğretmen masasını öğrencilerin onları rahatlıkla görebilecekleri şekilde yerleştirdikleri anlaşılmıştır.

Ankete katılan öğretmenler; derslik küçük geldiğinde sınıfı değiştirmek için yönetimden bazen ($X= 3,35$) yardım istediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, sıraları her zaman ($X= 4,51$) öğrencilerin arasında rahatça dolaşabilecekleri şekilde yerleştirdikleri bulunmuştur.

4.3 Öğretmenlerin Dersi Planlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmaya İlişkin Bulgular

Tablo 35: Öğretmenlerin Dersi Planlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına Göre Dağılımı

Sorular		Seçenekler											
Bölüm 3 Ders hazırlık planları		Hiç N %		Nadiren N %		Bazen N %		Sık Sık N %		Her zaman N %		X	S.S
1	Derse girmeden önce yapacağım etkinlikleri planlarım.	—	—	—	—	16	5,4	86	29	195	65,7	4,60	,590
2	Anlatacağım konuyla ilgili en son gelişmeleri takip ederim.	—	—	2	,7	32	10,8	129	43,4	134	45,1	4,33	,692
3	Konularla ilgili literatür araştırması yaparım.	—	—	5	1,7	65	21,9	134	45,1	93	31,3	4,06	,773
4	Konuya uygun alternatif ve yöntemler geliştiririm.	—	—	2	,7	36	12,1	108	36,4	151	50,8	4,37	,720
5	Derse başlarken ilgi çekmek için konuyla ilgili bir anı yada fıkrayla derse başlarım.	4	1,3	11	3,7	90	30,3	100	33,7	92	31	3,89	,935
6	Konuyu belirli bir düzen içinde öğretmeye çalışırım	—	—	2	,7	11	3,7	82	27,6	202	68	4,63	,591
7	Nerde, nasıl sorular sormam gerektiğini dersten önce belirlerim	—	—	7	2,4	38	12,8	109	36,7	143	48,1	4,31	,782
8	Dersi anlatırken hangi yöntemleri kullanacağımı belirlerim.	—	—	4	1,3	30	10,1	84	28,3	179	60,3	4,47	,731
9	Dersi anlatırken hangi materyalleri kullanacağımı önceden belirlerim.	—	—	2	,7	22	7,4	69	23,2	204	68,7	4,60	,656
10	Güncel yaşamla ilgili vereceğim örnekleri belirlerim.	—	—	2	,7	30	10,1	107	36	158	53,2	4,42	,698
11	Konuyu belirli bir düzen içinde anlatmak için planlarım.	—	—	—	—	16	5,4	71	23,9	210	70,7	4,65	,579
12	Birbiriyle ilgili konuları ardı ardına gelecek şekilde planlarım	—	—	—	—	24	8,1	98	33	175	58,9	4,51	,643

13	Hedef davranışı kazandıracak materyaller hazırlarım.	—	—	—	—	18	6,1	99	33,3	180	60,6	4,55	,609
14	Dersi planlarken ders saatini göz önünde tutarım.	—	—	—	—	14	4,7	80	26,9	203	68,4	4,64	,572

Tablo 35’te öğretmenlerin ders hazırlık planları ile ilgili yeterlilikleri konusundaki verileri verilmiştir.

Öğretmenler her zaman ($X= 4,60$) derse girmeden önce yapacakları etkinlikleri planladıklarını belirtmişlerdir.

İkinci sorudan elde edilen verilere bakılarak, öğretmenlerin her zaman ($X= 4,33$) anlatacakları konuyla ilgili en son gelişmeleri takip ettikleri anlaşılmıştır.

Öğretmenlerin çoğunlukla ($X= 4,06$) konularla ilgili literatür çalışması yaptıkları belirlenmiştir.

Ankete katılan öğretmenler her zaman ($X= 4,37$) konuya alternatif ve yöntemler geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin derse başlarken ilgi çekmek için çoğunlukla konuyla ilgili bir anı yada fıkra anlattıkları bulunmuştur.

Öğretmenler her zaman ($X= 4,63$) belirli bir düzen içinde öğretmektedirler.

Öğretmenlerin her zaman nerde, nasıl sorular sormaları gerektiğini planladıkları ($X= 4,31$) ve dersi anlatırken hangi yöntemleri kullanacaklarını belirledikleri ($X= 4,47$) bulunmuştur.

Ankete katılan öğretmenler dersi anlatırken hangi materyalleri kullanacaklarını her zaman ($X= 4,60$) önceden planladıkları belirlenmiştir.

Öğretmenler; derste verecekleri örnekleri seçerken her zaman ($X= 4,42$) güncel yaşamla ilgili örnekleri seçtiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin her zaman konuyu belirli bir düzen içinde anlatmak için ($X= 4,65$) ve her zaman birbiriyle ilgili konuları ard arda gelecek şekilde planladıkları bulunmuştur.

Ankete katılan öğretmenler materyal hazırlarken her zaman ($X= 4,55$) hedef davranışı kazandıracak nitelikte materyaller hazırladıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler; dersi planlarken her zaman ($X= 4,64$) ders saatini göz önünde tuttıklarını belirtmişlerdir.

4.4 Öğretmenlerin Materyal Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına İlişkin Bulgular

Tablo- 36: Öğretmenlerin Materyal Hazırlama Konusundaki Bağımlı Sorulara Verdiği Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapmasına Göre Dağılımı

Sorular		Seçenekler											
Bölüm 4 Materyal hazırlama yeterliliği		Hiç N %		Nadiren N %		Bazen N %		Sık Sık N %		Her zaman N %		X	S.S
1	Öğrencilerin dikkatini derse vermesi için ilgi çekici materyaller hazırlarım.	2	,7	4	1,3	44	14,8	137	46,1	110	37	4,18	,777
2	Öğrencilerin katılımını sağlayacak materyaller seçerim.	—	—	—	—	24	8,1	153	51,5	120	40,4	4,32	,618
3	Birden fazla duyu organına hitap eden materyallere yer veririm.	—	—	4	1,3	43	14,5	106	35,7	144	48,5	4,31	,766
4	Konunun somutlaşması için tepegöz,video, slayt gibi malzemelerden yararlanırım.	3	1	21	7,1	68	22,9	75	25,3	130	43,8	4,04	1,021
5	Öğrencilerin kendi hazırladıkları materyallere yer veririm.	—	—	17	5,7	58	19,5	110	37	112	37,7	4,07	,894
6	Güncel materyallerden yararlanırım.	—	—	3	1	41	13,8	135	45,5	118	39,7	4,24	,721
7	Farklı amaçlar için kullanılabilecek materyaller hazırlarım.	2	,7	11	3,7	69	23,2	132	44,4	83	27,9	3,95	,849
8	Materyalleri basit.sade ve anlaşılır bir dille hazırlarım.	—	—	3	1	24	8,1	133	44,8	137	46,1	4,36	,674
9	Farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere uygun materyaller hazırlarım.	2	,7	15	5,1	94	31,6	110	37	76	25,6	3,82	,897
10	Gerçek hayatı yansıtan materyallerden yararlanırım.	—	—	5	1,7	52	17,5	112	37,7	128	43,1	4,22	,791
11	Öğretim materyali olarak ders kitabını kullanırım.	12	4	23	7,7	65	21,9	105	35,4	92	31	3,81	1,082
12	Materyallerin görsel												

	yönünün olmasına özen gösteririm.	—	—	5	1,7	26	8,8	90	30,3	176	59,3	4,47	,726
13	Materyalin dersin özeti şeklinde olmasına özen gösteririm.	—	—	7	2,4	40	13,5	118	39,7	132	44,4	4,26	,779
14	Hedef davranışı kazandıracak materyalleri hazırlamaya çalışırım.	—	—	—	—	39	13,1	125	42,1	133	44,8	4,32	,693
15	Öğrencileri eleştirel düşünmeye yönlerecek materyaller hazırlarım	—	—	6	2	48	16,2	130	43,8	113	38	4,18	,770
16	Öğrenmeyi kolaylaştırıcı gerçek objeleri sınıfa getiririm.	—	—	4	1,3	51	17,2	100	33,7	142	47,8	4,28	,792

Tablo 36’ da öğretmenlerin materyal hazırlama yeterlilikleri ile ilgili yorumlanan veriler verilmiştir.

Tabloda verilen verilere göre öğretmenler öğrencilerin dikkatini derse vermesi için çoğunlukla ($X= 4,18$) ilgi çekici materyaller hazırlamaktadırlar.

Öğretmenler materyal hazırlarken her zaman öğrencilerin katılımını sağlayacak ($X= 4,32$) ve birden fazla duyu organına hitap eden ($X= 4,31$) materyaller seçtikleri bulunmuştur.

Ankete katılan öğretmenlerin; konunun somutlaştırılması için çoğunlukla ($X= 4, 04$) tepegöz, video, slayt gibi malzemelerden yararlandıkları belirlenmiştir.

Öğretmenlerin çoğunlukla ($X= 4,07$) öğrenciler tarafından hazırlanan materyallere yer verdikleri bulunmuştur.

Tablodaki verilere göre öğretmenler her zaman ($X= 4,24$) güncel materyallerden yararlanmaktadır.

Ankete katılan öğretmenler çoğunlukla ($X= 3,95$) farklı amaçlar için kullanılabilecek materyaller hazırlamaktadırlar.

Materyaller hazırlanırken her zaman ($X= 4,36$) basit, sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaktadır.

Öğretmenler; materyal hazırlarken çoğunlukla ($X= 3,82$) farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere uygun olmasına dikkat etmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, her zaman ($X= 4,22$) gerçek hayatı yansıtan materyallerden yararlanılmaktadır.

Öğretmenler; öğretim materyali olarak çoğunlukla ($X= 3,81$) ders kitabını kullanmaktadırlar.

Öğretmenlerin her zaman ($X= 4,47$) materyalin görsel yönünün olmasına özen gösterdikleri bulunmuştur.

Ankete katılan öğretmenlerin, hazırladıkları materyalin her zaman ($X= 4,26$) dersin özeti şeklinde olmasına özen gösterdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler; materyalin her zaman ($X= 4,32$) hedef davranışları kazandıracak nitelikte olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Elde edilen bulgulara göre; öğretmenler hazırladıkları materyalin çoğunlukla ($X=4,18$) eleştirel düşünmeye yöneltecek şekilde olmasına özen göstermektedirler.

Öğretmenlerin, öğrenmeyi kolaylaştırıcı gerçek objeleri her zaman ($X= 4,28$) sınıfa getirdikleri bulunmuştur.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR

5.1 Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Sonuçlar

1. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre çok önemli sayılacak bir farklılık görülmemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 57,2' sini bayan, % 42,8' ini erkek öğretmenler oluşturmaktadır.
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem yılı değişkenine bakıldığında dağılım ağırlığı şu şekilde olmuştur. Öğretmenlerin % 28,6' sı 0-5 yıl arası, %26, 3' ü 6-10 yıl arası, % 17,8' i 21 yıl ve üzeri, % 16,8' i 11-15 yıl arası, % 10,4'ü ise 16-20 yıl arası kıdeme sahiptir.
3. Öğretmenlerin mezun olduğu okul değişkeni incelendiğinde, % 60,3' ünün eğitim fakültesi mezunu olduğu anlaşılmaktadır.
4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 76,4' ü devlet okulunda, % 23,6'sı özel okulda görev yapmaktadır.
5. Öğretmenlerin % 13,1' i fen bilgisi, % 14,1' i sosyal bilgiler, % 14,5' i matematik, %19, 9'u Türkçe ve yabancı dil, % 38, 4'ü diğer (resim, müzik, beden eğitimi,bilgisayar) branşlarda ders vermektedir.
6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 5,7' si 10 saatten az, % 12,8' i 11-15 saat arası, % 23,9' u 21-25 saat arası, % 24,6' sı 26-30 saat arası, % 33' ü ise 16-20 saat arası derse girmektedir.
7. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı (% 49, 5) 21-30 öğrencinin olduğu sınıflarda ders vermektedir.
8. Öğretmenlerin % 43, 8' i araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış, % 28,3' ü araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış, % 27,9'u araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almamıştır.

5.2 Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1. Erkek öğretmenlerin ders konularına uygun olarak sınıfın fiziki ortamını hazırlama oranı , bayan öğretmenlere göre daha yüksektir.
2. Bayan öğretmenlerin dersi konulara uygun şekilde dersi planlama oranı, erkek öğretmenlere göre daha yüksektir.

5.3 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1. Kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler, kıdem yılı 6-10 yıl arasında olan öğretmenlere göre fizik ortam hazırlama açısından daha fazla yeterlilik göstermektedirler.
2. Dersi uygun şekilde planlama ile ilgili sonuçlar incelendiğinde kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler, kıdem yılı 1-5 yıl arası ve 6-10 yıl arası olan öğretmenlere göre dersi daha iyi şekilde planlamaktadırlar.
3. 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenler, kıdem yılı 1-5 yıl arası ve 6-10 yıl arası olan öğretmenlere göre ders konularına uygun materyal hazırlama konusunda daha fazla yeterlilik göstermektedirler.

5.4 Öğretmenlerin En Son Mezun Oldukları Okul Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1. En son mezun olunan okul değişkenine bakıldığında, diğer seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin, lisans tamamlama ve yüksek lisans yaptım/yapmaktayım seçeneğini işaretleyen öğretmenlere göre fiziki ortamı hazırlamada daha başarılı oldukları söylenebilir.

5.5 Öğretmenlerin İçinde Bulunduğu Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1. Sınıfın fiziki ortamını hazırlama konusundaki yeterliliklere bakıldığında, öğretmenlerin mevcudu 15-20 kişi olan sınıflarda, mevcudu 21-30 kişi olan sınıflara göre daha başarılı bir şekilde sınıfı düzenledikleri anlaşılmaktadır.
2. Dersi uygun şekilde planlamayı en iyi başaran öğretmenler, sınıf mevcudu 41 ve üzeri olan öğretmenlerdir.
3. Ders konularına uygun materyal geliştirmede yeterliliği en fazla olan öğretmenlerin içinde bulunduğu sınıf mevcudu 41 kişi ve üzeri olan sınıflardır.

5.6 Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Hizmet İçi Eğitim Almaları Değişkenine İlişkin Sonuçlar

1. Sınıfın fiziki ortamını hazırlamada araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış öğretmenler daha yeterli bulunmuştur.
2. Araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenler aynı zamanda dersi en uygun şekilde planlayabilen öğretmenlerdir.
3. Ders konularına uygun şekilde materyal hazırlayabilen öğretmenler çoğunlukla araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış öğretmenlerdir.

BÖLÜM VI

6. TARTIŞMALAR

Bu bölümde, öğretim hizmetinin en önemli ögesi olan öğretmenlerin ders konularına uygun ortam hazırlama yeterlilikleriyle ilgili elde edilen bulgular tartışılacaktır.

6.1 Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Tartışmalar

Bu bölümde, öğretmenlerin bazı kişisel bilgilerine ait bulgular tartışılacaktır(Tablo1-8).

Tablo-1 de öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 57,2 'si bayan, % 42,8' i erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere öğretmenler arası cinsiyet farklılığı birbirinden çok ayrı değildir. Bu da öğretmenlik mesleğinin hem bayan hem de erkeklerce seçildiğini göstermektedir.

Meslek; sosyal, ekonomik ve bilimsel boyutları olan, toplumsal yaşam için zorunlu bir iş bölümü sonucu ortaya çıkmış bir olgudur. Öğretmenlik mesleği de, eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal , kültürel ve bilimsel alanlara sahip uzmanlık, akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren bir uğraş alanıdır. Öğretmenlik mesleği kadınlar tarafından seçilen bir meslek olarak bilinir. İngiltere, Amerika gibi ülkelerde yapılan araştırmalarda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde ise; MEB 1997-1998 öğretim yılında 256,021 erkek, 200,119 kadın görev yapmaktadır(Ünal; Ada; 1999, s.37). Ülke genelinde öğretmenlerin cinsiyetlerine göre çok önemli sayılacak bir farklılık görülmemektedir.

Tablo-2 de öğretmenlerin kıdem yılı değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin % 28, 6' sı 0-5 yıl arası kıdeme, % 26,3' ü 6-10 yıl arası kıdeme, %16,8'i 11-15 yıl arası kıdeme, % 10,4'ü 16-20 yıl arası kıdeme, % 17,8' i ise 21 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir.

% 28,6 ile 0-5 yıl arası çalışan öğretmenlerin fazla olduğu görülmektedir. Gerek bölgesel özelliklere göre kalkınmakta olan veya göç alan şehirlerde, gerekse politik kararlarla (araştırmaya göre %23,5), öğretmen olmayan kişilerin öğretmen olarak atanması mesleğe talebi arttırmıştır. Ülkemizde 1997-1998 öğretim yılında 456, 140 öğretmen çeşitli öğretim kademelerindeki eğitim kurumlarında görev yapmıştır(Ünal; Ada; 1999, s.37).

Tablo- 4' te öğretmenlerin en son mezun oldukları okul değişkenine ilişkin dağılımları verilmiştir. Buna göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin; % 60, 3' ü eğitim fakültesi mezunu, % 15, 8' i fen-edebiyat fakültesi mezunu, % 12,5' i lisans tamamlama, % 4' ü yüksek lisans yapmış yada yapmakta, % 7,4' ü ise diğer fakültelerden mezun oldukları görülmektedir.

Köy enstitüleri 1954'ten itibaren ilk öğretmen okulları adı altında birleştirilmiştir. MEB' e bağlı 2 yıllık eğitim enstitüleri 2547 sayılı yüksek öğretim kanunu ve 2809 sayılı yüksek öğretim kurumları teşkilatı hakkındaki 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile 1982 tarihinde üniversitelere devredilmiştir. 1994' te 34 olan eğitim fakültesi sayısı 1997' de 53 e yükselmiştir. Bu 53 eğitim fakültesine 1997 yılında 37, 220 öğrenci alınmıştır (Ünal; Ada; 1999, s.274).

Araştırmada öğretmenlerin % 60,3'ünün eğitim fakültesi mezunlarından oluştuğu görülmektedir. Bu oluşum 1990' dan itibaren başlayan 4 yıllık fakülte uygulamalarının bir sonucudur. Eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin sayıca fazla olması bu düzenlemelerin bir sonucudur.

Tablo-4'te öğretmenlerin görev yapmakta oldukları okul türüne ilişkin bulguların dağılımı verilmiştir. Buna göre; öğretmenlerin % 76,4' ü devlet okulunda, % 23,6' sı özel okulda görev yapmaktadır.

Buradaki dağılımda devlet okulunun ağırlıkta olması, anketin uygulandığı şehirlerin küçük olması dolayısıyla özel okulların fazla olmamasına bağlanabilir.

Tablo-5'te öğretmenlerin ders verdikleri branşlara ilişkin dağılıma yer verilmiştir. Buna göre; öğretmenlerin % 13,1'i fen bilgisi branşında, % 14,5' i Matematik, % 14,1' i sosyal bilgiler, % 19,9' u Türkçe ve yabancı dil, % 38,4' ü ise diğer branşlarda ders vermektedir.

Buradaki dağılımın birbirine yakın olması ilk öğretim okullarında branş öğretmenlerinin olduğuna bir işaret olabilir. Her dersin o alanda eğitim almış öğretmenlerce öğretilmesi kuşkusuz öğretimin başarısı arttıracaktır. Ama etçğimiz yıllarda çeşitli branşlarda ve fakültelerden mezun olan öğretmenler farklı branşlarda istihdam edilmiş bu da bu alanlarda verilen dersin verimini ve etkililiğini düşürmüştür. İlk öğretim kademesinden yanlış bilgilerle donatılıp gelen öğrenciler ileriki yıllarda bu derslerde başarısız olmuşlardır. Bu da öğretimin kalitesinin düşmesine ve öğrencilerin başarı seviyesinin aşağılara çekilmesine sebep olmuştur.

Tablo-6 da öğretmenlerin bir haftada verdikleri ders saatine ilişkin bulguların dağılımı verilmiştir. Buna göre; öğretmenlerin % 5,7' si haftada 10 saatten az, % 12,8' i 11-15 saat arası, % 33' ü 16-20 saat arası, % 23,9' u 21-25 saat arası, % 24,6' sı ise 26-30 saat arası derse girmektedir.

Bilindiği gibi bir insanın verimli bir şekilde çalışabilmesi için fiziki olarak yorgun olmaması gerekmektedir. Haftada verilen ders sayısı arttıkça öğretmenin yorgunluğu artacak bu da derse olan verimi düşürecektir. Öğretmenlik mesleği sanıldığı gibi kolay bir meslek değildir. Öğretmen sınıfa girdiği andan itibaren öğrencilerle etkileşime geçer ve tüm öğrencilerle bireysel olarak ilgilenmeye çalışır. Her öğrenciye en az 1 dakika harcadığı bile düşünüldüğünde öğretmen hem fiziksel hem de ruhsal yönden yıpranmış olacaktır. Her öğrenci farklı kişilik özelliklerine ve öğrenme stiline sahiptir. Öğretmen her gün farklı bir psikolojiyle gelen öğrenciyi hem derse bağlamaya çalışmakta hem de öğrenmeyi gerçekleştirmesine yardım etmektedir. Buna göre öğretmenlerin haftada girdiği ders saati 20 saati geçmemelidir ki öğretmen verimli olabilsin, derse daha iyi hazırlanabilsin.

Tablo-7' de öğretmenlerin içinde bulunduğu sınıf mevcudu değişkenine göre dağılımı verilmiştir. Buna göre; öğretmenlerin %24,6' sı 15-20 kişi, % 49,5'i 21-30, % 22,6' sı 31-40 kişi, %3,4' ü 41 ve üzeri kişiden oluşan sınıfta ders vermektedir.

Öğrenci sayısı etkileşim açısından önemle üzerinde durulması gereken bir değişkendir. Öğrenci-öğretmen etkileşiminin sağlamaması öğretimin istenilen düzeyde gerçekleştirilememesi demektir. Sınıftaki öğrenci sayısının artması, sınıf düzeninin bozulmasına, disiplin sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sınıfların ideal sayılarda olmamasının en önemli nedeni öğretmen ve mekan problemidir. Belli bir yaştaki çocuk yığınının eğitime talebi gerektiren güçlü bir etmen olması, bu konuya yaklaşımda önemli bir gösterge oluşturur. Sayısal ve niteliksel yeterlikte dengeli dağılmış öğretmen ve araç-gereç sorunu büyük ölçüde çözecektir(Bayındır; 2001, s.177).

Tablo-8 de öğretmenlerin araştırma konusuyla ilgili aldıkları hizmet içi değişkenine ilişkin dağılımlar verilmiştir. Buna göre; öğretmenlerin % 43,8' i araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim almış, % 28,3'ü araştırma konusuyla ilgili çok az hizmet içi eğitim almış, % 27,9'u ise araştırma konusuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almamıştır.

Her geçen gün dünyada yeni şeyler olmakta ve bunlarla ilgili yeni olgu ve terimler ortaya çıkmaktadır. Teknoloji dünyasında her geçen gün yeni bir gelişme olmaktadır. Bu da yeni öğretim materyallerinin ortaya çıkmasına ve öğretimi kolaylaştırmasına olanak sağlamaktadır. Yeni öğretim materyalleri ve öğretim yöntemlerini yıllar önce mezun olmuş öğretmenlere tanıtmak amacıyla hizmet içi kurslar düzenlenmektedir. Bu kurslar sayesinde, öğretim ve

eğitim alanında olan yeni gelişmeler öğretmenlere aktarılmakta ve öğretmenlerin bu yeniliklerden faydalanması sağlanmaktadır. Ortaya çıkan yeni öğretim materyalleri sayesinde öğretimin kalitesi artırılmakta, öğretime harcanan süre azalmakta kalan sürede ise öğrencilerin daha fazla alıştırma yapmalarına olanak sağlanmaktadır.

6.2 Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tartışmalar

Bu bölümde öğretmenlerin cinsiyet değişkenine ilişkin bulgulara yer verilecektir. Anketin 2,3, ve 4. bölümlerinde öğretmenlere yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar tartışılacaktır. Anketin 2. bölümünde; öğretmenlerin ders konularına uygun olarak fiziki ortamı hazırlama konusundaki yeterlilikleri ölçülmeye çalışılmıştır. 3. bölümde ise; öğretmenlerin dersi planlama ve derse hazırlanma konusundaki yeterlilikleri saptanmaya çalışılmıştır.4. yani son bölümde, öğretmenlerin ders konularına uygun materyal hazırlama yeterlilikleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre fiziki ortamı hazırlamada daha yeterli çıkmışlardır.

Sınıf düzeni her zaman aynı kalmamalıdır. Yapılacak aktivitelere ve sınıf sayısına göre sınıf yeniden düzenlenmeli, öğrencilere en verimli olacak şekilde şekillendirilmelidir. Bu hem öğrencilerin motivasyonunu arttıracak hem de öğretim yönteminin etkililiğini yükseltecektir.

Dersi planlama ve ders öncesi hazırlıklar açısından bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha yeterli bulunmuştur

6.3 Öğretmenlerin Kıdem Yılı Değişkenine İlişkin Tartışmalar

Bu bölümde öğretmenlerin öğretmen olarak çalıştıkları yıl değişkenine göre yapılan analizlere yer verilecektir (Tablo 13-18).

Kıdem yılı 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin fiziki ortam hazırlamada daha yeterli oldukları ortaya çıkmıştır. Fiziki ortam öğrencinin algısını ve dikkatini etkilemektedir. Anlatılacak konuya göre yeniden düzenlenecek bir sınıf ortamı öğrenciyi hareketlendirecek sınıfın sıkıcı ve monoton havasını dağıtacaktır. Yapılacak aktivitenin amacına ulaşmasında da yapılan küçük değişikler yarar sağlayacaktır.

Dersi planlama ve derse hazırlık yapma konusunda 21 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenler daha yeterli bulunmuştur. Bir dersin amacına ulaşmasında planlama şüphesiz en

önemli parçalardan biridir. Ne kadar iyi yöntemler seçilmiş olursa olsun, planlaması yapılmamış bir ders başarıya ulaşamaz çünkü eğitim öğretim işi bir tesadüfler zinciri değil, iyi bir planlamanın ürünü olabilir.

Öğretilecek konuya uygun materyal hazırlama konusunda da 21 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenler daha yeterlidir. Materyal, dersin öğretilmesine yardımcı, öğretmenin işini kolaylaştıran bir unsurdur. Dersin amacına ve hedef davranışları kazandıracak nitelikte hazırlanmış materyaller öğretmene yardımcı olacağı kadar, öğrenciye de konuyu kavramasında yardım edecektir.

6.4 Öğretmenlerin En Son Mezun Oldukları Okul Değişkenine İlişkin Tartışmalar

Bu bölümde öğretmenlerin en son mezun oldukları okul değişkenine ilişkin bulgular tartışılacaktır(Tablo 19-20).

Fiziki ortam hazırlama yeterliliği açısından diğer okullardan mezun olan öğretmenlerin lisans tamamlama ve yüksek lisans yaptım/yapmaktayım seçeneğini işaretleyen öğretmenlere göre daha yeterli oldukları ortaya çıkmıştır. Öğretmenler sınıfın monoton ortamını kırmak için küçük değişiklikler yaparak bu havayı dağıtmaktadırlar, böylece öğrencilerin derse ilgisi artmaktadır.

6.5 Öğretmenlerin İçinde Bulundukları Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Tartışmalar

Bu bölümde öğretmenlerin içinde bulundukları sınıf mevcudu değişkenine göre elde edilen bulgular tartışılacaktır(tablo 21-26).

Sınıfın fiziki yapısı yeniden düzenlenirken sınıf mevcudu göz önünde tutulmaktadır. Çünkü kalabalık sınıflarda yapılan çalışılan en basit bir değişiklik bile kargaşaya neden olmakta, yapılan değişikliğin sağlayacağı yarar, harcanan zamanın yanında hiç kalmaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğrenci sayısı 15-20 olan öğretmenler fiziki ortamı hazırlamakta daha etkili olmaktadır. Bunda en büyük etken öğrenci sayısının azlığı olmaktadır.

Dersi planlamada daha etkili olan öğretmenlerin sınıf mevcudunun 41 ve üzeri olan öğretmenler olduğu ortaya çıkmıştır.

Ders konusuna uygun materyal hazırlamada da 41 ve üzeri öğrencisi olan öğretmenlerin daha yeterli olduğu bulunmuştur.

Materyal hazırlarken dikkat edilmesi gereken bir sürü husus vardır. Her derste ve konuda materyal hazırlamak o dersin iyi öğrenileceği anlamına gelmez. Hazırlanan materyaller konunun özeti şeklinde olmalı ve gerektiği yerde kullanılmalıdır.

6.6 Öğretmenlerin Araştırma Konusuyla İlgili Hizmet İçi Eğitim Almış Olma Değişkenine İlişkin Tartışmalar

Bu bölümde öğretmenlerin araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alıp almamış olmalarına ilişkin bulgular tartışılacaktır (Tablo 27-32).

Araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenler fiziki ortamı hazırlamada kendilerini daha yeterli görmektedirler.

Dersi planlama ve materyal hazırlama konularında da araştırma konusuyla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenler daha yeterli bulunmuşlardır.

Bir ders planlanırken öğretmen neyi nerde ve ne zaman soracağını iyi belirler. Anlatacağı konuların birbiriyle bağlantılı olanları varsa bunları arka arkaya anlatarak öğrencilerin konular arası geçişini kolaylaştırır.

BÖLÜM VII

7. ÖNERİLER

1. Öğretmenler derslik öğrencilere küçük geldiğinde yada farklı bir aktivite yapacağında yönetimden yardım isteyebilmelidir.
2. Öğrencinin dikkatini çekmede materyallerin büyük bir öneme sahip olduğu her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Materyal hazırlarken ilgi çekici olmasına özen gösterilmelidir.
3. Materyal hazırlarken konunun amacına uygun ve hedef davranışı kazandıracak nitelikte olan materyaller seçilmeli ve kullanılmalıdır.
4. Öğretmenler farklı öğrencilerin farklı öğrenme stilleri olduğunu göz önünde bulundurarak materyal hazırlarken buna göre hazırlamalıdır.
5. Hazırlanan materyallerin yeniden kullanılabilir ve güncellenebilir olması, öğretmenin zaman kaybını önleyecektir. Bu açıdan materyal hazırlarken bu özellikler dikkate alınmalıdır.
6. Öğrenen konumunda olan öğrenci olduğundan öğrencinin katılımını sağlayacak materyaller amaca ulaşmada daha verimli olacaktır.
7. Ders anlatımında düz anlatımın sıkıcılığından da kurtulmak amacıyla, tepegöz, slayt, video gibi görsel materyallerden yararlanılmalıdır.
8. Öğretmenler konuyla ilgili planları yapmadan önce literatür araştırması yapmalı, o konuyla ilgili öğrenebileceği değişik şeyleri bulmalıdır.
9. Sınıf düzeni ve sırların yerleşim şekli yapılacak etkinliğe göre öğretmen tarafından yeniden düzenlenmelidir.
10. Fiziksel açıdan problemlili olan ve anlama güçlüğü çeken öğrenciler daha çok ön sıralara oturtulmalı ve bu öğrencilerin sınıfla entegrasyonu sağlanmalıdır.

11. Sınıfın öğretim yapmak için yeterince aydınlık olup olmadığı kontrol edilmeli, eğer gün ışığı yetmiyorsa sınıf doğal olmayan aydınlatma araçlarıyla aydınlatılmalıdır.
12. Öğretmen sınıfın ısını kontrol etmeli, aşırı sıcak yada soğuk olmasını alınacak basit önlemlerle engellemelidir.
13. Sınıftaki havanın temizlenmesi için sınıf, belirli aralıklarla havalandırılmalıdır. Bu hem öğrencilerin dikkatlerini toplamalarına yardım edecek hem de sınıftaki kötü havanın yenilenmesini sağlayacaktır.
14. Öğretmen, sınıf içerisindeki konuyla ilgisi olmayan materyalleri ortamdan kaldırmalıdır. Bu şekilde, öğrenciler dikkatini derse daha kolay vereceklerdir.
15. Sınıfta öğretmen masasının yeri belirlenirken, masanın tüm öğrenciler tarafından görülebilecek bir yere konulması gerekir.
16. Sıralar yerleştirilirken, aralarda öğretmenin geçebileceği, her öğrenciye rahatlıkla ulaşabileceği boşluklar bırakılmalıdır.
17. Öğretmen dersi anlatırken başarıya ulaşmak için yapacağı etkinlikleri derse girmeden önce planlamalıdır. İyi planlanmış bir ders amaca ulaşmada en büyük yardımcısıdır.
18. Her konu aynı yöntem kullanılarak öğretilmeyebilir. Öğretmen, konuya uygun alternatif yöntemler geliştirmeli, anlamayan öğrencilere bu yolları deneyerek anlatmalıdır.
19. Öğrencilerin derse yada konuya ilgilerini çekmek merak uyandırmak için, ara sıra derse başlamadan önce konuyla ilgili bir fıkra yada anı anlatılmalıdır.
20. Anlatılacak konu belirli bir düzen içinde anlatılmalı, birbiriyle ilgili ve bir diğerinin anlaşılmasını kolaylaştıran konular ardarda öğretilmelidir.
21. Bir konuyu anlatırken hangi yöntemlerin ve materyallerin kullanılacağı önceden belirlenmelidir.
22. Konuyla ilgili verilen örneklerin gerçek yaşamla ilgisi olması ve güncel olması öğrencilerin anlamalarını kolaylaştıracaktır.
23. Öğretmen, dersi anlatırken ve vereceği örnekleri seçerken öğrencinin yaş grubunu göz önünde tutmalıdır.
24. Öğretmen, öğreteceği konunun zorluğuna ve niteliğine göre öğretim zamanını ayarlamalıdır. Örneğin; ilk saatlerde yapılan okuma dersi öğrencilerin uykusunu getireceği için ilk derslerde genellikle öğrenciyi daha fazla aktif hale getirecek konular ve aktivitelere yer verilmelidir.

25. Materyal hazırlarken, sadece göze yada sadece kulağa hitap edecek materyaller hazırlamak yerine birden fazla duyu organına hitap eden materyal hazırlamak öğrencilerin öğrenmelerini daha kalıcı hale getirecektir..
26. Öğretmenler, öğrencilerin hazırlamış oldukları materyallere de yer vermelidirler.
27. Öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştıracağı için gerçek hayatı yansıtan materyaller kullanılmalıdır.
28. Hazırlanan materyalin, dersin aynısı değil özeti şeklinde olmasına dikkat edilmelidir.
29. Ders kitabının da bir öğretim materyali olduğu unutulmamalı, derslerde ders kitabına da yer verilmelidir.
30. Materyali hazırlarken, içeriğin ezbere yönelik değil, eleştirel düşünmeye yönelik olmasına dikkat edilmelidir.
31. Öğretmen, öğrenmeyi kolaylaştıracağına inandığı gerçek materyalleri sınıfa getirebilmelidir.
32. Bir sunu materyali hazırlarken, materyalin görsel yönünün de olmasına dikkat edilmelidir.
33. Materyal hazırlarken, kullanılan renklerin uyumlu olmasına özen gösterilmelidir. Dikkat çekebilmek adına çok renkli bir materyal hazırlayarak materyalin ilgi çekicilik yönü öldürülmemelidir.

KAYNAKLAR

- [1] AGRON, J. School of Tomorrow. American School and University. January, (2004)
- [2] AKYYILDIZ, Hayrettin. “Eğitim Ortamındaki İletişim, Kaynak ve Süreçlerinin Uzaktan Eğitim Açısından Değerlendirilmesi”, Uzaktan Eğitim Dergisi, Uzaktan Eğitim Vakfı Yayın evi, (1998.)
- [3] ALKAN, Cevat. Eğitim Teknolojisi. Atilla Kitabevi, Ankara, (1995.)
- [4] ALKAN, Cevat. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 168, (1992)
- [5] ALKAN, Cevat. Eğitim Teknolojisinin Bir Ögesi Olarak Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, yayın no: 168, Ankara, (1992).
- [6] ALKAN, Cevat. Eğitim Teknolojisi ve Öğretmen Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, (1982.)
- [7] ALKAN, Cevat. Eğitim Ortamları. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, (1979) .
- [8] AYDIN, Ayhan. Sınıf Yönetimi. Anı Yayıncılık, Ankara, (1998.)
- [9] BACANLI, Hasan. Gelişim ve Öğrenme. Ankara, (2000.)
- [10] BARKER, Larry. Communication in the Classroom. Prentice Hall Inc., Eaglewoods, Cliffs , (1982) .
- [11] BARKER, R; GUMP, P.V. Big School, Small School. Palo Alto, CA: Standford University Press, (1964.)
- [12] BAŞAR, Hüseyin. Sınıf Yönetimi. Pegem A Yayıncılık, Ankara, (1997.)
- [13] BAŞARAN, İ.Ethem. Eğitime Giriş. Ankara, (1983.)
- [14] BAYINDIR, Nida. “Sınıf Yönetiminde Öğretmen Davranışlarının Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, (2001.)
- [15] BAYRAKTAR, Emel. “Eğitim Niteliğini Etkilemesi Bakımından Eğitim Ortamını Oluşturan Öğeler”, Eğitimde Arayışlar I Sempozyumu, Özel Kültür Okulları Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi, İstanbul, 13-14 Nisan (1991.)
- [16] BİLEN, Mürüvvet. Planlamadan Uygulamaya Öğretim. Takav Matbaacılık, Ankara, (1993).
- [17] BURDEN, P.R. Classroom Management and Discipline: Method to Facilitate

- Cooperation and Instruction. John Wiley & Sons inc., New York, (1999).
- [18] CARLSON, S. Universities Find Wireless Systems Bring Them Convenience and Savings. The Chronicle Of Higher Education. October 11, (2000.)
- [19] DEMİREL, Özcan. Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı. Pegem A Yayıncılık, Ankara, Şubat (2003.)
- [20] DEMİREL; Özcan; SEFEROĞLU, S. Sadi, YAĞCI, Esed. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Pegem A yayıncılık, Ankara, (2003)
- [21] ERGUN, Mustafa ve Diğerleri. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ocak Yayınları, Ankara, (1999).
- [22] ERKAN, Necmettin. Ergonomi. MPM Yayıncılık, Ankara, (1995.)
- [23] ERTÜRK, Selahattin. Eğitimde Program Geliştirme. Hacettepe Üniversitesi Basım evi, Ankara, (1972.)
- [24] FİDAN, Nurettin. Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara, (1986.)
- [25] FIELDING, R. Planning the Learning Community: An Interview , ağustos (1999.)
- [26] FISHER, K. Designs for Learning in the Knowledge Age, PEB Exchange, 49, (2003.)
- [27] GÜRSEL, Musa; SARI, Hakan; DİLMAÇ, Bülent. Sınıf Yönetimi. Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya, (2004.)
- [28] GÖZÜTOK, F., Dilek. Okulda Dayak, Ankara, (1993.)
- [29] GRUBAUGH, Steve; HOUSTON, Richard. “Establishing a Classroom Environment That Promotes Interaction and Improved Student Behavior”. The Clearing House, vol:63, (1990.)
- [30] GÜRBÜZTÜRK, Oğuz. Eğitimde Nitelik Sorunu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1988.)
- [31] HACIOĞLU, Fatma; ALKAN, Cevat. Öğretmenlik Uygulamaları-Öğretim Teknolojisi. Alkım Yayınevi, İstanbul.
- [32] HEINICH, R., MOLEND, M., RUSSEL J.D., SMALDİNO, S.E. Instructional Media and Technologies for Learning. Prentice-Hall Collage, (2002.)
- [33] HESAPÇIOĞLU, Muhsin. Öğretim İlke ve Yöntemleri. Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul, (1998.)
- [34] HULL, Jean. Classroom Skills. A Teacher Guide, David Fulton Pub., London, (1990).
- [35] IRMSHER, K. School Size. ERIC Digest, number 113. ED414615 97. Eugene, OR: ERIC Clearinghouse on Educational Management, (1997).
- [36] KARİP, Emin. Sınıf Yönetimi. Pegem A Yayıncılık, Ankara, Şubat (2003).
- [37] KAYHAN, Ülker; EROĞLU, Gülçin. Eğitim Ortamlarının İncelenmesi. Ankara, (1997.)

- [38] KOŞAR, Edip. Öğretim Teknolojilerive Materyal Geliştirme.Pegem A yayıncılık, Ankara,(2005.)
- [39] KÜÇÜKAHMET, L. Sınıf Yönetimi. Nobel Yayıncılık, Ankara, 5.basım, (2003.)
- [40] LEVINE, L.Using Technology to Enhance the Classroom. T.H.E Journal Online, January (2002.)
- [41] MANNING, M., MANNING, G. How Comfortable is Your Classroom?. Teaching Pre K-8, 24, (1993.)
- [42] McALPINE, L., WESTON, C. The Attributes of Instructional Materials. Performance Improvement Quarterly,spring: 19-30, (1994.)
- [43] McKENZİE, J. The Unwired Classroom: Wireless Computers come of age. From Now on, The Educational Technology Journal, (2001.)
- [44] MOYLES, J.R. Organising for Learning in the Primary Classroom: A Balanced Approach to the Classroom Management. Open University Pres, Great Britain, (1992.)
- [45] NORTH CAROLINA DEPARTMENT OF PUBLIC INSTRUCTION. Impact of technology on School Facility Design, (2002.)
- [46] OĞUZKAN, Ferhan. Öğretmenliğin Üç Yönü. Kadioğlu Matbaası, Ankara, (1988.)
- [47] ÖNAL, S. “3308 Sayılı Yasa Kapsamında İşletmelerde Yapılan Meslek Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1997.)
- [48] ÖZDEMİR, Çağatay. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Asil Yayıncılık, Ankara (2003.)
- [49] ÖZDEMİR, Servet; YALIN, Halil İbrahim. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Nobel Dağıtım, Ankara, (1999.)
- [50] REISER, R.A. A History of Instructional Technology. Part I: A History of Instructional Media. ETR&D, 49, (2001.)
- [51] REISER, R.A. A History of Instructional Technology: Part II. A History of Instructional Design. ETR&D, 49, (2001.)
- [52] RIZA, Enver Tahir. Eğitim Öğretimde Nitelik Geliştirmede Eğitim Teknolojisinin Yeri ve Önemi. Eğitim de Arayışlar, I. Sempozyumu, Özel Kültür Okulları Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi, İstanbul, 13-14 Nisan (1991.)
- [53] ROGERS, Vicki. “ Some efficient and Effective Classroom designs that Accommodate Technology for Promoting Learning”. (2005.)
- [54] SÖNMEZ , Veysel. Program Geliştirmede Öğretmenin El Kitabı. Anı Yayıncılık, Ankara, (1999.)
- [55] SÖNMEZ, Veysel. Öğretmenin El kitabı. Anı Yayıncılık, Ankara, (1994.)

- [56] TAN, Şeref; ERDOĞAN, Alattin. Öğretimi Planlama ve Değerlendirme. Ankara, (2001.)
- [57] TEZCAN, Mahmut. Eğitim Sosyolojisi. Ankara,(1994)
- [58] ÜNAL, Semra; ADA, Sefer. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul,(2001.)
- [59] ÜNAL, Semra; ADA Sefer. Sınıf Yönetimi.M.Ü. Matbaası, İstanbul, (2000.)
- [60] VURAL, Birol. Eğitim-Öğretimde Teknoloji ve Materyal Kullanımı.Bilge Matbaacılık, İstanbul,(2004)
- [61] YANPAR, Tuğba. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Anı Yayıncılık, Ankara, (2005.)
- [62] THOMAS, A.K ; KAY, P.M. Determining Priorities among Competences: Judgments of Classroom Teachers and Supervisors.Competency Based Education, 155-171, (1974).
- [63] http://asumag.com/mag/university_schools_tomorrow (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [64] <http://www.mutasyon.net/14/konuklar/konuk2.htm> (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [65] <http://www.coc.uga.edu/sdpl/sdplcontents/technology/technologyclassrooms.html> (05/02/2006 tarihinde indirilmiştir.)
- [66] [http:// www.schoolclearinghouse.org/pubs/ImpactofTechnology](http://www.schoolclearinghouse.org/pubs/ImpactofTechnology)(05/02/2006 tarihinde indirilmiştir.)
- [67] <http://www.thejournal.com/magazine/vault/articleprintversion.cfm?aid=3819> (12/01/2006 tarihinde indirilmiştir.)
- [68] <http://www.fno.org/jan01/wireless.html>(05/02/2006 tarihinde indirilmiştir.)
- [69] <http://www.chronicle.com/free/2000/10/2000101101t.htm> (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [70] <http://www.designshare.com/Research/Bingler/LearningCommunity1.htm> 13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [71] <http://www.ed.gov/pubs/ClassSize> (12/01/2006 tarihinde indirilmiştir.)
- [72] [http:// www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed414615.html](http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed414615.html)(12/01/2006 tarihinde indirilmiştir.)
- [73] http://www.edfacilities.org/r/community_participation.cfm (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [74] <http://www.education-world.com> (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [75] <http://www.tojet.net> (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)
- [76] <http://www.sedl.org/pubs/sedletter/v10n04/corridor.html> (13/04/2005 tarihinde indirilmiştir)

EKLER

EK- 1: Öğretmenlere uygulanan anket formu,

EK-2 : Öğretmenlerin bağımlı sorulara verdikleri cevapların frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

EK- 1:

Öğretmenlere Uygulanan Anket Formu

Değerli Öğretmenler;

Bu araştırmada “ **Öğretmenlerin ders konularına uygun ortam hazırlama durumları**” incelenmektedir. Elde edilen bilgiler bilimsel amaçlar doğrultusunda toplu olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle ankete adınızı yazmanıza gerek yoktur.

Araştırmanın geçerliliği açısından lütfen bütün soruları okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Ayrıca lütfen bütün sorulara cevap veriniz. Vakit ayırdığınız , gösterdiğiniz ilgi ve işbirliği için teşekkür ederiz.

Danışman
Prof. Dr. Semra ÜNAL

Yüksek Lisans Öğrencisi
Ferhan Çoksak

BÖLÜM I

1. Cinsiyetiniz? a. Kadın () b. Erkek ()

2. Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?
 - a. () 1-5 yıl
 - b. () 6-10 yıl
 - c. () 11-15 yıl
 - d. () 16-20 yıl
 - e. () 21 yıl ve üzeri

3. Öğrenim durumunuz nedir?
 - a. () Eğitim Fakültesi mezunu.
 - b. () Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu
 - c. () Lisans tamamlama.
 - d. () Yüksek lisans yaptım/ yapmaktayım.
 - e. () Diğer

4. Şu anda görev yapmakta olduğunuz okul türü nedir?
 - a. () Devlet okulu
 - b. () Özel okul

5. Branşınız nedir?

- a. ☐ Fen Bilgisi
- b. ☐ Matematik.
- c. ☐ Sosyal Bilgiler
- d. ☐ Türkçe ve Yabancı dil
- e. ☐ Diğer (Beden eğitimi, Resim, Müzik)

6. Haftada kaç saat derse giriyorsunuz?

- a. ☐ 10 saatten az.
- b. ☐ 11-15 saat.
- c. ☐ 16-20 saat.
- d. ☐ 21-25 saat.
- e. ☐ 26-30 saat.

7. Sınıfınızdaki öğrenci sayısı nedir?

- a. 15-20 b. 20-30 c. 30-40 d. 40 ve üzeri

8. Ortam hazırlama teknik ve yöntemleri konusunda daha önce hizmet içi eğitim aldınız mı?

- a. Evet b. Çok az c. Hiç

BÖLÜM II

Aşağıdaki ifadeler **5: Her zaman, 4: Sık sık, 3: Bazen, 2: Nadiren, 1: Hiç** ölçeklerine göre olumludan olumsuzu doğru sıralanmıştır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

“Fiziki ortam hazırlama yeterlilikleri”

		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç
1	Sınıfın büyüklüğü dersin verimli işlenmesi için yeterlidir.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2	Sınıfın aydınlatma durumu yeterlidir.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3	Sıraların rahatlığı uygundur.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4	Sınıfa yansıyan gürültü düzeyi azdır.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
5	Sınıfın ısısı öğretim yapmaya uygundur.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
6	Öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre oturma düzenini yeterli bulurum.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
7	Oturma düzenini yapılacak etkinliklere göre yeniden düzenlerim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8	Sınıfın ısınısını öğretim yapmaya uygun şekilde ayarlarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
9	Sınıftaki havanın temizlenmesi için belirli aralıklarla sınıfı havalandırırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10	Sınıfın temiz olması için görevli personelden yardım isterim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
11	Sınıf ortamında konuyla ilgisi olmayan materyalleri ortamdan uzaklaştırırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
12	Sıraları öğrencilerin tahtayı en iyi görebilecekleri şekilde yerleştiririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç
13	Öğretmen masasını öğrencilerin beni rahatlıkla görebilecekleri yere koyarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
14	Derslik küçük geldiğinde sınıfı değiştirmek için yönetimden yardım isterim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
15	Sıraları öğrencilerin arasında rahatça dolaşabileceğim şekilde yerleştiririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

BÖLÜM III

“Ders hazırlık planları”

		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç
1	Derse girmeden önce yapacağım etkinlikleri planlarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2	Anlatacağım konuyla ilgili en son gelişmeleri takip ederim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3	Konularla ilgili literatür araştırması yaparım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4	Konuya uygun alternatif ve yöntemler geliştiririm	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
5	Derse başlarken ilgi çekmek için konuyla ilgili bir anı yada fıkrayla derse başlarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
6	Konuyu belirli bir düzen içinde öğretmeye çalışırım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
7	Nerde, nasıl sorular sormam gerektiğini dersten önce belirlerim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8	Dersi anlatırken hangi yöntemleri kullanacağımı belirlerim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
9	Dersi anlatırken hangi materyalleri kullanacağımı önceden belirlerim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10	Güncel yaşamla ilgili vereceğim örnekleri belirlerim	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
11	Konuyu belirli bir düzen içinde anlatmak için planlarım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç
12	Birbiriyle ilgili konuları ardı ardına gelecek şekilde planlarım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
13	Hedef davranışı kazandıracak materyaller hazırlarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
14	Dersi planlarken ders saatini göz önünde tutarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

BÖLÜM IV

“Konuya uygun materyal hazırlama yeterliliği”

		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç
1	Öğrencilerin dikkatini derse vermesi için ilgi çekici materyaller hazırlarım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2	Öğrencilerin katılımını sağlayacak materyaller seçerim.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3	Birden fazla duyu organına hitap eden materyallere yer veririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
4	Konunun somutlaşması için tepegöz,video, slayt gibi malzemelerden yararlanırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
5	Öğrencilerin kendi hazırladıkları materyallere yer veririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
6	Güncel materyallerden yararlanırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
7	Farklı amaçlar için kullanılabilecek materyaller hazırlarım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8	Materyalleri basit.sade ve anlaşılır bir dille hazırlarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
9	Farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere uygun materyaller hazırlarım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10	Gerçek hayatı yansıtan materyallerden yararlanırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
11	Öğretim materyali olarak ders kitabını kullanırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
12	Materyallerin görsel yönünün olmasına özen gösteririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
13	Materyalin dersin özeti şeklinde olmasına özen gösteririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiç
14	Hedef davranışı kazandıracak materyalleri hazırlamaya çalışırım.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
15	Öğrencileri eleştirel düşünmeye yönltecek materyaller hazırlarım	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
16	Öğrenmeyi kolaylaştırıcı gerçek objeleri sınıfa getiririm.	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)

EK-2 :

Öğretmenlerin bağımlı sorulara verdikleri cevapların frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Fiziki Ortam Hazırlama Yeterliliği

Sorular		Seçenekler											
Bölüm 2 Fiziki ortam hazırlama yeterlilikleri		Hiç		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her zaman		X	S.S
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1	Sınıfın büyüklüğü dersin verimli işlenmesi için yeterlidir.	12	4,0	19	6,4	32	27,6	65	21,9	119	40,1	3,88	1,134
2	Sınıfın aydınlatma durumu yeterlidir.	4	1,3	9	3,0	56	18,9	75	25,3	153	51,5	4,23	,948
3	Sıraların rahatlığı uygundur.	7	2,4	28	9,4	91	30,6	69	23,2	102	34,3	3,78	1,093
4	Sınıfa yansıyan gürültü düzeyi azdır.	6	2,0	30	10,1	79	26,6	110	37,0	72	24,2	3,71	1,008
5	Sınıfın ısısı öğretim yapmaya uygundur.	4	1,3	11	3,7	52	17,5	103	34,7	127	42,8	4,14	,925
6	Öğrencilerin fiziksel özelliklerine göre oturma düzenini yeterli bulurum.	6	2,0	9	3,0	63	21,2	127	42,8	92	31,0	3,98	,909
7	Oturma düzenini yapılacak etkinliklere göre yeniden düzenlerim.	4	1,3	10	3,4	89	30,0	87	29,3	107	36,0	3,95	,957
8	Sınıfın ısınısını öğretim yapmaya uygun şekilde ayarlarım.	39	13,1	31	10,4	64	21,5	79	26,6	84	28,3	3,46	1,348
9	Sınıftaki havanın temizlenmesi için belirli aralıklarla sınıfı havalandırırım.	2	,7	4	1,3	29	9,8	86	29,0	176	59,3	4,45	,779
10	Sınıfın temiz olması için görevli personelden yardım isterim.	8	2,7	22	7,4	63	21,2	80	26,9	124	41,8	3,98	1,082
11	Sınıf ortamında konuyla ilgili olmayan materyalleri ortamdan uzaklaştırırım.	2	,7	12	4,0	41	13,8	108	36,4	134	45,1	4,21	,877
12	Sıraları öğrencilerin tahtayı en iyi görebilecekleri şekilde yerleştiririm.	4	1,3	—	—	20	6,7	89	30,0	184	62,0	4,51	,740

13	Öğretmen masasını öğrencilerin beni rahatlıkla görebilecekleri yere koyarım.	10	3,4	8	2,7	19	6,4	77	25,9	183	61,6	4,40	,986
14	Derslik küçük geldiğinde sınıfı değiştirmek için yönetimden yardım isterim.	63	21,2	23	7,7	50	16,8	69	23,2	92	31,0	3,35	1,511
15	Sıraları öğrencilerin arasında rahatça dolaşabileceğim şekilde yerleştiririm.	10	3,4	—	—	19	6,4	67	22,6	201	67,7	4,51	,886

Dersi Planlama Yeterliliği

Sorular		Seçenekler											
Bölüm 3 Ders hazırlık planları		Hiç N %		Nadiren N %		Bazen N %		Sık Sık N %		Her zaman N %		X	S.S
1	Derse girmeden önce yapacağım etkinlikleri planlarım.	—	—	—	—	16	5,4	86	29	195	65,7	4,60	,590
2	Anlatacağım konuyla ilgili en son gelişmeleri takip ederim.	—	—	2	,7	32	10,8	129	43,4	134	45,1	4,33	,692
3	Konularla ilgili literatür araştırması yaparım.	—	—	5	1,7	65	21,9	134	45,1	93	31,3	4,06	,773
4	Konuya uygun alternatif ve yöntemler geliştiririm.	—	—	2	,7	36	12,1	108	36,4	151	50,8	4,37	,720
5	Derse başlarken ilgi çekmek için konuyla ilgili bir anı yada fıkrayla derse başlarım.	4	1,3	11	3,7	90	30,3	100	33,7	92	31	3,89	,935
6	Konuyu belirli bir düzen içinde öğretmeye çalışırım	—	—	2	,7	11	3,7	82	27,6	202	68	4,63	,591
7	Nerde, nasıl sorular sormam gerektiğini dersten önce belirlerim	—	—	7	2,4	38	12,8	109	36,7	143	48,1	4,31	,782
8	Dersi anlatırken hangi yöntemleri kullanacağımı belirlerim.	—	—	4	1,3	30	10,1	84	28,3	179	60,3	4,47	,731
9	Dersi anlatırken hangi materyalleri kullanacağımı önceden belirlerim.	—	—	2	,7	22	7,4	69	23,2	204	68,7	4,60	,656
10	Güncel yaşamla ilgili vereceğim örnekleri belirlerim.	—	—	2	,7	30	10,1	107	36	158	53,2	4,42	,698
11	Konuyu belirli bir düzen içinde anlatmak için planlarım.	—	—	—	—	16	5,4	71	23,9	210	70,7	4,65	,579
12	Birbiriyle ilgili konuları ardı ardına gelecek şekilde planlarım	—	—	—	—	24	8,1	98	33	175	58,9	4,51	,643
13	Hedef davranışı kazandıracak materyaller hazırlarım.	—	—	—	—	18	6,1	99	33,3	180	60,6	4,55	,609
14	Dersi planlarken ders saatini göz önünde tutarım.	—	—	—	—	14	4,7	80	26,9	203	68,4	4,64	,572

Materyal Hazırlama Yeterliliği

Sorular		Seçenekler											
Bölüm 4 Materyal hazırlama yeterliliği		Hiç N %		Nadiren N %		Bazen N %		Sık Sık N %		Her zaman N %		X	S.S
1	Öğrencilerin dikkatini derse vermesi için ilgi çekici materyaller hazırlarım.	2	,7	4	1,3	44	14,8	137	46,1	110	37	4,18	,777
2	Öğrencilerin katılımını sağlayacak materyaller seçerim.	—	—	—	—	24	8,1	153	51,5	120	40,4	4,32	,618
3	Birden fazla duyu organına hitap eden materyallere yer veririm.	—	—	4	1,3	43	14,5	106	35,7	144	48,5	4,31	,766
4	Konunun somutlaşması için tepegöz,video, slayt gibi malzemelerden yararlanırım.	3	1	21	7,1	68	22,9	75	25,3	130	43,8	4,04	1,021
5	Öğrencilerin kendi hazırladıkları materyallere yer veririm.	—	—	17	5,7	58	19,5	110	37	112	37,7	4,07	,894
6	Güncel materyallerden yararlanırım.	—	—	3	1	41	13,8	135	45,5	118	39,7	4,24	,721
7	Farklı amaçlar için kullanılabilecek materyaller hazırlarım.	2	,7	11	3,7	69	23,2	132	44,4	83	27,9	3,95	,849
8	Materyalleri basit.sade ve anlaşılır bir dille hazırlarım.	—	—	3	1	24	8,1	133	44,8	137	46,1	4,36	,674
9	Farklı öğrenme ihtiyacı olan öğrencilere uygun materyaller hazırlarım.	2	,7	15	5,1	94	31,6	110	37	76	25,6	3,82	,897
10	Gerçek hayatı yansıtan materyallerden yararlanırım.	—	—	5	1,7	52	17,5	112	37,7	128	43,1	4,22	,791
11	Öğretim materyali olarak ders kitabını kullanırım.	12	4	23	7,7	65	21,9	105	35,4	92	31	3,81	1,082
12	Materyallerin görsel yönünün olmasına özen gösteririm.	—	—	5	1,7	26	8,8	90	30,3	176	59,3	4,47	,726
13	Materyalin dersin özeti şeklinde olmasına özen gösteririm.	—	—	7	2,4	40	13,5	118	39,7	132	44,4	4,26	,779
14	Hedef davranışı kazandıracak materyalleri hazırlamaya çalışırım.	—	—	—	—	39	13,1	125	42,1	133	44,8	4,32	,693

15	Öğrencileri eleştirel düşünmeye yönleltecek materyaller hazırlarım	—	—	6	2	48	16,2	130	43,8	113	38	4,18	,770
16	Öğrenmeyi kolaylaştırıcı gerçek objeleri sınıfa getiririm.	—	—	4	1,3	51	17,2	100	33,7	142	47,8	4,28	,792

ÖZGEÇMİŞ

17/08/ 1979 yılında Burdur’ da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Burdur’da tamamladım. Dokuz eylül üniversitesi İngilizce Öğretmenliği bölümünden 2001 yılında mezun oldum. Dört yıl Süleyman Demirel Üniversitesinde okutman olarak görev yaptım. Şu an Eskişehir Atatürk Endüstri Meslek Lisesinde İngilizce Öğretmeni olarak çalışmaktayım.